Et accidentia quidem indiuiduis inp̄priis principaliter subsistunt. genera ů. et spe animalia
cies naturaliter priora sunt indiui
duis substantiis. Et genera quidem quia rem & substantiā
in eo qđ quid sit p̄dicantur. et de demonstrantur. i. quia
his quę sub ipsis sunt. Accidentia est homo animal.
ů. in eo qđ quale aliquid est. ut quo
modo sehabeat unumqđq: Qualis
enim ethiops est interrogatus. dices
niger. et quem admodū. se socrates
habeat. dicis. qm̄ sedet uel ambulat.
Genus ergo qđ aliis quatuor dif
ferat dictum est. Contingit aūt etiā
unumqđq: aliorum differre ab aliis
quatuor. utcum quinq: quidem
sint. unum aūt abaliis quatuor
differat. quater quinq: xx. fient
oms differentię. Sed semp poste
rioribus enumeratis. sedis quidem
una differentia subtractis propterea
qm̄ iam subtracta ē. Tertius autē
duab;· quartus ů trib;· quintus uero

Hoc apposita nā litterarum manifestatur exemplo. Sunt igitur quinq; res. uelut quinq; litterae A B C D E. Differat igitur A. abaliis quatuor. id est B. C. D. E. fient quatuor differentię. Rursus B. differat abaliis quatuor id est A. C. D. E. & rursus quatuor cū eris iunctis xx. fiunt differentiae. Est aūt descriptio sup̄. in hac dispositione differentiarum qūa supra diposuimus easdem adnumerauit. Ac si differentiarum similitudines detrahamus x. fiunt oīno differentiae. cum eni quinq: rerum sit numerus.

Köln Dom 191, f. 18r

speciem bouis. ſ. ꝓpꝛium.

Vna quidē ſpecie participari plu
rib; autē accidentib; & ſeparabilib;
& inſeparabilib;. Speciеſ quidē ante prenoſci
ſubintellegi quā accidentia tſiſint licet
inſeparabilia. Oportet enī cē ſub ſpeciem
dentia iectum. ut illi aliquid accidat.
Accidentia ů poſterioriſ generiſſt. ꝙ adfioriſ uenientia. &
et aduenticię naturę. & ſpeciеi quidē extranea.
ſ. ſocrates. & plato.
participatio ęqualiter eſt. Accidenſů ęqualiter participaꝝ
ůt ſimſeparabile ſit. nęqualiter. Ethi hominem.
opſ enim alio ethiope habebit colo
rem. ut intentiū ampliuſ. ut remiſſum ⁊ argumentum
ſcđm nigredinem. Reſtat igitur de
ꝓpꝛio. et accidenti dicere. quo enim
ꝓpꝛiū ſpecie. et differentia. et genere
differt. dictum eſt. de communib;

propꝛii. et accidentis

Commune aůt ꝓpꝛii. et inſepara
biliſ accidentiſ eſt. qđ ꝑter ea nūq̄a ſine ullis. id risibile. &
nigredine.
conſiſtent illa. inquib; conſideramur.
quem admodum enī ꝑter riſibile n̄
ſubſiſtit homo. ita nec ꝑter nigredinē

Köln Dom 191, f. 22r

In relatione ꝑ quã dicimus filius patris filius. nulla coniunctione 40
ista est nisi tantum, sola casuũ uis ꝓdicationis huius mẽbra coniungit.
Cum ũ dico montem magnum. ad alium referens paruum. hic nullo
casuum uis est. Quãquã enĩ accusatiuus uidetur ꝑmixtus. ut mons
sunt. hoc ipsum quod sunt alio magnus ad paruũ.
dicuntur. & non aliter; Habitus & mons paruus
enim alicuius habitus est. et ad aliud ad magnum. tamen
disciplina. alicuius disciplina. accĩs ille huius
& positio. alicuius positio. Sed et relationis uim non
alia similiter. Ad aliquid ergo tenet. sed ꝓpositio
sunt. quecumq; id quod sunt. que ad accĩm datur.
& hoc est qđ aut
t quomlibe aliter
aliud. Aesi dicere.
Omĩs relatio. aut
casib fit. aut prẽ
casus.

s. coniunctione.
aliorum dicuntur. uel quomodo
libet aliter. aliud. ut mons magnus
dicitur. ad montem alium.
Magnum enim ad aliquid dicit.
& simile alicui simile. & omnia
talia similiter ad aliquid di
cuntur. Est autem accubitus. &
status. & sessio. positiones quedã.
positio uero ad aliquid est.
Iacere autem. uel stare. t sedere.
ipse quidem positiones non sunt
denominatiue ũ ab his que
dicta sunt positiones nominant.

s. relatiue.

Omĩs denominatio
non est id qđ est
ea res de qua nomi
natus. ut grãmaticꝰ.
non ẽ idem qđ
grãmatica. Sic &
sedere ex sessione.
& stare ex statione
denominatiuũ est.
Non sunt ꝑ relatiua
sicut illa sunt
ex quib nominãt.

Köln Dom 191

tuo philosophi est in hoc libro de pmis rerū nominib. & de uocib. res
nare. Homo enī uocabula singulis rebus primum imposuit. & hoc qdē corpus
ngrā hominē uocauit. illud ů lignum. aliud ů lapidē. aliud colorē. Et qo
n genere. parte uocauit. Sic & mensurā quantitatis ppi nominis forma
t ducere. bipedale esse. aut tripedale. & ctq. Ipsos ů uocabulos ppetuos figuras
considerauit. & hui uoc

CATHEGORIAE. ARISTOTELIS.

Respice ñ sē pse eq̄uoce. sed ex cōmuni uocabulo. trahunt qd dicunt.
neutraliter

Aequiuoca dicuntur quorum nomen tantum. solum commune est. secdm nomen uero substantiae ratio diuersa. ut animal
ideest diffinitio. s. dicitur.
s. uerus. i. homo pictus.
homo. et quod pingitur. Horum enī solum nomen commune est. secdm nomen uero substantiae ratio diuersa. Si enim quis assignet qd est utrumq eorū demonstret. quo sint animalia. ppriam assignabit utriusq rationem. DE UNIVOCIS.

Uniuoca ů dicuntur. quorum et nomen commune est. et secdm nomen eadē substantiae ratio. ut animal homo. atq bos. Communi enim nomine utrumq animalia nuncupantur. et est ratio substantiae eadem. Siquis enum assignet utriusq rationem. quid utrumq sint. quo sint animalia. eandem assignabit rationem.

forma quae inflecta casib
possit nomen uocauit.
Quae ů temporib distribu
uerbū. Ergo ut dictum es
intentio aristotelis est.
de pmis rerū nominib.
disputare. non in eo qd sed
aliqua ppetate formant
sed in eo qd significant es
Sed notandū est. quod
non de infinitis rerum
significationib. sed de
finitis. decem uidelicet
pdicamentis. tractatus e
hic. Non autē mirum
uideatur. cur de pdica
mentis loquatur. pm
tractatus est de equoc.
& uniuoc. Quedam
nāq semp adisputandis
pmittuntur. quib positis
facilior de sequentib
possit esse doctrina.

Köln Dom 191, f. # 23ra?

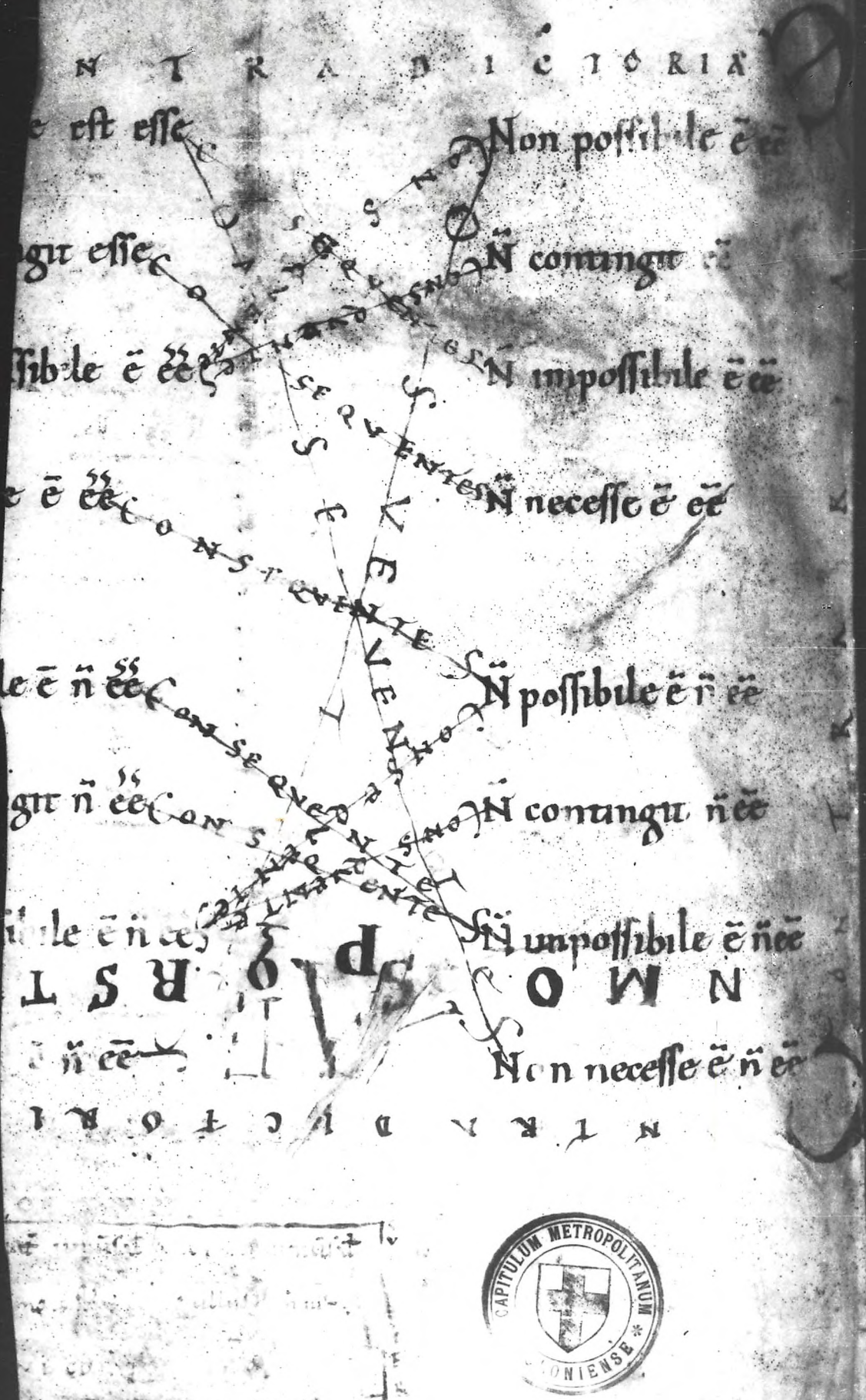
transferri possit, ut hęc. Haereditas. ẽ.
pecunia. incommune. adhuc. Multa eñ
sunt genera pecunię. Adde qđ sequñ.
Quae morte alicuius adquempiam
puenit. Nondum est difinitio. Mul
tas eñ modis sine heredtate teneri pe
cunię mortuorum possunt. Unum
adde uerbum. Iure. Iam acomuni
tate res disiuncta uidebitur. utsit
explicata diffinitio sic. Hereditas. ẽ.
pecunia quae morte alicuius ad
quempiam puenit iure. Nondum
est. satis. Adde. nec ea aut legata testa
mento. aut possessione retenta.
Confectum est. Itemq; ut illud.
Gentiles sunt. qui eodem nomine
inter se sunt. Non est satis. Qui
ab ingenuis oriundi sunt. Ne id
quidem satis est. Quorum mato
rũ nemo seruitute seruuit. Abest

Köln Dom 191, f. 107r

h, arbitrorum.

regendis adigere non possis. exeo
dem similitudinis loco sic. Si aqua
pluuia inurbe non noceat. q̃n
res tota magis agrorũ est. aquae
pluuię arcendę adigere arbitrũ
non possis. ⁊ exeodem similitudi
nis loco. etiam exempla sumun
tur. ut crassus incausa curiana
exemplis plurimis usus ē. quidã agendo eo
testamento sic heredem substituit.
ut si filius natus esset in decem
mensibus. isq. mortuus priusquã
in suam tutelam uenisset hęredi
tatẽ obtinuisset. Quę cõ memo
ratio exemplorũ udluit eas quę
uos in responsione uti multum
soletis. ficta etiam exempla.
similitudinis habent uim. Sed
ea oratoria magis sunt quã ura.
quamquam uti etiã uos soletis.

Köln Dom 191, f. 112r

CAPITULUM METROPOLITANUM COLONIENSE
Köln Dom 191

cōmunit tantaq; satisfit occupatus erga custodiā cōmunis salutis & a
ceteris functione opis cessantib; T. Dicta hec oīa sine fastidio (mendacium) S. Defe V.
nis qq opinor habita mentionē qd simules eidēq; natę maribus; cue
nat effingi sine ulla mox differentia q̄ utrumq; sexus isdē & cōmunib;
(s. legib) institutis regat. Quid deprecandis suscipiendisq; liberis. Anū hoc
ita ut ceteris q̄ preter opinionē hominū cōsuetudinēq; unę dici uiden
t memorabile uiuationisq; tenacitatis deexistimandis cōmunib; nuptiis
cōmunioq; ple si suos quisq; minime inmoscat affectui. pp̄teaq; oīs
oīb; religionē cōsanguinitatis exhibeant. du ecclēs quidē frīm
& sororē carnate benuolentia q; dnr maioribus; ū parentū religio
eoxq antiquoribus; auoxq exhibet atq; atauoxq reuerentia. infraq; fi
liis & nepotib; debita caritas atq; īdulgentia cualescat. T. Hęc
qq facilia memoratu & a nob retinem optime. S. Quid illud VI.
qd sine odio atq; (invidia) emulatione nubentiū meliorib; pcis meliusq;
morare uirgines (sortem) sorte obueniant. Inferiores porro inferioribus;
nitentius salubrima sortis fraude curantib; iutroq; sexu p̄fectus.
nuptiarū q̄ suū qsq; fortuna (sortis) ingesserā culpet. nec p̄lationē dole
at altius. T. Hoc qq memoriu tenem; illud etiā pmulgatū pu
to lectorē (p̄lectorum) fętus parentū summa cura ut pote natale bonitatis p hoc : eadē summa
uilegiū p̄ferentes alendos. cętos idipsū alendos. alio q̄dā usu cura.
patrię futuros p̄cessuq; etatis eox nihilo remissiore cura notanda
pueritia. & ite adolescentię merita q̄ ea secundi ordinis poplo (s. nouendialium) (s. focus ostiuus sedi) (s. cē)
puehant. ad primū ordinē ppugnatoxq; merebunt. Quā ex
his q̄ parentū uirtute degenerauerint adsedę dignitatis ordinē re
legent. & qd ergo timeat satisuidet factū (s. repeti) facti receptio cunctis paren
tib; orationis hesterne stricta licet cōpendio q; decursis. An aliqd
& ea uultis addi. T. nihil sane. S. Scisne ergo qd ergo deinde

Köln Dom 192. f. 4r

idquodē generale animal natura aeuo exaequari defacto natiuoq; opi
cui equo societas congruere minime uidebatur. Quappē imaginē ei
mobilē numeroq; serpentē facē asemachinę dī socabat. caq; temp
dī quo uiuunto & insingula tuante pseuerante. Dies enim & noctes. &men
ses. & annos. quiante cęlestem exornationē nonerant. tēnascente mun
do uisit existere. quę omā partes sē tēporis. nosq; hęc cui equo assignam
id solutariq; naturę nī rectę partes induiduę rei fingim. Dicam enim.
fuit. ē. erit. Astilli ee solū cōpetit uere uerā sinceraq; racionē.
fuisse u & fore deinceps non cōpetit. Hęq; ppe gentiuę tēporis
ppę. motus enim sē unus pē eius. alt immineus. nequi s tēporis.
aeui qppe mansio ppetua & immutabilis. Ergo neq; iunior seneq;
senior nec fuit necerit nec patietur eor aliquid q sensibilis natu
ra patit. si sē hęc omā uices tēporis imitantis aeuū. Ac debis q dem
sors erit aptior deinceps disputandi locus. Temp u cęlo equū ē. utruna
orta. una dissoluantur. sim dissoluu racio fasq; patiet. simul ut aeuita
tis exemplo similis ee. utq; mund archet pus quippe omi aeu sep
existens ē. hic sensibilis ungoq; eius is ē quipome tēp fuerit qppe
& futur sit. Hęc o de ratione ēsiliq; huimodi gentiua tēporis
uolentis creari. sol & luna. & aliaeqnq; stellę q uocant erraticę fac
tes. quota partes tēporis. notarent certa dimensione qua redituis an
fractq; tēporaru subnumeri cōprehensione uenirent. corporaq;
sidęa fabricat. assignauit utalib; diuisę naturę motib. numero
septē totide corpora. Lunę quide uxta terra impm aeriaactione. so
lis u insedia. ui lucaferi & mercurii collocat ignes ineo motu q conar
ris q de solsticiali aeriationi. cuius tam abeo aeri fertur agi
tatione. Quare fit ut cp hendant semuicē. & aferur su cp hen
dant ē. hę stellę. Cetros q q; sideu ort & pgressiones diumę

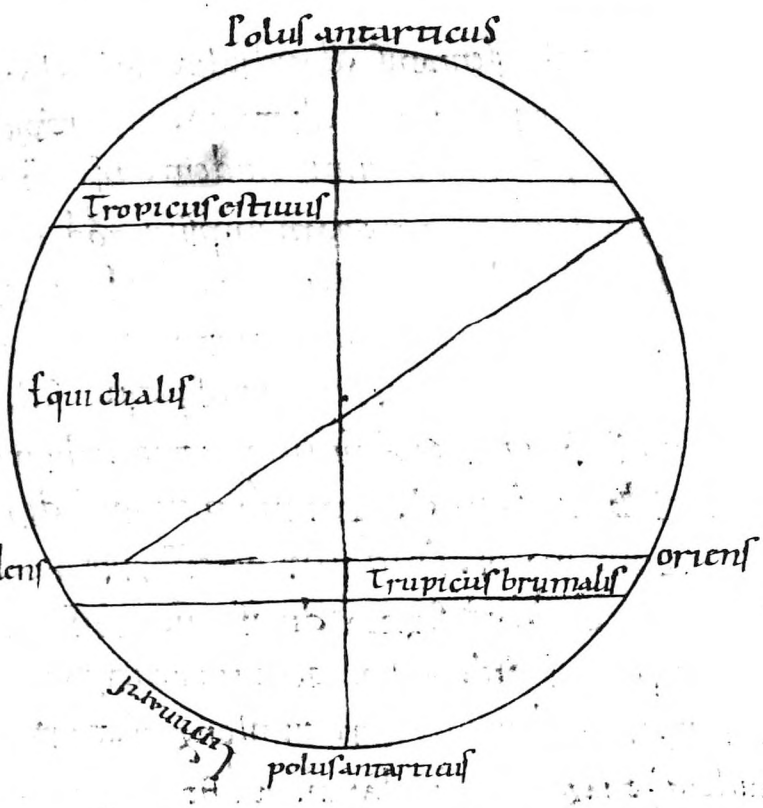
Köln Dom 192. f. 12r

rationis ductu dr̄ gessit in ordinē. Cui exornationis causam explicare si quis uelit. plus erit opere ipso qđ operis gr̄a sumitur. Verū hęc fierunt ad id quo deagit̄ utilia post exequen̄. Igit̄ singulis uniūsisq. apto & decenti sibi motu localis uidelic& his quę cē sequens erat tēpr̄ puenire nexib; q. uitalib; ubi cē sensata corpora facta sē animalia imperatū q. didicer̄ ea quę diūsę nature motus obliquus p directū ei dē nature motū ū tens sem& ut pote cē sensatus circū ferebat. partim maiore. partim minore circulo rotabant̄. Cicius q dē dimissū spaciū p agencia que minore que uero maiore tardius. ut pote ambitu circū acta plixiore. Quadecausa fiebat ut exuni formi ei dē nature cūsionq cicius circū irent ab his quę tardius circū ferent̄ cō p hendencia cō p hendi uderent̄. Omīs quippe circulos eet uniformis & inerrabilis illa cūsio uertens inspiā. & uelud sinuosū a chanti uolumē qđ a gemino & cōtrario motu ferebant̄. tū ipsa & iā cita & uoluciris ea quę tardius a se recedebant ꝓxima sibi sęp ex cē secutione faciebat. Ar q. ut rationabilis & cē sulta hęc ī ociū uarietas & moderacio uisuq; notaret̄. omīūq. octo motuū p spicua esset̄ chorea ignauit lucē clarissimā deus rerū cē ditor erexq one sedi a tra globi quā lucē solē uocam. Cui splendore celū infraq. omīa inlustrat̄. Numerusq. omīū extar& animanciū. Hinc ergo noctis dieq. ortus ex eo dē sęp & inenarrabili motu rata fact̄. alt̄raq. fac̄t lucis atq. umbrarū succession̄e. mīs sis ū p uent̄. cū lustrato lunę curriculo suo solē cē sequet̄ q anni cū soli tē mīs is anfractib; renouat exordia. Ceterarū ū stellarū circuitus neq notant. neq. dinumerant homines excepta paucis. nec intellegunt discurs. errores q. earū tē poris ēt̄ genitura inquo sit ammiranda uarietas p uentū cęlestes transmites undiq. stellis uariantib; Cist tam intellectu facile qđ p fectus tēporis numerus p fectū annū cōpleat. Tunc demū cū omīū octo circū accionū curs p acti uelud a do rigine atq. exordiū cū

Köln Dom 192, f. 12v

quē ſemernon appellant· ꝓtēa·qđſubiectē· ſibi regionib; terrae·
noctēſq; omīſ diebuſ omīb; ẽq̄lēſ exhibẽ· Nihiloq; mīn̄ minus quoq;
minime ſubiectuſ ſibi regionib;· quę ſoliſ ortuſ & occaſus uidentē·
cūidē ſol adhunc ſe applicuerit circulum· partēſ horaſ diei
noctiſq; metiē· Inthunc porro & arctoos hac atq; illac duo
tropici· Aeſtiuuſ & brumalis· hic e regione nr̄ā· uicin̄ aq̄lonī·
Brumalis· auſtro ꝓpinquiſſ· Perquoſ obliquuſ curuatē ſignifer·
& ipſe maxim̄ circuluſ· ētangens tropicoſ ſinguliſ ſignis·
Aeſtiuum quidē cancro· brumalem autē capricorno· Idēq;
aequi dialem biſſecat circulum & ipſe abeo totiens ſecatē
ꝓhelaſ & arctem· ſubquē luna & ſol ferunt̄· ceteriq; ignes
quinocant̄ planetaſ· Fenon· idēq; ſaturni & pheton· iouis· pyroys
quoq; martiuſ· Itē lucifer ueneriſ· qualio quoq; cenſetur heſ
periuſ nomine· ꝑtera ſtalbon merculiale ſidus· Dr̄ ea·ā· circulus
finaliſ· quē nr̄ē uiſuſ imaginatur· orizon ḡco nomine limi
tanſ mundū diuidenſq; in duaſ paſteſ iuxta hominū uiſum·
quando obiectu tr̄ę ſolum id emiſperium qđſiupne fuerit ui
dēt̄· alterū interim latet· ſub auſtrali polo· quē ut ait poeta·
ſubpedib; ſtr̄x atra uidẽ manesq; ꝓfundi· Magnuſ & ipſe· &
maximoſ ſecanſ gemina ſectione ęq̄ dialem atq; zodiacum·
unde fit ut ſignoꝝ diametro aſe diſtantiū· Alterū q̄dem inor
tu· alterū appariat inoccaſu· hunc autē ipſum biſariā diui
dit meridialis· q̄emerin̄ dr̄ maximoſ· hicq̄q; ꝓamboſ curua
tuſ poloſ· ſed quiſ recte intelligat̄ aduſū finiē· quē urgẽ; meri
dialis appellat̄· qua medio die ꝓcul ſol excelſo ueneriſ ela
tior· tr̄ā directo deſpicē nitē· Sed ęq̄ diat q̄dē & equilatera
ei arcū ſiſtunt tā magnitudine quā poſitione fixi cōfirmatiq;

Köln Dom 192. f. 33r

GITVR FIXE EQVIDEM STELLE NEC ERRANTES. & ite poli cũmaxima cunctaq; amplexu ppo cũnen te sphera qa planes uocat circum feruntur una simpli ciq; circa ullam agitationẽ adherentes ei qq; circũ egerit circũiacẽ una & eandem semp positionẽ obtinentes. ordinemq; immutabili tenore seruantes. neq; umquam ut informatione ut motu. ut inquantitate. ut & ria incolore admittentes ullam mutationẽ. Solũ & lunã & cetere quinq; id planetes una quidem maioris globi cõuersione rapunt ab oriente in occidentem pdies singulos. ita utille ratẽ atq; inerrabiles stellẽ uarias tamẽ alias agitationes facere uidentur cum uel unp̃ter eundem signi locũ migrant. tamquã inuersi globi motui contrarios

Solem lunãq; planetes cũ ali us ab oriente in occidentẽ ra pr̃ pfingulos dies. sed̃ra motu na turali conari.

Köln Dom 192, fol. 34r

oīibus aequis diametris distent. unumq. nutum atq. una efficiant stellarum oīum conformationem. cum sit necesse siunus aliquis exignibus representatus fuerit. Inantiquę constellationis statum uxta rationem forte altitudinis latitudini tunc non sit representatus antiq. t si p̄fecteq. oīa momenta unus reuocatus ad antiquum statum fuerit. ceterorum tamen quorum ē diuersa condicio. perfecta p̄sentatio minime puenerit. necesse sit etiam eius stellę quę inrepresentatione perfecte inueniuntur.

Rursum fieri aliam mutationem quo adoportunitas illa pueniat quę unam faciem atq. eandem rep̄sentet quę fuit abinitio mundi. quē quidem motum & quam designationi non ē putandū. labem dissolutionemq. mundo. afferre. quin potius recreationem & quasi nouellā uiriditatem positam inauspicio motus noui. haud sciam an in quibusdā regionibus terrę puentura sit ulla ex nouatione iactura.

h actenus demundi sensilis constitutione tractauit

LIB SECVNDVS INCIPIT

Etiam fere cuncta puenerant usq. adgenituram temporis. adgermanam composita similitudinem exempli & ueritatis suę. nisi quod nondum hic mundus cuncta continebat animalia. p̄inde ut intelligibilis mundus. ad cuius emulationē fiebat. hoc igit quod deerat addebat opifex dī. atq. ut mens cuius usus contemplatuq. intellectus ē. idearum genera contemplatur intelligibili mundo. qua idea sunt. illic animalia. sic dī in hoc opere suo sensibili diuersa

Köln Dom 192, f. 52v

animaliuꝫ genera ſtatuit ee debere · conſtituitq· quatuor·
primum celeſte · plenum diuinitatiſ · aliud deinde ꝑ pes aeri
uagum · tertium aq̃ liquoribuſ accommodatum ·
Quartum quod terrena ſoliditas ſuſtineret · Et diuini q̃dē
generiſ exparte maxima ſpeciem igniſ ſereq̃ claritudine
ꝑ polibat · ut ꝑ eximium ſplendorē nitoreq̃ uidentiū
eſſet uſuriſq· uenerabiliſ · figuram porro eius figurae
mundi intelligibiliſ accommodanſ indeclinabili terrae
uenuſtabat · totumq· eum poſuit in gremio prudentiq̃
celi undiq· ineffabiliſ pulchritudiniſ ornamentiſ ·
ſtipanſ eum & coniugeranſ ad eternitatē motumq· ei
circuliſ conuenientē · & ꝑ cuiuſq· natura commentuſ eſt
alterum circum · ſempq· eandem orbitam ſemp obeuntem
eandemq· ſemp deliberantem · ac de iſdem ratiocinantem ·
alterum uero · talem qui ſemp ultra ꝑcedere geſtiens · ei deq·
atq· inmutabiliſ nature coercitione intra obiectum eius
rotabunduſ teneretur · quinq· illiſ erraticiſ & contrariis
ſibi inuicem ꝓhibitiſ motibuſ uterq· circuluſ eet inopti
mo beatiſſimoq· agitationiſ ſtatu · Qua excauſa facti ſunt
ſumma diuinitate ꝑ dei · oīs illi igneꝰ ſydereꝰ qui nullos
erroreſ exorbitationeſq· patiuntur · ꝓpereaq· inſemetipſos
conuertunt aeterno circuitu · At uero alii uagi palanteſq·
igneſ erroriſ cauſam habent eam · cuius inſuperioribuſ
habita commemoratio e · Terram uero matrē & altricem
omnium terrenarum animantium conſtrictam limi
buſ per oīa uademuſ & cuncta comitantiſ pola · diei
noctiſq· cuſtodem locauit · antiquiſſimam & eximiae

Köln Dom 192, f. 53ᵃ

ſtellarum numero pareſ ſingulosq; ſingulis cōpara
uit. easdemq; uehiculis cōpetentibus. ſup inpoſitas
uniuerſę rei naturam ſpectare iuſſit legesq; immu
tabilis decreti docuit. oſtendens. qđ prima quidem
generatio uniformis inomnib eidemq; ordinis eēt fu
tura. nec incōpetens uſtū aliqua exparte aſe minu
eretur. oportebat porro. fatas eas certis legitimisq;
temporū uicibus pię nationis animaliū. quęq; pter
ceteras animantes dn̄ ſuſcipiat afferre frugem. Eſſe
aut̄ naturā hominis geminā cuius qđ melius ſit ge
nus censendum fore uiri nomine. Cumq; neceſſitate
decreti corporib inſeruntur corporeaq; ſub pelle ex ua
rię mutabitur. quibusdā labentibus & aliis innicē
succedentib membris. primo quidē ſensū exuolentis
paſſionib excitari. poſt quē mixtam exuoluptate.
triſticiaq; cupidinē naſci. tū ů metum. atq; iracun
diam. cęteraſq; pediſſequas earū p turbationes. di
uerſo affectu pnatura ſua pmouentes. quas quidē
ſifrenarent ac ſubiugarent. uſtam his lenemq; iu
tam fore. ſi iuncerentur. inuſtam & confragoſam.
ſiunctricib quidē. adcomparis ſtellę contubni
um. ſedemq; reditum parere. acturis deinde iu
tam ueram & beatā. Victas porro. mutare ſexū.
atq; adinfirmitatē naturę. muliebris relegari...
ſcdę generationis tempore. nec auicis intempe
rantiaq; diſcedentib tam pēnā reiectionē inde
teriora ceſſare. donec inſtituto. meritisq; cōgruas

Köln Dom 192, fol. 55r

scat scecies iuxta motū irrationabilē planetū. armonicis & arith
meticis. & geometricis medietatib. utsup demonstratū ē. Hęc ē animę
uirt q opinio dr. qduce q nascant. & occidunt. nosam. Quę est ratio
ao animę. ppt ea facta ē. ut cę ead ē aīm scia. tā itelligibilis q subsan
tię sensilis. utpote q rationes utriusq. natę habeat i seme ipsa. Hęc
ē animę racionibilis institutio a uenerabili dō facta i homīs inexauul
tū. cā occasionē sui ao. papit ętīę legis. puida moderatione. Dei de
ait de legisse aīmas stellarū numero pares. singulas q singulis cōpa
asse. eas dē uehiculis cōpetentib. sup inpositas. unusę rei natura spec
tare iussisse. Anteq semīa facer & aīmarū sup imposuit stellis sin
gulis singulas animas. qs de uehiculis usę. i circuitu stellarū. am
ēa mundi natam ēsiderarent. Illud docens q d sine diuīna tus
adīę caloipsa pse anim nihil ualeat spectare. atq. itellegere qui
mū. legesq. imutabilis decreti docuit. hic ā magnā & difficilē ratī
onē cōmouę. deq multa disceptatio habita in tuetere. pseue
rat & ia nē. Ł functoriū q tractatū habi n ēuenit iuxta plato ·l. breuem·
nā dogm. longū ē eni pseq cęor. Quor pleriq nihil putant ·.·. De natu
Aliomā necq cq arbitrio. a cuoluntate. qdā. ēe queſato. nihil ra ei q d fatū
loq. mn alia ēe. q uoluntate fiant. Igit iuxta platonē pcedit uocatur.
puidentia. seqt fatū. Ait eni dm p mundi ēstitutionē duisse
aīmas stellarū numero pares. singulas q singulis cōparasse. unūsq.
mundi monstrasse ntam. atq. unusą fato. & serie ruelasse. hoc eni
q pmas puidentia idicant. sed a leges fatales. Propteaq. iuxta
platonē pnascat puidencia. Idcoq. fatū q dē diam ex puiden
tia fore. ntam puidentia ex fato. fatū g iuxta platonē duplicat Q d modis
intellegit. & dr unū substantia cū ei aīmo tuem. Alteru. cū fatū uocatur.

Köln Dom 192, fol. 69r

usq. gnatione reuocam ueri boni. Op̄ē g̃ futuri sapientib; tā educatione liberali
p̄ceptisq; ad honestatē ducentib; q̄m erudicionē uulgo sep̄ rata. Uiden
daq; ei exspectandas lecta omā q̄ ptēlent ad sapientiā ante omā diuino
p̄sidio op̄ē ad p̄ceptionē bonoꝝ maximoꝝ. Que cū sint p̄pa diuinitatis. cū
hominib; tam̄ cōmunicant corporis qq; obseqū sufficiens anime utrib; ēē
debꝫ. ad tollerandū exercicii laborē. Oportꝫ qq; sufficere p̄ceptores bonos.
p̄positūq; idq̄ sortita sum̄ singuli num̄. Quippe socrates dr̄ apueris comes
demonstrū agendarū p̄ceptor fuisse. ñ utor tarē eū ad aliquē actū sed
ut phibeꝫ. quesieri ñ expedirꝫ. p̄ p̄tea q̄q; ī homines potestate sē si pin
prudenciā agant. cū agi ea sit ī utile. cladē ad ferant. q̄ta socrates ardebat
bonē uolū num̄. Diuinatio ū necessitatī q̄dē subiectarū rerū. ambiguarum
et iam. sed quarū iā fatalis cōplēt sit exit uerē. & cōplexibilis. simodo diui
natio dicenda ē. Quippe q̄ semel accidet ī fatalē ēē ñ possit. Ambiguarū ū.
q̄rū exit ad hunc p̄ſidēt. ñ dū p̄cedentib; merita. ambiguē. & obliqua
utē illa apollinis. p̄dꝫ croesus halyn trangressi maximā regna. Is hic enī tri
erant nisi fallor ambiguā. Unū utrūc fri. & p̄sarū regnū ēēt periturū. alteri.
an ipsiū croesi & ludiū. t̄ ciū. utrūc dicionib; iustas bellū deponeret. hoc q̄ ppe
enī ficri potuerat & depositoꝝ belloꝝ. aliquot exēpla p̄cesserant. Si q̄ uoluntas
utriusq; adūs. batauorū depositioni. cū & cr̄rus fer̄ q̄dē ēē. & gloriosa
nature. croesi q̄q; ē fidens potentiaeq; p̄cupid. decretū q̄d seq; batauos. pacē erat
factū ecutriusq; ppositio. pacē ī t̄ eo sminime futurā. superat igit exercitus.
altutrū. idq; erat dubiū cui nā regnū extingueret. p̄ p̄tea q; dubia sors
dubiq; ī tellect̄ p̄cessit oraculū. utq̄d cūq; accidisset. id p̄dictū apollinē
uideret. sē alie p̄dictiones ē silioꝝ examine similes. Qa cū sit ī nā potestate
deligere ex ī certa alterū. nec id electū peccet ex ignoratione. Suade. hominib;
q̄d sit optandū p̄pitia diuinitas ut ea quis poscat oraculū querentib; an ad ūsū
p̄sas bellū suscipi ēueniret. responsū ē. uicinis offensa dō carissima prebes

Köln Dom 192, fol. 75r

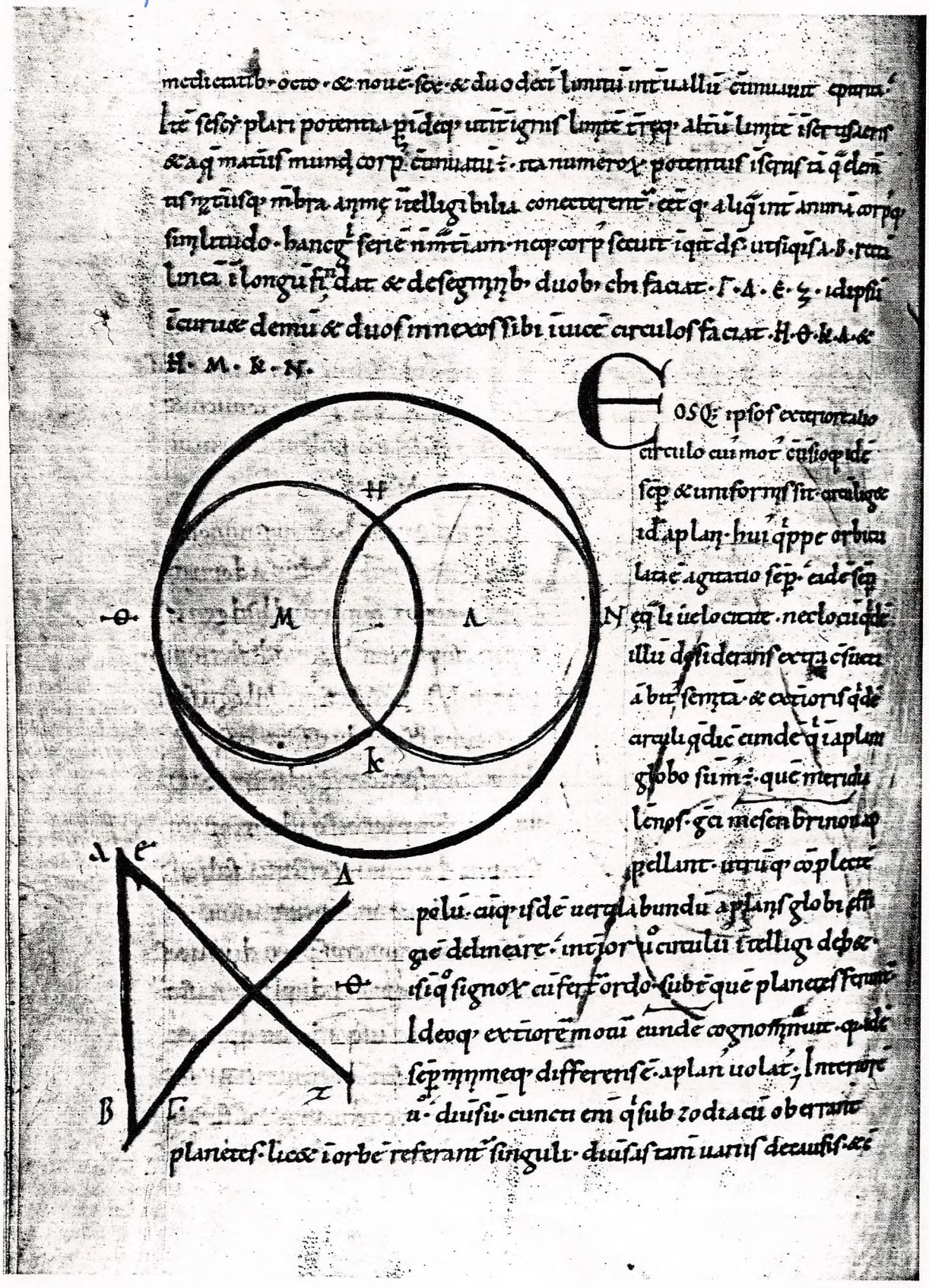
t-re

item q; iuxta cognationes rationabilis animę parati sunt. t pure
atq; immunes a perturbatione. t impassionib; utpote oriuntur.
Sibiloq; min. q diuinis potestatib; consulentib; p monstrant. t scam
pene loco obdelictum aliquod formata in atrocem & horrida faciem
consentit huic platonico docmata hebreica philosophia appellant
quippe illi uarię uisionu. & ite uisu. tu admonitione. & aspectaculu.
Sibiloq; min reuelatione. Somnu quide. q d excreliquis comotionum
animę dicimus oriri. Visum u. q d ex diuina uirtute legitur. ad
monitionem. aut angelicę. bonitatis consilius regimur atq; admonem.
Spectaculu. ite u uigilantib; offerat seu ostendat celestis potestas. cla
re iubens aliquid aut prohibens. forma & uoce mirabili. Reuelatione.
quoties ignorantib; forte futura imminentis exit secreta pandun
t. De somnis satis dictu. sermone ipse considerandus. Atq; uero simu
lacra inquit. q in speculis oriuntur. Docet ne illa uis rationem q;
manicio dr intra speculu. t stagnis profundo simulacris resultanu
b; Nec tam code quo aristotelis magisterio. Sed q; ille censet radii
usualis impactu insolida speculi superficiem. Propteq; infracti mu
crone ad os reuerti. obuiq; uultui. factu uultu suu cernere. & in
speculo putare sibi uultus apparere simulacru. Atu plato pin
genu. prudentiq; diuinitate duu luminu coetu confluentium
intra speculi. & solida atte. id diurni luminis & intimi. q d poculos
fluit trahentis secu deuultu manante. colore i speculo corporali. co
loratq; uultus lineamentis. & formato accedente colore simulacru emulu
uultu obumbrari. sicqppe loqr. Atu simulacra q speculis oriunt. fa
talis affectatione. Sicde utriusq; ignis tam q extra posti cautu. tam q
luce coloris; & extra positu aliqua lene q; materia. hoc speculu. formę
atq; imultas & uarias figuras q; ad reformata specula diuisa sedunt

h luminis incidentis itram.

Köln Dom 192, fol. 97r

Anton von Euw, Die Maiestas-Domini-Bilder des ottonischen Kölner Malerschule im Licht des platonischen Weltbildes. Codex 192 des Kölner Domschatzes.

medietatib· octo· & noue· sce· & duo deci lunitu· int· u allu· cumunt· eparu·
lee· sesq· plu· potentia· pideq· utiq· ignis· lunie· tteq· altu· lunie· iser· ustus·
& aq· matius· mundi· corp· cumunt· ita numero· potentiaq· iserus· ia· q· don·
ans· ntiusq· mbra· aiaie· itelligibilia· conectetent· cet· q· aliq· int· aiam· corpq·
simlitudo· hanc· seriem· nmeti· um· neq· corp· secuit· iqua· dsa· utsiqs· a· b· ra·
lnea· i· longu· fiat· & desegmb· duob· cbs· faciat· s· a· e· z· idpsu·
cauuse· demu· & duos· inn· ecossibi· iuice· arculos· faciat· h· θ· k· a· &
h· m· k· n·

Eosq· ipsos· ecqionalio
circulo cui· mot· cusq· ide
sep· & unifor· mis· sit· arcusq·
id· aplan· hui· qppe· orbium
luie· aguatio· sep· eade· seq·
N eq· li· uelocitate· nec loci·
illu· desideranse· ecqa· esuen·
a· bue· septa· & exiorisq· de·
arcu· q· duc· amde· q· i· aplan·
globo· sum· quē· meridi·
enos· ga· mesen· brinoq·
pellant· utru· q· coplete·
polu· aiq· isde· uergla· bundu· aplanis· globi· esi·
gie· delneare· intior· i· arcuu· itelligi· debe·
isiq· signos· ai· fert· ordo· subq· planetes· sum·
ldeoq· exiore· moai· eunde· cognoscunt· q· de·
sep· mnmeq· differense· aplan· uolat· q· interse·
a· diusu· cuncta· eni· q· sub· zodiaco· obeuntes·
planetes· licee· i· orbe· referant· singuli· diusis· tam· uarius· decursis· ei·

Abb. 12 Köln, Dom, Cod. 192, fol. 43v Calcidius, Kommentar zum Timaios des Platon, Köln (?), 1. Viertel 11. Jahrhundert

Iste ista nomina dat quia ipsius. Et martianus suū est ipsius auctoris
ppriū. Mineus dicē ab habitu faciei. i. coloris qualitate rubicundiēti
fuit. sic cicero. a cicere legumine uocat. q candidā et acutā
habuit faciē. Felix ad bonum omen. solebant enī parentes tenere filios
diligenter. huius cemodi nomina ponere. ex rebus quas illis optabant. et
fausta et felices et magnas eos uocitare. Capella dicē ab acumine in
genii. hoc enī genū animantis acutus uidē. ceteris. unde et grē dorcas uocat
auerbo dorco. i. uideō. capella uocat ab apetulantia et lasciuia pecoris. ad quā
relicta se philosophia transtulit. Pecora enī lasciuire et ludere. Philoso
phos aut. rerum ueritatē subtilitatione inuestigare. Siue certo modo capella
uocat ab. et capella auidū animal in pascendo. et ister auidissime discipli
nas aggressus ab. eas q; carpsit et dilacerauit. Martianus iste genere
afer. ciuis cartaginensis fuit. dignitate tamen romanus. ex urbe.
qd ostendit ex eo qd quadriuomius fuit. Nulli enī hoc nisi romano ciui
licebat. floruit aut partim rome. partim in italia. pri cartagine. Volens
ergo dis putare de septem liberalib; artib; hanc posuit hanc fabulā. de nuptiis
philologie et mercurii. nam absq; magna ratione ingenii. Nā philologia
inter pretat amor et studium rationis. Mercurius dicē ab. quasi medius cur
rens. et sermo maxime inter mercatores urget. Philologia ergo ponitur
in persona sapientie et rationis. Mercurius in similitudine facundie.
et sermonis. Et aut cicero dicē. eloquentia. i. copia sermonis sine ratione
et sapientia. nocet aliquando. Raro aut nisi qua pdest. sapientia si sine eloquentia

qr sermo
t duos
t. t qsi
cauit ki
id ab domi

Vatic. Pom. 194. f. 1v

1v

Mane flexuosis ambagibus per torrida latitudinem zodiaci uagabunda incedit. nam si in directa
cursu incederet. cerebro in umbra terre incurreret. atque ideo cerebro patere dicit & lapsum
pumabat cuncta seminubi fluentum. pituita enim lune humida. & phumosis mundi cerebri cuncti
corporibus suggerit incrementum. Spumabat. i. prosecuta erat fluentum. i. humorum omnium. hunc ammi
dis coloris. carni curse ambiebat. i. circumdabat fortunas nationum & regnorum omnium mundi sinibus quecumque
in mundo. sinibus planetarum ambit. atque circuit dat. Unde & singula quaque planetas nos accepisse dicamus
philosophi. aside quidem circa quem medius planeta quasi quidam spes fertur uniuersum mundum.
Luna cum pus. quia humida. Mane nocat dicit & frigidum. quatenus extremus spere uicinus
est terre dicit. & quanto a sole remotior tanto frigidior. Inde temperantia. amarte seruorum ira cum dia
mentis uoluptate. Mercurio prudentia. quia cum sole gradiens. quo dam modo inexhausta sapientia ardet.
Ibi diuisa. i. uarias uolens. i. fortes & polara rapiditas. i. uelocitas. singulas quasque. i. fortunas. quadens
arripiens tinuadens. rapidus & pinubi; ger. beppris. ut sue tum cui nimietate pluuie. hadoro
mutabilitas humanarum expriminquit. ura sedem matis maricos planetas modera t. Quimouit
quidem circulo dicunt esse causa prosperitatis & felicitatis. unmartis & insatem ecira aduersitatis. Uber
ergo alteri fluuio transfundit fortunas humanas. cum de felicitate in felix quis efficit. & de uso
felix ex infelicitate efficit; quidam hunc locum ad animarum referunt purgationem. poete
fingunt animas post corpora in eum planetas circulos & puniri & purgari sedem merita
prioris uite. & infernum quidem esse infra circulum lune. cui influuium pyri flegetonta
. i. ignem flegetonte in martis circulo dicunt ora. Elisios autem campos subiacere gau
animis requiescunt. & fingunt esse infra mundi circulum; Sectia autem platonica dicit animas
purgatas iterum redire ad corpora. utibi denuo polluant. & esse per uenire corporis. & meminisse
ueteris & repurgationem. Ethnicangere uidet martiam dicens. & quia & fluuium mortis
exercita. i. fatigata & afflicta longa collisione uexauerit. Alme. i. uitalis circulus auteripp
reddere. ut ne elisis capis requiescere. aut amne mersa re. i. nullo ane ebrio. timullo san
guineo & sulphureo. ut illa fuerat per purgationem beata iterum per apostropha. i. per uersionem
misera efficiat. elisis. g. soluto. hinc elisi capidi cunt. eo quod ibi soluunt. i. purgant anime Elisi op
amacula carnis; Nonnam fortunas omnis rapiebat. Idque super uus diu repere & inculcat. plenum.
enim subuehebat illas fortunas undala ueri circuli. i. qui est instar lacus. Correpta subito
rapta. hoc enim indicat addendo. repente. aliquando etiam ei rigebat illas in illum estuum cruenta
simultudinus. i. circulum martis. quum star. e. uoris. ignem & sulphureus; Aut de spuebat
& appellobat in torrentem lundum. i. nigrum. in circulum undeli ce sacrum. uorandum. ualdero
randum. haurubaquo. uoragine. & profunditate. sicco. i. nigro. Alie nap mixtione. lunica
ria quae nec clara unda despuebat fortunas in illum sulphureum nebulosum. nec regni in illum
clarum lacteum; Ille populus. i. multitudo fortunarum. agebat. i. ducebat. p mixtione
. i. mutabilitate. & uariatione. Nec. enim ulla fortuna erat q ecce in munis ab omi cursu. d im
munis. i. inofficiosa. & inactiuosa. nullus enim. i. hominum non solum stultorum. sed necsapi
entum. q utrumq. fortune qualitate non experiat. & utrumq. gustum non hauriat. Sapi
entes quoque atteri & uexari possunt. mala fortuna. i. aduersis. non autem superari. hoc.
quod sequitur; Denique uiuet secura ille mundi. licet ea cum magno fragore & lisepinet.

Ipsem obsequur dis. utpote cursor eor. Augustus q̄q. nobilius. s. dicebat fieri decretū iouis. l. iouis
decretū. i. statutū. Ipsā q̄. i. philologiā nuptū ire. s. dicebat nō posse cōuenire dō
. e. ellemgnisi desinere eē mortalis. Sup senat cōsulto. hoc est desenat cōsulto. Pro
nosisem mater philologie mortalis fingit fuisse. atq; ideo ipsā philologiā mortal
matre pgenitā necesse erat eē mortalē. qd ideo fingit q̄ prudentia seu ps mor
talis & caduca nisi studiū uere sapientie immortalitatē cōsequē. Plurima id genē
. gurata & usualis locutio est. Plurima id genē. multa similia. Similit idē pons dicun
. i. pillū dicūpus. & id loco y. i. pilla loca. Utq; regū cū regū. i. iouis & iuno cōsentit; q
aut dicit utq; regū cū iuno regina cōsentit. Sciendū q̄ masculinū ppondere erat femino
& illud principalitate sui intrasecūdā. Demox percipit scribe iouis. & uocare
celicolas; Iouis scriba una parcarū quas cōstat eē exceptrices & arcarius siue lu
brearius iouis. ps uo ordine. i. secdm ordinē & meritū dignitatis unus cuiusq;
q̄ cōfuse aut pūs sim uocandi erant. sed distincte & ordinabiter secdm gradū dig
nitatis quos habebunt. Precipue q;. s. percipiunt uocare penates. i. intima & se
ueriales ipsius iouis. Penates aut dicti q̄si punates. i. oma cōsentientes quoy
nomina qm nō protulit publicare celest secretum. p fecit eis nom ex cōfusione eoꝝ
oma cū iouge p mittunt. i. cōsentiunt; Sciendū aut q̄ philosophi unū dicunt
eē dm celi & terre & regū omniū creatorē. q̄ p multiplicē dispositionē q̄ mundū
uarius modis regit. diuersis appellat uocabulis. Dr̄ enim uirtus pstet. Sentiuꝝ.
q̄ sensū uocat iouis in. & here. Iuno. in aere. Diuinū intra, uocabula diuersa
lerū q; & iā un idēq; nō solū diuersis nominib; sed uarios sexꝰ pellat. iuxta illū
uersū ualerius oranī. Ppter omnis rerū regūq; reptor. & genitor gentiq; q
dm. d. s. un & idē. In magnis ergo dispositionib; q̄si masculino genere effert
In minoribus; femq; quodā nom accipit; Nā & uatro die. cū unus idēq; sit homo
. a corpore dr̄ homo. Ab anima sapiens. Ita & iā ds cū un idēq; sit multis
tam pdispensationis sue diuersitate consert uocabulis, Vulcanū iouale
q̄si iouis frutre. Ipse enī ignis & herū. q̄ nūq; desede & horis descendit
Dicē aut uulcan q̄si uolican. i. uolans candor; Ipse iuppit posuit. ipse nō
int nuncia spurcas. sed p seipsū; Tunc & iā. s. percipit & imperat scribis
ut rogarentur in tali ospotissimi celicole ipsius iouis. Celicole. i. sorti
de coelestes illi. Qui bis sem numerant cū eo de tonante. i. cū ipso iove queꝝ
cōplectit ennianū d. Dicon. u. carm dr̄ oy. uersuū. Nā dr̄ duo. Sti chos gre uersꝰ
dr̄ iuno, uesta minerua cerescq; diana. Venus mars mercurius. Iuppiter neptun
uulcanus. apollo, hic est aspera ecclipsis. Nā alit scandi nō pōt. nisi neptunus diceret
Nos habebimus pcipuos. quos electos. i. singulariter. s. electos apellabunt. Deq; b;
plenissime In libro beati augustini de ciuitate dei. xviii. disputatū inueniēs.
xerxē fuer sedita distincte uocati sunt. ut pmo exinis uir postea. u. uoca
rentur. dr̄ residui. u. uocatis sup fuerant. q̄ntū nō erant. ut dictū est
uiā uocatis sex. n. x. u. simul; Nos hos uocandi erunt. qua plures celites erit

Köln. Dom. 194, f. 17v

17v

gloriantē. &reliqua. M. Hanc igit. subaudis feminā uersutā sēp fraudulenta
argumentatione. M. Uersutā id est callidā. Uersutus aut dr auertendo. quasi
astu diuersas species uertit. M. Ac gloriantē. id est iactantē & efferentem
se de plurib. circū uentis. id est de plurib. quos circū uenerat. M. Cū attemptare
. id est conaret. lambere. id est lingere te emulcere illā feminā. M. Cillenius
. id est mercurius. geminus anguis. id est geminum anguē habens. Hā mercurius
incaduceo. id est inuirga sua. duos angues habē. Quod ideo finxit. quia serpens
uehementes dampnat & liberat. M. Assurgens cyrriceo. id est de cyrriceo. Quidā
cyrriceo sella dominicali intellegūt. Sed melius cyrriceo. id est sella pdicatoris
toratoris. Ō Hā kyrrix graece pdicatr. Assurgens cyrriceo. id est assurgens
de sede in qua uelut pretor & pdicator presidebat. M. Crebris micatibus. id est
creba mobilitate linguarum quasi recognoscentes illā feminā. M. Tum
etiam tricipida gorgo. subaud attemptaret illam lingere. tricipida gorgo.
id est gorgones palladis. serpentes uidelicet quos medius a gorgo pen
nibus habebat; M. Quare hoc. quoniā sibilaret gaudio id est per
gaudiū cognoscentes. id est dialecticę. Cognoscentes apud antiquos di
cebantur philosophi. sicut p phagi uidentes. M. Inquit bromius.
Bromius iste seurra deorū fuit. Interpretatur autē bromus. edax quia
brosis graece. cibus dr. M. Aut facetior. id est iocularior & eloquen
tia est. utpote seurra. M. Agnoscebat eā penitus. id est ignorabat
quę esset. Bromius enī iste. / inpersona stultorū ponitur. qua ignoran
tes sapientiā. eā deridēt. M. Libyci. id est certe. M. Hanc aut
ad ducitur ex arenis anhelantis libię. id est feruentis & estuantis.
Putabat enī eā esse de libia t africa. quę sunt regiones abundā
tes serpentibus exeo qd uiderat geminū anguē mercurii. & gorgona
palladis illā cognouisse & p gaudio sibilare. reddit causā unde
hoc estimaret. M. Ad. id est eo quod. hoc uidelicet quod ego dico.
docet implexū id est circulatū capillitiū eius. lege more cum urgi
lii. & ibi muenies speciem maure mulieris. M. Fraudem uenenorū.
subaudis. docet hoc qd de libia sit. qua re cognoscitur auenenatas
animalibus. / Uerba adhuc bromii sunt. M. Aut fidendū est forma
id est p formā copulā. id est cognatā tē marsię nationis. / Apud
antiquos sunt marsi & silli. quib: inmedio uenenorū & serpentū
natura sedem dedit. nec tamen nocent eis serpentes. quorū a de se
natos serpentibus obiciunt. & si de semine p sillorū fuerit. cū pu
pugerit aspis nihil nocet. Siuero adulterinus. mox p cussus
interit. M. Deligitur. id est ualde eligitur & approbatur. ea
id est quia de mari sica natione est inperita agnitione & blanda
adulatione anguū. quia eā recognoscentes sibilant. M.

Köln. Dom 194, f. 52r

corp̃ · multo fortiꝰ · a palestra · i · aluctatione dr̃ qua exercẽ; Inpuero
ũ non palestra dr̃ · q̃ non dũ exerceꝛ · sed a sola m̃ brorꝝ positione q̃
tm̃ eundem̃ cum uir fuerit posse hanc artem habere; Palestra h̃ dr̃ ipsa
rei palestrices ũ luctatio · ab opum̃itate · opum̃tas n̄ dr̃ · Reduun
dũ g̃ ÷ ad positiuũ q̃d ÷ bon̄ · cui ⁊ suplatiuũ ÷ optim̃ ⁊ dicendũ ÷ ·
q̃ opum̃ dr̃ · ab onitate · q̃ excellentẽ ⁊ suplatiue utit̃; Ira ⁊ palest
triũ · q̃d intellegim̃ ex eo q̃d n̄ possit peripere palestrã · n̄ h̃ certũ
q̃litatis nom̃ · ipsa arts · palestra dr̃; Qualitatis h̃ hui nom̃ n̄ inuenit̃ ·
q̃ inusu eẽt · aut palestria · aut palestrica s dicereꝰ · s neutr̃ inus ÷ · 7
Est h̃ palestra species q̃litas · ⁊ ideo nomine caret; Constat tm̃ dictũ
ex q̃litate · s · speciali · Int̃ formas et figuras hec ÷ discretio · forme ani
malis · figure inanimatis reb̃ attribuunt̃; Vbi gra · Trigono · ⁊ tetra
gono ⁊ cet̃is · s abusiue · ⁊ forma p figura · ⁊ figura p forma ponit̃ ·
Recip̃ q̃litas maiꝰ aut minꝰ · n̄ tm̃ omis loc̃ · insolo ÷ · ⁊ non inomi ·
Questio ẽ inpleriq; · i · apd̃ pleroq; utr̃ ne magis t̃ · alio dici possit ·
si gr̃it̃ que q̃litates recipiunt maiꝰ ⁊ minꝰ; Illę ũ q̃ cẽtrię s · maiꝰ ⁊
minꝰ recipiunt · ut albũ ⁊ nigr̃ · bonũ ⁊ malũ · Iustum ÷ notio · i · cog
nitio q̃dã p fecta · ⁊ intellect̃ uirtutis · ⁊ ideo non pot ÷ recipe p se maiꝰ
aut minꝰ; ipse q̃litates n̄ recipiunt maiꝰ ⁊ minꝰ · nemo cũ dic̃ maiꝰ albe
do · aut minꝰ albedo; q̃ liaũ recipiunt; Dicim̃ enim magis albũ ⁊ minꝰ
albũ · Iustitie ũ p fecto n̄ recip̃ magis ⁊ minꝰ · sed appetitio ⁊ uolup
tas ei; Iustꝰ g̃ cũ de p fecto iusto dr̃ · magis ⁊ minꝰ non recip; q̃ndo
h̃ de appetitu iustitie iustꝰ dr̃ · t̃ recipit magis et minꝰ; Pot ÷ enim
unꝰ iustꝰ magis adipisci iustitiã · minꝰ alt̃ · Similit̃ de omib̃ q̃ aqua
litate sumunt̃ intellegendũ · Vbi gra · doctꝰ · Nam q̃ndo p fectũ sig
nificat · magis ⁊ minꝰ non recipit; q̃ndo h̃ ap̃itudinem̃ doctrine ·
recipit maiꝰ et minꝰ; Pot ÷ enim ⁊ doctꝰ ⁊ doctior fieri · h̃ ÷ pot ÷ p
fectior appar̃e ee uni · · q̃ alti; In appetendo enim fit cõparatio · q̃li
tates p ipsas substantias · h̃ ÷ in ipsis substantiis; Ac si diceret · q̃ndo
in animo solo notione consideraueris q̃litatis · n̄ recipit magis

Vien. Dom. 194. f. 74

.i. facera · iocosa facunda · fabellum .i. locutionē · abinchoatorū
motu .i. aprincipiolimine .i. ingressu · Suscepīt · pageremotū .i.
audierit · locabunda .i. ludens · Satyra .i. cypris uxor · Immunes
felix · ó · capella · Affatim .i. copiose · Palestra .i. nuda corpora · Pales
tra dr̄ · Apotonyllon .i. aluctatione · Fluere .i. languere · vt
i. saltem · Sponsi .i. mercurii · possessiqs̄ · Dispendia .i. dāpna
lini .i. candelę · Flagrata .i. incensa · pusta · Cassum .i. inaniter ·
Mutubero .i. uulcano · eo q̄ mulceret imbre · t. mulcifer q̄si mul
cens ferrū · Gymnasiū .i. scolarium heroum .i. uirox fortium ;
Ream s. philosophia · tabulā .i. scripturā · Vulgaret .i. p̄dicaret
manifestaret · Affatu p affatum .i. placito · poccstati .i. iussioni ·
pcū .i. petitox · Conubialit̄ .i. nuptialit̄ · Allegaret .i. p̄uocaret · con
gregaret · s. iouis · ne p neq · Archadiū .i. stulte · Et medimnū · poeta
stultissimus fuit · marchadia quia poetę archadię stultissimi fuer̄ ;
Exillo · s. tēpore · desudatio .i. labor · forensis .i. a foro .i. rethoris · Rabu
lationis .i. eloquentię ferocitatis · t ratiocinatio cū ira · Inīrationē & ratī
ocinationē & rabulationē ꝺ̄ differat · Ratio ē ianima · Ratiocinatio ī mente ·
Rabulatio ī corpore · t. in eloquentia ; Alligata .i. implicata · adiuncta ·
Industrię .i. sapientię · Obtudit .i. reuerberauit · hī matronę .i. philosophię ·
Memorię .i. cognitionē · Germanā .i. pedia · Parili .i. simili · Pedia .i. rethō
rica · Philosophya .i. uerissima intellegentia ; Pedia ů disciplina q̄m pue
nit̄ ad sapientia · Sic n philosophya sig̃f omīs artes · ita pedia sig̃f duas mīsu
ras .i. celestē & terrestrē mīsurā · Terrestris mīsura · geometrica nominat ·
Celestis ů astrologia ; Croesus .i. darius .ii. reges ditissimi fuer̄ · Croes
liddox · darius p̄sarū rex fuit quē occidit alexander · decuī substan
tia dr̄at ē ex p̄b; duob; duo dr̄ · unusq̄sq; diues p̄ suis · s. opib; · Opes .i.
fruct̄ · Gazę .i. diuitię · t pecunię · Despiciat .i. uili pendat · hęc · s. phy
losophya · talentox .i. diuitiax · Para .i. pauca · intellegit̄ · Incongres
sus .i. inpresentia popli · Primores uultus .i. primā frontem · Supbia ·
i. nobilis · Committens .i. demonstrans · Arrisit .i. fauit · delectat ·

Dom. 194. f. 107

Köln. Dom. 194, f. 155v

Cidere·v uidē sēū pendere·v ꝓsoluere· Caninos blādus·v laceraē.
Largos dicimus anes acute comedentes· largos·v caninus gluttonibus· Dantē·v cadentē nō blādus· s· uidere·ꝓconsolari ordinē·v·ꝓconsolari honore tmagīs & bonis uerū datuus· Cebō binatorē·v declinatorē· uidere felicē ipso floseculo·v· ipsi ingeniosa tleui ut uuenili ingenio turgdā codices hmī decerpū·v demunitum falce·v aecare senilv tfalcē·v ꝓpꝑuū ingenuū· Canefrenta rota·v insenuli aecare· Quē alumnū·v marianū nutritū· Beatuꝑbs·v carago· elisę·v didonis· dido· uirago uncerꝓtecatur urgo ꝓmanēs quāuis urgili aliter sentit· Obsidē·v heredē· circūdatū obsessū· Nutridā uicinā·v marcidā·v humoris plenā· lugariorū·v posthonē ꝓpe illā ciuitatē tcoloniā karaginis· Uxores persū·v luxu tplecū· Cū paruo lucro·v parua substantia· Nutricantē·v uigilantē· cura·v innocē· Sōno lentē·v dormientē· lucubus·v indiebus posse·s· ego· Qdō·v aliquando auri re pagas eū gurgitē·v fontē musarū· quē pegasus equus ꝓdux· Crexū·v abequo· Obhoc·v utposse dello potare· decente poculo·v honesto poculo· Onare·v marianefili· Secure·v immitte spm̄ mariam· Nugas·v mēdosas fabulas· Ignosce·v uenīa da· lectoris·fillas nugas· Testē nrm̄·v satyram nram̄·tsenē quante laudant nos· Quē·s· testō uet nū·v antiquū· ꝓdidit·v fallendo decepit·
Huersus quis adomīs libros·vu· liberalū arcū· referri possint·
maxime m̄ adꝑdictos duos nupiarū mercurū & philologiae
ꝓnent· Inullus tt abundant plus fabulae quā in his sepē· quā
uis in principio & in fine istorū sunt· Plvvenalis·

Qs nō dilige nī ēsetus æ cui feruens·
E stuat occultus anim sēpq; tacendus·
H ui·v se debere putat mi conferet úq·
P arcepē q te secreta fecit honestu·
C arus erit uerri uerrē q tepore q multe·
A ccusare potest· tanta t ú sit opaci·
O mīs harena tagi· qdq; imare uoluit antrū·
V t sono careas· ponenda q; ꝓma sumas·
T ristis· & a magno sēp timearis amico·
Q s edū ēris ú miscear & mare celo·
S ifur displicear uerri homicida miloni·
Clodī accuser mechos· catilina cethegū·
I n tabulā fille si ducant discipli tres·
Q ius erat unꝑ tgico polluꝰ adulter-
C oncubitu q te legesq; reuocarat· amarās
O mīb; atq; ipsis marti ueneriq; timendas·
H anno comedū é· rides· maiore cachinno·
C uritē· flet si lacrimas ꝑspexit amici·
H ec dolet· igniculū brume si tempore posces·
A ccipit endromeden si dyeris estuo· sudat·
N sum q pares· melior q semp & omū
N octe dieq; potest aliena sumere uultū·

155v

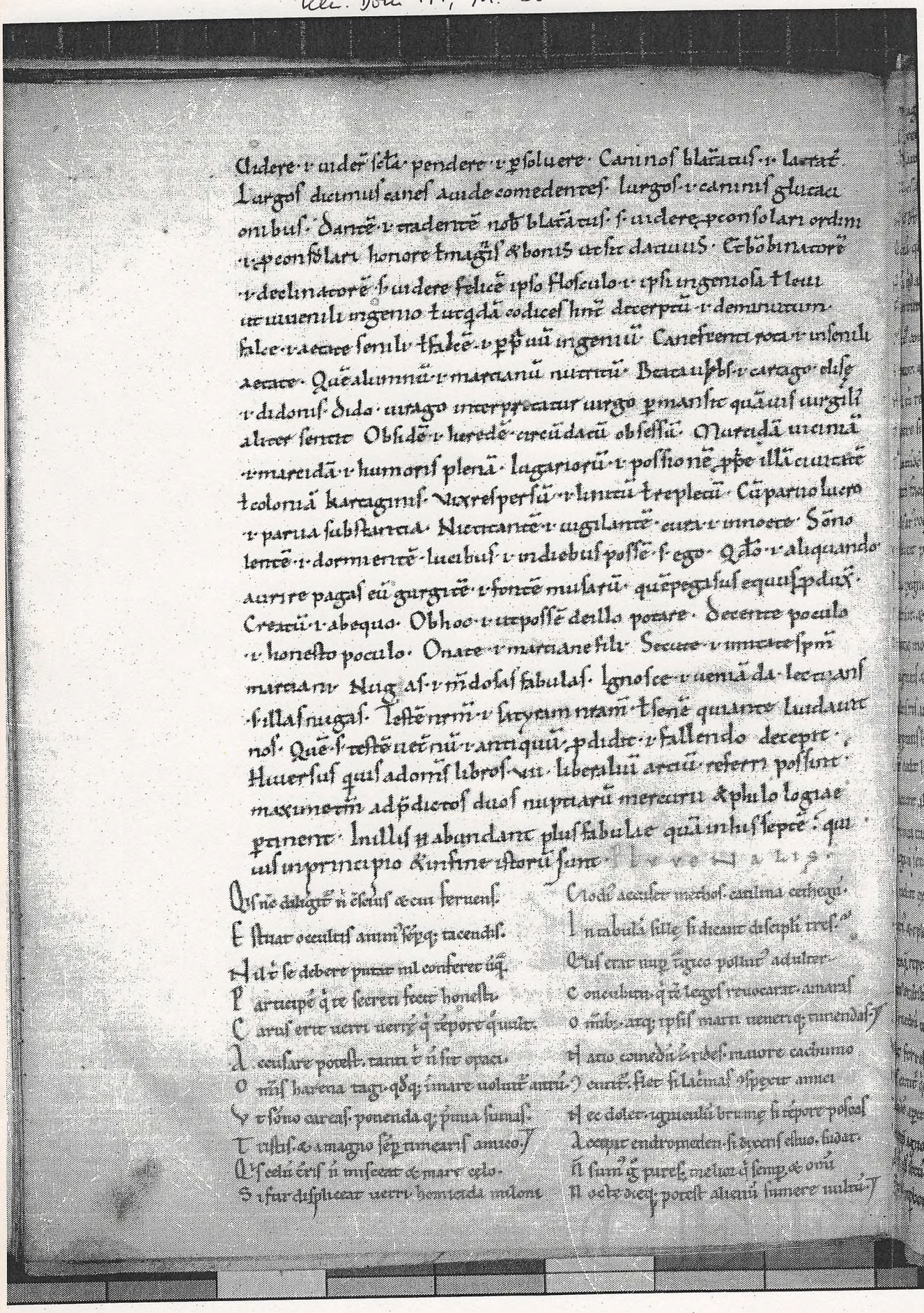
Bernd Posselt, „Virginas tulit + Nikolaus Bachel"

L. Bell. Rhenan. 34

f. 135. 161, Exemp. 157

dungen

Köln. Dom 194, fol. 155v

Audere · v audē sēta · pendere · v ꝑsoluere · Caninos blādatus · v lacrē
Largos dicimus canes audacomedentes · largos · v caninus glutta
onibus · Dantē · v cadentē nob blādatus · s audere ꝑconsolari ordini
· v ꝑconsolari honore tmagīs & bonis uestr dacuus · Cebōbinacorē
· v declinacorē · s audere felicē ipso floseulo · v ipsi ingeniosi t leui
ut iuuenili ingenio turgdā codicel hnē decerpā · v deminutum
falce · v aecare senilu thalē · v ꝑpūi ingeniū · Canefrenti poca · v insenili
aetate · Quē alumnā · v marcianū nutricū · Beatus ꝑbs · v carago · dise
· v didonis · dido · uirago uncrpreatur urgo ꝑmansit quā uis urgili
aliter sentit · Obsidē · v haredē · circūdatū obsessū · Mureidā uicinā
· v mureidā · v humoris plenā · lagarioru · v posthonē ꝑpe illi cuncte
t coloniā karaginis · Vxor el persā · v hinteū t repleā · Cū parno lucro
· v parua substantia · Nictantē · v augilantē · cuncta · v innocte · Sōno
lentē · v dormientē · lucibus · v in diebus posse · s ego · Qdō · v aliquando
aurire pagas eū gurgitē · v fontē mularū · quē pegasus equus ꝑdux
Crenū · v abequo · Obhoc · v ut posse dello potare · Decente poculo
· v honesto poculo · Onare · v marianē filu · Secure · v innocte spm
marianū · Nugas · v mēdosas fabulas · Ignosce · v uenā da lectoribus
· fillas nugas · Testē nrm · v satyram nram · t senē quidam · Ludunt
nos · Quē · s testō uet nū · v antiquū, ꝑdidit · v fallendo decepit ·
Huersus qui adornis libros · uu · liberalui aratū referri possunt ·
maxume m adp dictos duos nupciarū mercurii & philologiae
ꝑtinent · Inullis ut abundant plus fabulae quā in his sepē · qui
usus in principio & in fine istorū fuit

Qui nō dubitē n ēsurus ec cu seruens.
E stuat occultis animis ēq; tacendis.
Hic se debere putat nil conferre uīq.
P arcipē q te secreti scire honestu
C arus erit uerū uerū q repone quietu.
A ccusare potest. tamen ē n sit opacu
O mnis habena tuo. q q; imare uolunt animū
V t sono curas ponenda q; puna sumas.
T ristis e magno sēp timeat amico.
Q ui celui ēst n miscear ec mare celo
S i furdus ꝑspicax uerū hominida mitem

Crudi aculeo morsos carmina cathegu.
I n fabulā sillē si dicant discipli nos.
Cui erat uxor ēgico potiri adulter
C oniugium q tē legis reuocarat amantis
O mīb; atq ipsis mariti uenerq; timendus
M ens comedit & rodens mouere cadauno
C uncte. fleti si lacrimas ꝑspexit amici
M ec doleri iqueuli bruma si repone posset
A ccipiat cadromedem si secreti eluo. fuisse
M si sum q pureq; melius q semp e omi
M ethe nec; potest alicui humere nubi

Köln Dom. 198, fol. 1v

pdicatoq; consistit. questionē q̄ q̄ dixim⁹ subiecto pdicatoq; conungi,
uel subiectum pdicatū igit̄ hoc ipsū ē deq̄ agit̄. Nam cū dealtera questionis parte
dubitē. id inhac ambiguitate quęrit̄. utrū pdicat⁹ tēm⁹ ineē subiecto uideat̄ an nēme. Hā cū omis questio inaffirmationē negationēq; diuidat̄r: sipdicat⁹ subiecto inē. fit ex eo uera affirmatio.
sin inē. fit uera negatio. Sūquestionib⁹ disceptandus. alt̄ affirmatio
nē. alt̄ negationē tuet̄r. id alt̄ pdicatū ineē subiecto. alt̄ ninēē
defendit. Quod ū exaltera parte defendat̄. hoc ē ipsū deq̄ agit̄.
Ipsū igit̄ ē pdicat⁹ tēm⁹ t subiectū. deq̄bus agit̄. Atq; ut id exemplo
clarius fiat. sit questio. an uerres furtū fecerit. hic uerres subiectū ē. furtū facere pdicatū. Qđ si furtū cōungit̄ uerri. idq; argumentationib⁹ cōprobat̄. questionis affirmatio demonstrat̄. si furtū auerre
se ungit̄. questionis rursus negatio cōprobat̄. Ipsū itaq; deq̄ agit̄ nihil
est. nisi utrū lib⁹ eq; tēm⁹ q̄ inquestione ppon⁹ sue subiectus sue
eiā pdicat⁹. Qui q̄dē tēm⁹ ipse argumēta ēe nō possunt. neq; ū ipse argu
mēta pstare. Sicut ipsi res argumēta ēe possent. t argumēta pstare. mate
riam. nullā inquestione relinqueret dubitationē. Sūquo deipsis adhuc
inquestione dubitat̄? aneq; posset rata ēe cōiunctio. ipsi q̄dē neq; ipse
argumēta ēe. neq; ipse argumēta pstare poterunt. Ea ū quę in
ipsis fr̄. t extrinsecus posita s. argumēta q; copiā sūministrant. Nam
qđ uictorin⁹ quęrit̄ clarius explicat. nec cōmemoratione q̄dē mihi
dignū uidet̄r. Quęrit enī. questio ipsa deq; agit̄ an habeat locum.
q̄d nēme opponit. Ut enī dictū ē. locus deq; nec agim⁹ nō cui⁹lib⁹ rei
locus ē. h argumēti. Argumēti ū ratio ē rei dubię faciens fidē. res
ū dubia. pars questionis. Quod si argumētū questio t pars questionis ēe
nō potest. locus ū deq; nec agim⁹. argumēti ē locus. n est dubiū quin
locus questionis ēe nō possit. Amelius. Omis questio dubitabilis ē. ar
gumētū aut̄ omne questionis purgat ambiguū. n est igit̄ idem ar
gumētū qđ questio. Sūloci. argumēta sūt loci. nis igit̄ questionis. id
Hoc igit̄ p̄misso. intellegam⁹ ipsum deq; agi⁹r. quē libet tēm num
Th nisi dicatur ille locus questionis. qui & argumenti. quod absurdū est. quia
questio omis dubitabilis est. argumentū aut̄ solutio indubitabilis. Non ergo
unū possunt habere locū;-

Köln Dom 198, fol. 10v

Kölner Dom 198, fol. 13v

Diuisio causarū loco ꝺ̄ ordine suis positis distributo. de loca eiusdē facul
tate. qbꝫ q̄ uberiꝰ. ꝯ qbꝫ ꝯ angustius ꝺ̄ cōmodeē ut ciceronꝭ mos ē differe.
Primū ut mḡr oratoribꝫ de philosophis q̄t mdisputationibꝫ larga materia ⁊
multa excausas loco ꝺ̄ argumḡ suppetit copia cōmunis quippe oratoribꝫ
ac philosophis hic locꝰ eē ꝓspiciē. q̄ ē acausis. his naturas rerū. q̄d ē philosophḡ
ꝓp̄ū. illis q̄d oratoriḡ facultatis ē. phabitꝰ facta. Nā ac cū res quelibet
comitat̄ statum q̄d cōcludendū ⁊ ac oratores adsuspicionē mouendā deter
gendāue. sac ꝺ̄ causas reqr̄. Hoc q̄ppe stabile mhomnū mentibꝫ manē.
q̄d neq; factū neq; res ulla ꝓter illā omniū ꝓncipē naturā. que sine ꝓp̄is causis pos
sit existere. q̄ sit ut uberrimꝰ causar̄ usus sit. in rethoḡ orationibꝫ. philosophḡ
q; tractatu. Ꝯ ut hunc libellū. m. tullius scribens. pleraq; non oma tredecim dedisse uideat
hunc q̄q locū uiris cōsulis attribuī ē demonstrat dicis ac sin tam uberes opo
rtunitates habeat hic locꝰ in uris ḡpiḡ responsionibꝫ subtilius cernē dḡ. acu
tus ꝓpsius artis natura potē tractari. scilicē ubiatē que deerat subtilita
te que poterat inēe cōpensant. Habent enī mḡt ēr̄ ipsi ꝓp̄ cāpū mq eoḡ uiri
possit intrare. Est enī uiris cōsultoḡ ꝓuidentiḡ. ꝓuidari questio causar̄ um
maximeq; multis negotiis. hic causar̄ locꝰ examinabit mqb bonę fidei iudicia
necessit̄. Inhis enī q̄ fuerit animꝰ cōtrahentiū queri solē. q̄ deprehendi uix po
terit. nī p̄cedentibꝫ causis intellegat̄. Inhis ḡ iudicis. mqbꝫ addit̄. ut ex bona
fide iudicent. id ubi iudices dant̄. ut nī strictas mūtuganteꝫ stipulatio
nes. sꝫ bonā fidē queramꝰ. plurimū causar̄ usus ⁊ addit̄. ut inē bonos bene
agier oporteat. Considerant̄ mores. mḡrunt̄ cōsilia. statuit̄ qbꝫ q̄d q; decau
sis amministratū sit. Inꝑmis. q; in iudicio uxoriḡ rei. uberrimꝰ causar̄ u
tracta ⁊ Cāt iudicū uxoriḡ rei. q̄ues ꝑ duorciū de dote cōtentio est.
Dos enī luce matrimonio cōstante. in bonis uiri sit. ēt tam in uxoris ure.
ac ꝑ duorciū uidet res uxoria pēi potē. Que q̄dē dos mūdū his cōditionibꝰ
dari solebat. ut simī uirū uxorēq; diuortiū cōtigisse. q̄d melius ceēt ac eaꝫ
apud uirū remanere. reliquū dos restituerēt uxori. id ut q̄d ex dote
iudicatū fuissē melius eaꝫ sit apud uirū manere. id uir sibi retinere. q̄d
ū nī ceēt melius eaꝫ sit apud uirū manere. id uxor ꝑ duorciū recipere.

quęrit̄. eius causę a philosophis uestigari solent. quib ꝓmissis ut superi dictū ē

Köln Dom 198, fol. 68

&virtuos dicta dicere. Interest &autem tuū uter sit. ille
sensum dicebat. qđ causę ꝓdesset &. tu cursim dicas aliena.
At quanta merces rhetori data ē. audite. audite. p̄. c̄.
et cognoscite rei. p̄. uulnera. Duo milia iugerū campi
leontini. sexto. clodio rethori adsignasti. & quidē in
munia. ut ꝓtenta mercede nihil sapere discerēs. Nū
etiā hoc homo audacissime excusaris cōmentaris. Sed
dicā alio loco. et de leontino agro. & decampano. q̄ os
iste agros ereptos rei. p̄. turpissimus possessoribus uiquina
uit. Iam enī quō eruminib⁹ et satis respondi. de ipso enī
datore et correctore nro quadā dicenda sē. nec enim
oīa effundā. ut sępius decertandū sit ut erit. sēp no
uus uenā. qua facultatē m̄ multitudo istius uiciorū
peccatorūq; largit. Iusne igitur te uituperiam apuero.
sic enim or. a principio ordiamur; Teneris ne memoria
p̄tenebratū te decoxisse. patris uiquies ista culpa est.
concedo. & enī ē pietatis plena defensio. Illud tamen
audaciæ uię. qđ sedisti uiquatuordecim ordinib⁹ cum
cēt legeroscia de [illegible]ctoribus certus locus ēstitutus. quā
uis q̄ fortunę [illegible] uicio nisuo decoxisse &. sumpsisti
uirilem togam. quā statum muliebrē stolā reddidisti.
primo uulgare scortū. certa flagitii merces. nec ea par
ua. si cito curio uiteruenit. qui te amore tricio
questu abduxit. & tamquā stolā dedisse & uinatrimo
nio stabili & certo locauit. Nemo umquā puer
emptus libidinis causa tam fuit indomitę potestatis

Köln. Dom 198, fol. 91r

deiecerant: quos tamen ipse consules & in contionib⁹ & in omni ser
mone laudabant. Veteranu qui appellabant. quib⁹ hic ordo dili
gentissime timebat: cauerit. non ad conseruationē earū rerum
quas habebant, sed ad spem nouarū p̄darū uicitabantur: quę
cum audire mallem quā uidere. habereq; uos legationis libe
rum. ea mente discessi. ut adesse & ut unanimus qd interea senatus
cogendi fore uidebatur. Exposui p. c. p̄fectionis consiliū. nē re
uersionis. quę plus admirationis habet. breuiter exponam.
Cumbrundisium uenerq; illud quod urbium ingrecia est. nisi me cau
sa uetuissem. & sexcentis uenis syracusas. qd a urbe earum
misso ingrecia laudabant. quę tam urbs mihi conuinctissi
ma. plus una me nocte cupienti retinere nō potuit. uerti
sum ne meus repentinus ad meos necessarios aduentus. sui
ptionis aliquid afferret. fuissem cōmoratus. Cum aut me
exsicilia adleuco petra qd est p̄muncturiū agri pregni uen
tu detulisset. abeo loco conscendi ut transmutarē. nec ita
multū puerto. reiectus austro sum. meū ipsū locū unde
conscenderā. Cumq; intempesta nox esset. mansissem multa
p. ualeru comitis & familiaris mei. post tridieq; apud eun
dem ventū expectans manere. municipes regini cōplures
ad me uenerūt. ex his quidā roma recentes. a quib⁹ primum
accipio. M. Antonii contionē. quę mihi ita placuit. ut ea
lecta. de reuersione primū coeperim cogitare. Nec ita
multo post edictū breue affertur & casini. qd quidem
mihi. fortasse qd eos plus & iam rei. p. qua familiaritatis
gratia diligo. plenum equitatus uidebatur. Addebat

Köln Dom 198, fol. 76r

quā tu incurionis Quotiens te pat̄ ex domo sua
eiecit · quotiens custodes posuit ne ilū introires
cū tu tam̄ nocte sotia ortante libidine cogen
te mercede p tegulas dimitterere · que flacia do
mi illa stare n̄ potuit · Scis ne me dereb⁹ notissi
mis dicere · recordare tempus illud cū pat̄ cum
merens iacebat in lecto filius se ad pedes meos p
sternens lacrimans te mi cōmendabat · orabat ut
te contra te suū patrē sisestercium sexagies peterē
defenderē · tantū enī pre interessis dicebat · ipse
aū amore ardens cōfirmabat qđ desiderū tuū diu
diu ferre n̄ posset · se inexaurū ee taurū · Quo ego
tēpore tanta mala florentissimę familię sedaui ·
t poti fustibus · patri p suasi ut aes alienū filii dis
soluere · redimere adolescentē · suma spe & animi
& ingenii p dituū rei familiaris facultatib⁹ eiq
atua nimodo familiaritate · & etiā congressione pa
tris iure & potestate phibere · Hec tu cū pme acta
meminisses · nisi illis qs uidem gladius confidere
maledictis puocare me ausus esses · & etiā stu
pra & flagicia omittam · Sunt quedā que honeste
dicere n̄ possū · Tu aū eo liberior · qđ ea inter admi
sta que auerecundando inimico audire n̄ posses ·
& reliquū uitę cursū uidere · que quidē celeritē per
stringā · Adhec enī que inuli bello in maximis
rei p · á miseris fec · & adea que cotidie facit

Köln Dom 198, f. 91v

festinat animus. q̄ p̄ro ut quāquā multo nociora uobis
quā m̄ fē. tamen ut facius attente audiatis; Debē cū
talib. uirtb. excitare animos ñ cognitos solum rerum
sed etiā recordatio. tametsi uicidam oportē media ne
manus ferro adextrema ueniamus; Initius erat uirtbu
natu clodio qui sua erga me beneficia cōmemorat. et
omniū uicendiq. fax. cui etiā domu quoddā tā tū moli
tus ē. qd dicā ipse optimē intellegit. Indecorr alexan
driā ctrix senatus auctoritatē ctra religiones. Sed ha
bebat ducē gabiniū. qui cū quidius restitutione facere
posset. Qui tū inde reditus. aut qualis. prius multa
mā galliā exeg̃ pro qua domū. quę aū erat domus.
suam enim quisq; domū tū optabat. neq; erat
usquā tua; Domū dico. quid erat interius ubi uitio
pedē ponerē. p̄ter unum musenum. qd cū socius tā
qua sisa ponē tenebas; Uenisti galliam adquesturam
petendam. aude dicere prius adparentem tuū ue
nisse. qua adme accepera tā ante cesaris litteras.
ut mihi satis fieri paterer aut; Itaq; ncloqui q̄dē
sum ne passus degra posita; Custodiuus siū aut. tu
ame obseruatus. Inpetitione questurę; Quoq dē
tē pīr. p̄ clodiū adpbante ppto romano uiforo esco
natus occidere. Cumq; eam rem tua sponte cona
rere ñ impulsu meo. tamē ita p̄dicabas. ut ñ existi
mare. nisi [illegible] illū uiuū fieri esset. umquā mihi pau
si uime uisus. satis cē facturū; Inquo demoror

Köln Dom 198, fol. 92r

Vote sub hoc lapidū tegitur balista Sepulcri · Hoste dū tum
caepe mare ruer

sed incōpositus; ut inuria aduungo electus reice;
Virgilius inbucolico ꝓceleumaticū posuit ꝓdactilo.
Tytire pascentes afluminе reice capellas; Sumquā
aut potest ante eam loco positam consonantis aspi-
ratio inueniri. sicut nec ante .u. consonantē; Unde
huluchus trissillabū est. nulla enim consonans ante
se aspiratione recipit; u. uero loco consonantis po
sita candē ꝑsius inomīb uum habuit apud latinos.
quā apud ꝯolis habuit digāma. Unde aplerisq
ei nom hoc datur qđ apud eolis habuit olim .f.
digāma id uau. ab ipsius uoce ꝓfectū teste uarrone
& didimo. qui id ei nom ostendunt. ee. ꝓquo cesar
hanc figura .ↄ. scribi uoluit. qđ quam uis illi recte
usū est: tam consuetudo antiqua superauit; adeo
aut hoc uerū est qđ ꝓeolico digamma .u. ponit.
qđ sicut illi solebant accipere. digāma modo ꝓ
consonante simplici. teste astyage qui diuersis
hoc ostendit usib ut inhoc uersu. ὀφομενος.
φελενην. ελικων. πεδα. Sic nos quoq ꝓconso
nante plerūq simplici habem. u. loco. f. digāmd
positū. ut At uenus haut animo nequiquā exornatam;
Est tam quando idē eoles inueniantur.

Köln Dom 202, f. 8v

uidentᵗ·eēᵗ· cōpoſita; quomodo &iam participia
quaeᵃ cōpoſitaſ uerbiſ deriuantur, ut pficiens
neglegens· circūdans· ante uenienſ; ſſtamen
quedā quoꝝ ſimplicia inuſu frequenti nonſtᵗ
ut defenſor repleo cōpleo ſuppleo deleo releo
defendo offendo reſpicio aſpicio deſpicio;
Qdᵗ autᵗ racionabiliᵗ ſimplicia quoq· hoꝝ poſſᵗ
dici: oſtendᵗ nomina exeiſ ſimplicib; nata·
plenuſ quaſi apleno uerbo. l&uᵗ quaſi aleo uerbo
&leor· ſpecto &iaᵗ uerbū quaſi auerbo ſpicio
natū: frequentatiuū; Cōponunᵗ autᵗ
nomina modiſ· iiii· exduob; integriſ ut ut
bunᵗ plebiſ· iuſiurandū; exduob; corruptuſ
benuoluſ· pinni rapuſ; exintegro &corrupto
ut inimicuſ extorriſ; excorrupto &integro
ut efferuſ impiuſ; Ctſciendū qdᵗ omīſ parteſ
oracioniſ· habentᵗ cōpoſita· abſq· interiectione.
Ctpleriſq· participiuſ; intᵗiecciones enīᵗ ſemp
ſimpliceſſtᵗ. Sparticipia ů utᵗſimplicia· utᵗde cōpo
ſita pleꝝq· id: acōpoſituſ uerbiſ deriuataſtᵗ;
pſe enīᵗ raro cōponiturᵗ participiū; Snāſi quiſ
dicat faciens participiū cōpoſitū· fieri· efficienſ

uſeꝝ un fic locum
rro delenᵗ omā·

ulgi colleuio·

puſ· percutiuſ id gladeo
o duobuſ qa ſolebat pinnā·
ū accipere· ab humoro
piſ mortui· cōpoſituᵗ ē
& rapiduſ· percutiuſ dicᵒ
duᵗ occulere ſolebat·

ſ quaſi extra tam
xpra tra eiectuſ·
alsena penituſ exceptiſ
piᵗ q facit rotiſ·

magiſtraᵗ plebᵗ ppli. q
iuramᵗi ſcdm legᵗ decretū
quia ſtᵗ participia q cōponunᵗ
7.
noceo
ſ
reſigno aperio

in·is· sic solebant & iam in masculino p ferre.
hic equester· huj? equestris· alacer· & alacris·
celeber· & celebris· hic cā pester· & hic cā pestris;
Cato in·i· originū· Agrum quem uuolsci habu
erunt campestris· pleruſ· aborigines fuit;
Virgilius in·vi· de anchisa; Alacris· palmas
utrasq· tetendit; Hec etiam contra rationē supᵃ
dictarum regularū declinantur· puer pueri·
cuius femininū puerpera dicebant antiquissi
mi· Vnde et puerpera dicit quę puerā t puerū
partt· i· puellā· quod ē diminutiuum puerae· ut
capra· capella· tenera· tenella· umbra· umbella;
Ouidius etiam hoc approbat· qui in·v· metamorpho
seon de puella p serpina narrans dicit; Tantaq·
simplicitas pueriliſ adfuit annis; Quod deri
uatiuum· non pertinet ad feminas· nisi etiam
puera ēet dictum· qd· tam· compbat etiam
suetonius· diuersos ponens usus· in libro qui est
de institutione officiorum; Lybius in odissia;
Mea; puera manibus confectum pulcherrime; Non
ē tamen ignorandum quod etiā hic puerus· et
hic et hec puer uetussimi p tulisse inueniuntur·

Köln Dom 202, f. 131v

PARISIUS PHICIENSIS

GRĀMATICA EST SCI
entia recte loquendi · et origo et fun
damentum liberalium litterarum ·
uocata aliteris · quas greci gramma
uocant · Potest et ita diffiniri ·
grāmatica ē uocis articulate custos ·
et moderatrix disciplina · omnia
colligens que memorie litterisq;
mandata sunt · non ea falsa faci
ens · sed de his uera quandā assertio
nē; · uius iste sunt diuisio
nes; artis orationis · viii; · Vox
articulata · littera · syllaba ··
pedes · accentus · positure · note ·

Köln Dom 204, f. 1v

enī magnus imperator laudantes et
magnus latro t fur · uituperantes ·
unde et mediç significationes ēe di
cunt̄ · t accedens idē suū unusquisq
ut mgr corruus · et altū mare · q uçri
solet quid sit inter adiectiuū et rela
tiuū · nā utrūq; addendū aliqd signi
cat ; ad qđ dicendū · qđ adiectiuo desit
sensus intellegendi · relatiuo aut̄ p
sona tantū modo · q am⁹ dicas clarus
æ non adicias uir · aut aliqd eusmo
di · sensus deficit plenitudo · nec filiu
us dici potest nisi patrē habeat · sic
nec pat̄ nisi filiū habeat · aliud ē esse
aliquid · sed sup ēe ut cōpleatur · aliud
penitus non ēe nec dici posse nisi aliā
acceperit psonā · Patronomicū est
qđ significat cū genitiuo p̄mitiuaq

Köln, Dom 204, f. 10ra

quę ꝑ correptam habent penulti
mam: ut fiducen: excipitur: ubicūq;
quod ꝑducit: penultimam: Cette
ra quę superant: scioli: supplere la
borent: PRIMA HUIC REQUIRIT IEMPAS: SUA QUAST

LIBELLUS: NI MAGISTRADOCENS: ALIUS DOCT ALIAS

QUAM: ALIQUOTARDILIUS MELIUS QUOS TEDE ILLIUS

ITEM ALIAS ALIAS, PRIMI STUDIO COLLIGE IPORIS

Comparatio est nomen inten
tionis comparantis: prestellentia
inerraturis: Non enī nomina: sed
erraturas per nomina comparam:
Aliter comparatiuū est: quod cum
positiuo intellectu: sed cum aliq
participe sensus positiuo: magis
ad uerbium significatu: ut fortior
magis fortis: significat enim ul
terior: magis ultra: Dicta est

1 intellectu

Köln Dom 204, f. 24v

24v

et naturum uocis magis qualita
te quã natura dinoscuntur.
EPICENON. ẽ. cuius sexus non agnos
citur cõmuni usu; inter ~~cuius~~ quod et
cõmune genus hoc inter ẽ. quod
incõmuni genere duos inue
nimus articulos ꝑ sexus qualita
te. in epicenon. unũ tantũmodo
quo utrũq; sexũ cõplectimur;
et nota quod genera non mascu
lus aut femina uocantur. sed
masculinũ et femininũ. quaꝝ
oña generant. sed corpora
quorũ ista sunt nomina gene
ritatẽ sub iacent. quia nomi
na sunt corporũ; m. a. desinen
tia latina. t greca. prima de
clinationis femina sunt. ut

Köln Dom 204, f. 30ra

virgt

inueniuntur: uchoſpita pandoſ
flumina Notantur quatuor
ſtemina ſegeſ. tegeſ. abieſ.
& compeſ. Quę uero maſculi
na ſunt [illegible]t cōmunia mu
tant. e. in. i. & ablata. ſ. & addita
-tiſ. efficiunt gnēm. ut hic ther
meſ. huiꝰ thermitiſ. hic & hęc
ſuperſtes. huiꝰ ſupſtitiſ. Excipiē
inquies inquietis. qđ ſimpliciſ
declinationē ſeruauit in cōpo
ſitione. quāuiſ corripiat extre
mitatē nominatiui; hic apeſ
excipitur. huiꝰ apiſ. cuiꝰ nomina
tiuū pluresꝫ in iſ quā in eſ pfertē.
qđ etiā diminutiuū eiꝰ fieri
debere oſtendit. apicula. quo
modo afidiſ nominatiuo. ut

Köln Dom 204, f. 39r

quorum ablatiuus tam in .e. quã
in .i. finitur .et genitiuus in .ium.
quę tamen inquibusdã concisionẽ
.i. patitur .ut artificum .supplicum
iudicũ; in .i. neutra inueniuntur hęc; In .i.
hoc gummi .ilitgi .nauci .sinapi. neutr̃ genẽ
qđ tamen hæc sinapis .huĩ sinapis rerum uoca
dicitur .et communia trium gene bula.
frugi .mancipi .nec mancipii .nihili .
qui magis obliqui casus sunt .figurate
cum omĩb; casibus adiuncta .et agt
natiuo composita; huicemodi .illius
modi .quę composita ee ipse accen
tus docet: qui in fine pręcedentis
dictionis ponitur .et sunt indecli
nabilia; in .ium. inuenitur mas In .il.
culinum .hic pugil .unũ femininũ
tanaquil .unum cõmune uigil

Köln Dom 204. f. 42ra

sanguis· et quę tam in·is· quã in·er· faci
unt nominatiuum· ut puluis· et puluer
cucumis· et cucumer· uomis et
uomer· cinis et ciner· pubis et pu -
ber· nec non puber que acceptas is
pferunt genitiuum ut huius
puberis· ł xhoc tamen conpositũ
similẽ habent genitiuũ nomina
tiuo hic et hęc inpubes et hocin
pube huius inpubis· in is· aut ẽ in is·
longã latina ablata is· addita
tis· faciunt genitiuũ· ut hęc lis·
huius holitis· ℮xcapit hic glis animal·ẽ·
huius glitis· quod p·t·r· habuit·
et hec uis huius uis· cui plurale
similit pferunt· has· uis· ȷn ix· ȷn ix·
definentia feminina sunt· ut
hec lodix· hec natrix· quod

Köln. Dom 204. f. 44r.

onem quam habet inpresenti
tempore seruant. ut lego legis
legit. legimus legitis legunt.
amabo amabis amabit. amabim
amabitis amabunt. docebo do
cebis docebit. docebimus doce
bitis docebunt. ibo ibis ibit
ibimus ibitis ibunt; Illud autē
notandum ē. quod in sub uocem
tercia persona pluralis noncon
uertit i. inu. ut amauerim.
ued amauero. amaueris. amaue
rit. amauerimus. amaueritis.
amauerint. Et inanomalis
quidem sis & uelis. tam finalis
scdę quampenultime prime
pluralis & scdae sillabą producit.
ut sim sis sit. simus sitis sint.

Köln. Dom 204, f. 125^

pfertur. uolus. ut uultus; Tercia uero
fit a prima singulari. o. mutata in
uolo uolunt. Et cetera aquoq; tempora
indicatiui seruant regulam tercie con
iugationis. uolebam. uolui. uolueram.
uolam. uoles. In imperatiuo deficit.
siue qd corrupte secda psona indica
tiui. ex qua solet imperatiui secda psona
nasci. siue quia uoluntas libera ee debet.
Itaq; hoc uerbum qd carere debet necessi
tate qua hic modus significat. caret imperatiuo;
Ex hoc tamen compositum habet imperatiuum
in secda psona. in. i. dissinenti. noli.
Tercia quoq; quam uis in hac coniugatione
exprima indicatiui psona fieri soleat
mutacione. o. in at. ut lego. legat.
tam ne dubitacio fiere significationis
si diceremus a uolo uis uolat. non est

Köln. Dom 204, f. 135^

In omnibus uero huius uerbi quę solent a
secunda nasci persona corruptam mu
nus regulam coniugationis es tam
productā quam a secunda acceptē
persona seruatam ubique es est
este esto estote essem esse

DE GENERE

Trnera uerborum sunt V quę
greci effectum uocant uerbi actiua
passiua neutra communia et depo
nentia Actiua sunt quę in o desi
nunt & semper actum significant
et accipiendo R faciunt ex se passiu
ut amo amor Excipiuntur metuo
& metuor timeo et timeor lugeo
et lugeor ploro et ploror lacrimo
et lacrimor et cetera hui similia
Hęc enim contrariaș uocibus uide

Köln Dom 204. f. 136v

136v

Haec enim quia sine illis sententia cōplere nō possunt. iure extrema ponunt. illa ū quod sine istis sepe sime complent nō inmerito pponunt

INCIPIT EXCEPTIS LECTOR ĒSTRUCTIO ūBIS NOMINIS ETNĪBI RELIQUIS IN PARTIBUS.

QM insup dictis de singulis dictionū uocibus eligantiora succincte diserimus. restat de constructione earundē orationis pociora breuiter exequmur. Om uelud littere apte coeuntes fa ciunt sȳllabas. et sȳllabe dictiones. sic et dictiones orationes. Est enī oratio cōprehensio dictionū aptissime ordinatarū. et uelud ex sȳllarū coniunctione dictio. sic ex dictionū cōiunctione

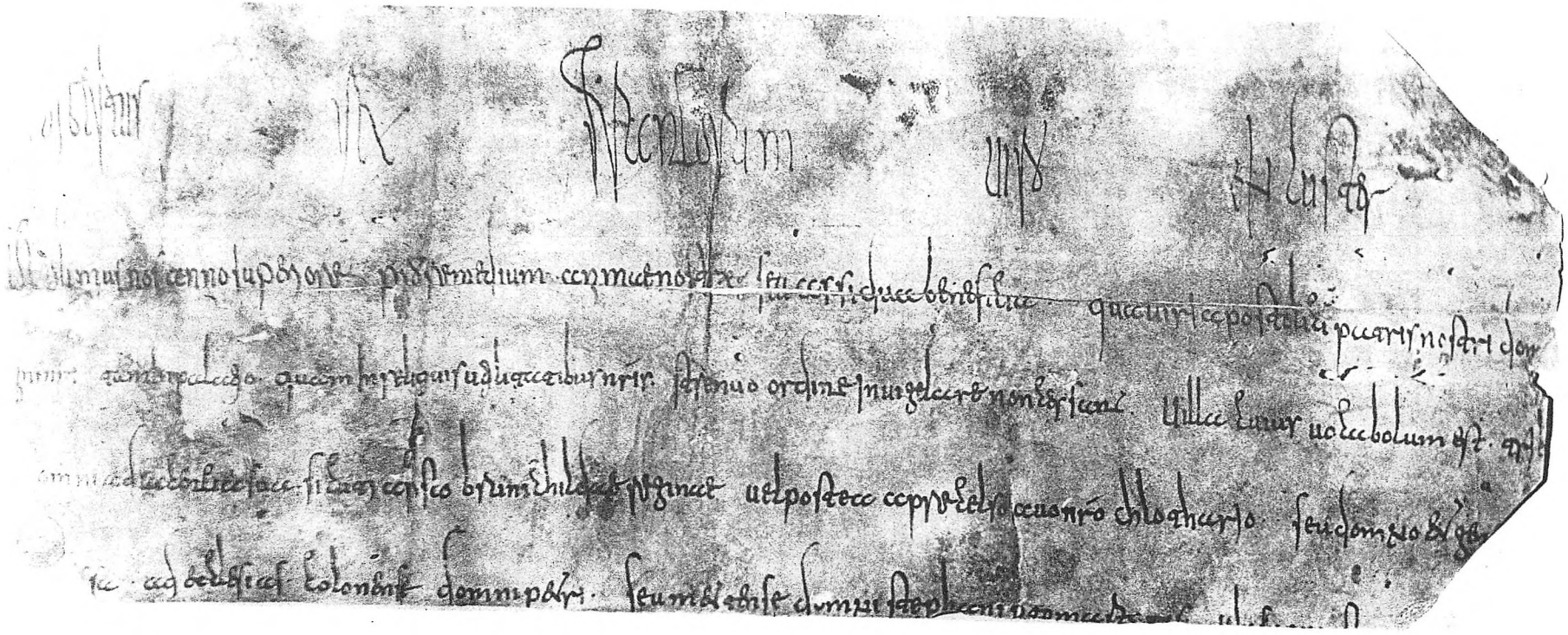
Köln Dom 204, f. 202v

2021

ex integro & corrupto sicut & quicquā
cuiusquā. & idem. eiusdem, Euphō
niae tamen causa haec fieri manifes
tumē. Adq̄t respn̄dendū quod cōpo
sitio huiuscemodi ūborū quaeñ eosdē
modos cōpositionū seruant p omnia
tempora. p singula separatim fit.
Quod ergo p singula tēpora fit cōposi
tio. participiorū quaeq; diuersae
figurationes sepe tam p̄sentis quā
p̄ti tempr̄is ostendunt. ut effringens.
effractus. cogens. coactus. Haec enim
cū inp̄senti extremā dictionē habe
ant corruptam. inp̄to integrā habeñ.
cur nisi quod separatas habeant cō
positiones p singula tempora. Com
ponuntur autē uerba ut cū nomi
nib, ut amplifico. ut cū alteroūbo

Köln Dom 204, f. 145^

Bruno Krusch, Studien zur fränk. Diplomatik. Der Titel der fränk. Kge

Krusch: Studien zur fränkischen Diplomatik. Der Titel der fränkischen Könige. — Taf. 5.

Köln Dom B. 415 = DTerov 77

…& indixit illum innube…
…dedit illi cor adpcepta & leg…
…ue & disciplinę …nem d. Alt. …
…ngtm. Homo quidā peregre…
…unnat sci marcelli … Sec.
…dictio tua dñe larga descendat…
…& munera nra depcante sco…
…rco confessore tuo atq pontifi…
…ubi reddat accepta & nobis…
…ramentum redemptionis essi…
…t. f … Beatus seruus. Adcō.
…s dñe fidelibus populis scōꝝ
…ꝙ semp uenerationę laetari
…ꝙ ppetua supplicatione
…nur. f vii. id. oct. hast
Sci Dionisii Rvstici & Salusauin
…s qui hodierna die beatum
…dionisiū urrante constanti e
…passione roborasti quique illi
…ppdicandum gentibus gtam
…i rusticum & eleutherium so
…re dignatus es tribue nobis
…exorum imitatione pamore
…oꝙspera mundi despicere &
…illa euis aduersa formidare. f
…sta. Redde & dñs. Reqr unnat scōrū
…lemm natalis ad Laudes dñe. Alt. Sanc…
…angtm. Sint lumbi. Reqr unnat
…basilidis cyrini … Sec.
…ta hec die qr quam scōrum
…iorum dionisii rustici & eleu…
…ierii natalicia … essent …

…tuo … tuis dionisiorum …
…deuotiero … ea … ma …
…munitamur. …

…s qui hodiernam diem …
…beatorum martyrum …
…gerons uictoris cassii …
…rentii sociorum q eorū …
…bus uenerabilem pbuisti …
…eos ppriis exigentibus me…
…triumphum martyrii ad …
…celorum transtuliste. …
…pmia largiaris eterna …

In diebus illis. Respon…
…de senioribus dixit mihi …
…qui amicti sunt stolis all… q…
…sunt & unde uenerunt …
…illi. Dñe mi tu scis. Et dix…
…Hi sunt qui uenerunt de tri…
…tione magna & lauerunt …
…stas & dealbauerunt …
…guine agni. Ideo sunt …
…num di & seruiunt di… en…
…in templo eius & qui sede… nti…
…no habitat super illos. Non esu…
…neq sitient amplius neq …
…super illos sol neq ull… …
…agnus qui in … …
…regent eos & … …
…omnes lacrimas … …
…amplius … …

Expl. omnem lacrimam ab oculis eor(um)

Köln Dom B

cuius sollempnia pueniendo
sacro altari tuo mystica dona
cepimus. eius intercessionibus
diuina. eadem nobis salutaria ce
mamus. ℣ ℟ oct. nat sci
GERMANI. à Sanctorum.

Quorum confessorum pariterq;
pontificum remigii. germani
eccliti. bationis. nos dñe festa tu
antis. & eorum commendet ora
o ueneranda. ℣ ℟ Hii sunt uiri.
eq̄r innatt scōq; iohannis & pauli. GR. manuer.
ut dns. Att y Sci tui. Iugtm Sunt
umbi. Req̄ innatt scōq; basili discipuli.
tercessio scōrū remi oct. nuem d. SEC.
ii atq; germani misericordiae tuae
ne muneranda concilia. utq;
ra merita nonualent. eorum
epcationibus indulgentiam ua
am optinere. ℣ cō Beatus seruus. AD cō.
eramentis dne munamur accep
s. & intercessione scorum remigii
tq; germani. contra omnes ne
uiolas irruentes. armis celestib;
tegamur. ℣ In hat. uoq; EVALDOq; Lumero
Quorum dñe uiri beatorum
martyrum tuorum duoq; euual
orum sollempnia colimus. eorū
ubiq; intercessionibus adiuuem̄r ℣
in tuti. quib; multa. lib. sap.
uenimus. quasi opera egerint
nprā. & sunt immo quia

& hoc solum secundum pr
suo in diebus uite quos d
ds subsole. Sunt iusti &
tes. & opera eorum imma
& tamen nescit homo utq
amore an odio dignus sit
oia in futuro seruantur
eoq; uniuersa aeque eu
gl. iustos. Att vlemaryrii. Eu
Cū audieritis. Req̄r innatt
cellum & petri oclaeramus. St

Laudis tuae dñe hostias im
mus in tuoq; commemorati
scorum. quibus nos & psent
exuuiis confidimus & fu
Sacro munere saciati. cō Iustos.
supplices te dñe depcamur.
debite seruitutis celebrami
scorum martyrum tuorum
dorum intercessionibus sal
onis tuae sentiamus augm
NON. OCT. NAT. S. MARCI. A.

Exaudi dñe qs pces nras.
ueniente beato mar
fessore tuo. atq; pontifice. su
cationes nras placatus inten
Dilectus do & hominibus
cuius memoria in benedict
Simile fecit illum in gta fi
& magnificauit eū in mon
morum. & in uerbis suis m
placuit. Glorificauit illu

Köln Dom B

Köln
Dom B

2 Blätter, 26,8 x 21 cm, 2spalt., stark beschnitten. Inc. des 1. Blatts: *tuo Gorgonio Christi tui*; Expl. des 1. Blatts: *Suscipe domine mun*; Inc. des 2. Blatts: *sollempnia preueniendo*; Expl. des 2. Blatts: *omnem lacrimam ab oculis eorum.*
Missalefragment für Gorgonius (9. September), Protus et Iacinctus (11. September), Cornelius et Cyprianus (14. September), Exaltatio crucis (14. September), Nicomedes (15. September), Remigius, Germanus, Vedastus et Bauo (1. Oktober), Duo Ewaldi (3. Oktober), Marcus papa (7. Oktober), Dionisius, Rusticus (et Eleutherius) (9. Oktober), Gereon, Victor, Cassius et Florentius (10. Oktober)
Schrift: Ende des 11. oder Anfang des 12. Jhs.

St. Gallen, erste Hälfte des 11. Jahrhunderts.

Patr. 35m. – Augustin, Tractatus X in epistolam Iohannis; 21 x 16 cm; Prov.: Michelsberg. – Lit.: KURZ, Augustinus V 2, S. 64; DENGLER-SCHREIBER, Michelsberg S. 115 f. – Facs.: BRESLAUER, A Monument (= fol. 91^{v}).

Der Codex wurde in der ersten Hälfte des 11. Jahrhunderts ganz überwiegend von einer Amorbacher Hand B geschrieben (zuerst fol. 4^{v} Z. 11 *Item* – fol. 5^{r} Z. 15 *ciban*, zuletzt fol. 98^{r} Z. 13 *tam* – fol. 103^{v}, 104^{v} Z. 10–11). Kürzere Partien stammen von zwei weiteren Amorbacher Schreibern: Hand A fol. 4^{r} – 4^{v} Z. 11 *permaneat*, fol. 5^{r} Z. 15 *tibus* – Z. 17 *carne*, fol. 7^{v} Z. 4 *tenebrę* – Z. 5, fol. 51^{v}–52^{v}, 53^{v} Z. 1 – 4 *ipsius* usw.; Hand C fol. 53^{v} ab Z. 4 *Fiduciam*, fol. 62^{v} Z. 1 und ab Z. 10, fol. 104^{r}–104^{v} Z. 9.

lta dico uobis requiretur abhac
generatione Ue uobis legis pe
ritis quia tulistis clauem scientie
ipsi non intrastis & aduenientes
prohibuistis Cumhaec illis dicere
illos dicere coeperunt pha
risei & legis periti grauiter insi
tere & os eius opprimere demul
tis insidiantes ei & querentes
capere aliquid ex ore eius ut ac
cusarent eum . ℣ Iactauit SEC.

Plebs tua dñe munera benignus
intende quae maiestati tue p
sctorū martirū cornelii & cypri
ani sollempnitatibus sunt dica
ta . ℣ cō lustoy anime AD CŌ.

Sacro munere uegetatos sctorum
martirum cornelii & cypriani
natalicia celebrantes nos tibi
dñe qs sca commenda & oratio .℣.

℣ODIE DIE EXALT SCE CRUCIS.

Deus qui unigenitum tuum dñm
dñi nri ihu xpi pcioso san
guine humanū genus redimere
dignatus es concede ppicius
ut qui ad adorandā uiuificā
eius crucem aduenimus apec
catorum suoꝝ nexibus liberemur ℣
Hoc sentite in uobis Reqr in palmis.
xpe fac . Att Dicit in gentib.
Euang Erat homo ex pharisei

Q sempr dñe unusquisq; du
tribus pacem operation
humanis non finas
oculis ℣ xvii

NICOMEDIS

Hodie dne populi
nicomedis ma
rtia pdara suscipien
grandam misdiam
eius patrocinus adi
Beatus ur Reqr in
videar Att

In illo tpe dixit the disci
uulis post me uenie
me ipsum & tollat
cotidie & sequatur
uoluerit animam
facere pde & illam
derit animā suā
facie illā Quidem
filucretur unusquis
ipsi se aut pdat &
sui faciat ℣ Iam
erit & meos sermo
hominis erubescet
maiestate sua & p
angelorum Dico
uere sunt aliqui
non gustabunt mo
deant regnum d

Sanctifica dne munus

tuo gorgonio xpiuu
ter odore pascatur· f·
nosdñe & ludicam·
foueat pciosa confes
gnter intercessione
lingua sapientiã·
& tiburcii & ualeriani & unduc
lusti capit· S· MART·
ihc discipulis suis·
ientur uos incuitate
naliam· Amen dico
nsi summabitur ciui
ueniat filius ho
est discipulus supma
seruus sup dominũ
ut discipulo ut sit
r eius· & seruus sicut
Sipatre familias
cauerunt· quanto
ticos eius· Ne ergo
f Nihil opti qdñ
occultum qd non
co uobis in tenebris·
ne· Et qd in aure
dite in cubilia· Et
eos qui occidunt
nam aute non pos
· Sed pocius eum
uest & animã &
ingehennam·

uos· Omnis ergo qui confitebitur
me coram hominibus· confitebor
& ego eum coram patre meo qui
est in cadis· Qui autem

Pro sorum pta & iacincti munera
ubi dñe commemoratione que
debemus exsoluimus· ps· qs· ut
remedium nobis ppetue saluis
operentur· f· co Anima nra· AD CO·

Percepta nos dñe tua sca purificent
& beata pta & iacincti· qs· implore
oratio· f· XVIII· k oct· N· SCOR·
CORNILII· ET CYPRIANI·

Infirmitate nram qs dñe Salus aucto
ppicius respice· & mala oia que
iuste meremur· scorum tuorũ
cornelii & cypriani intercessi
one auerte· Et Redde & ds· Resp
innati scę ualentini· uitalis· & iustę· S· Ev

In illo tpe· Dicebat ihc turbis phari
seorum· & principibus iudeorũ·
Ue uobis qui edificatis monu
menta pphetarum· patres aute
uri occiderunt eos· Profecto tes
tes estis· & consentitis operib;
patrum uris· Quia quidem ipsi
eos occiderunt· uos autem edifi
catis sepulchra eorum· Ds· enim
& sapientia dixit· Mittam
ad illos
occident & persequentur

Köln Dom B

Köln, Dom B. 59, f. 2r

27-10-2013 22:12996107727-10-2013 22:24

Apologeticū Ieronimi ad
Pammachium super libros
contra Iouinianum.

Vos ad te hucusq; nō scripsi:
causa fuit silentiū tuū. Vere-
bar enī. ne si
tacerem scribere. molestū me magis q̄ officio
sū putares. Hāc autē puocat dulcissimi in
teris tui sc̄a huiscemodi littere. quę me ad phi
losophiā nr̄i dogmatis puocarent. & cōdiscipu
lū quondā & sodalem & amicū obuiū ut
aiunt manib⁹ excipio. defensorēq; meoz
opusculoz paro. ita tm̄ si ante te placatū
iudicē habuero. immo si oratorē meū sup
omnib⁹ quę in me arguunt instruxero. Hoc
enī & tullii tui & ante illū in breui & solo
uolumine scripsit antoni⁹. p̄mā causā ee
uictorię. diligenter causā p qua dicitur⁹ est
discere. Reprehendit me quidā. qd in libris
quos aduersus iouinianū scripsi. nimius
fuerim in laude uirginū & in fugillatione
nuptarū. & aiunt condēpnationē quo
dāmodo ee matrimonii. quod in tantū
pudicitiā p̄dicarim. ut nulla posse iude
at inter uxorē & uirginē cōparatio dere
linqui. Ego si bene pblematis memini.
inter iouinianū & nos ista contencio est.
Quod ille exequet uirginitatem nuptias.
nos lubricam. Ille uel parū. uel nichil.
nos multū inter ee dicam. Denuq; idcir
co te p dnm faciente dāpnat⁹ est. quod
cos & monachos & continentes
dare quod faciunt. Castitatem
suis ut inuitent uirgines cast
ipsū uolunt ee martirat qd
Aut iungant nuptis uiroz; su
nunciauerant. aut si se abstu
quasi tacentes confitebunt
nuptiarū opera p̄ruleriūt. a
scripturis. & nē p̄mū sacra u
legens. linea & ut ita dicā ten
filiū inter uirginitatē & nup
nō potuit⁹ iudicet nesciebā
ee inter⁹ inuitū; & dū unū lat
tero uulnerat⁹ sū. Arq; ut m
quar. dū contra iouinianū p
pugno. a manicheo mea ter
sunt. Nōne queso stati in pr
ris mei ista p̄fatus sū. neq; u
& manichei dogma sectante
detrahim⁹. nec tacitam prin
ntiarū errore deceptā omi
spurciū ee putam⁹. qui nō
al's; & cibos quoq; quos ds c
utendū dāpnat arrepbat.
mo magna nō solū uasa au
gentea. & lignea & fictilia.
damentū xp̄i qd paulus a
posuit ali⁹ superedificat aurū
lapides p̄ciosos. ali⁹ e contrā
na. stipulā. Nō ignoram⁹ ho
nuptias & cubile imaculat

zugswörtern in den Psalmen verknüpfen, dienen sorgfältig ausgeführte Majuskeln (in der Folge des Alphabets). Auf fol. 1 sind sie mit drei Punkten, auf fol. 2 mit einem links unten abgehenden Haken versehen. Diese zusätzliche Kennzeichnung wählte man vermutlich deshalb, weil die Buchstaben des Alphabets ja schnell aufgebraucht waren und man nicht wieder von neuem mit einem A beginnen wollte, ohne es in seiner Form von dem vorausgehenden A zu unterscheiden. Zwischen Z und dem A, mit dem die nächste alphabetische Serie beginnt, hat man als Verweiszeicen offenbar eine et-Ligatur benutzt, so auf dem linken Rand von fol. 1^{v} (hier fehlt das korrespondierende Zeichen über dem gemeinten Psalmenwort, welches vermutlich auf der nächsten, verlorenen Seite gestanden hat)[82] und auf der zweitletzten Zeile des Psalmentexts auf fol. 2^{v} über *respice (inimicos meos* Ps. 24,19) (auch hier fehlt die zugehörige Glosse, sie dürfte erst auf der nächsten, verlorenen Seite Platz gefunden haben). Die Abfolge der Glossen auf den Seitenrändern hält sich nicht an die alphabetische Numerierung (die von den Bezugswörtern des Psalmentexts ausgeht). Vielmehr sind die Glossen etwas willkürlich auf die Ränder verteilt worden (was wohl auf Platzprobleme zurückzuführen ist). Im übrigen begegnen wir ihnen nicht immer auf der Seite, wo wir sie erwarten würden. Auf fol. 1^{r} beginnt z. B. der Kommentar mit zwei Glossen, die zu dem Psalmentext (16,2) gehören, welcher auf der (nicht erhaltenen) vorausgehenden Seite gestanden haben muß.

Die Psalmen selbst wurden um die Mitte oder im dritten Viertel des 11. Jahrhunderts in ziemlich großer Schrift von einer vorzüglichen Hand geschrieben, die zu dem Kreis um das Essener Theophanu-Evangeliar[83] gehört. Bodarwé hat die Entstehung des Evangeliars in Essen „als fraglich" bezeichnet und, gestützt auf ein paar Besitzvermerke, mehrere zugehörige Handschriften geradezu dem Paderborner Domskriptorium zugewiesen[84]. Sie verwechselt offenbar Bibliotheksheimat mit Schriftheimat, die wirklichen Paderborner Handschriften des 11. Jahrhunderts (die ganz anders aussehen[85]) scheinen ihr unbekannt zu sein, außerdem übersieht sie den Zusammenhang zwischen der Schrift des Theophanu-Evangeliars mit dem Essener Stil der Ottonenzeit. Es besteht jedenfalls kein Anlaß, die Entstehung des Jenaer Fragments in Essen zu bezweifeln. Auch werden wir noch sehen, daß der Inhalt des Fragments besser in ein Damenstift als in ein Domstift paßt[86].

82) Siehe unten S. ■.

83) HOFFMANN, Skriptorium von Essen S. 113–153, bes. 126.

84) BODARWÉ, Sanctimoniales S. 147–155; zu diesem Buch siehe Hartmut HOFFMANN, DA 60 (2004) S. 696 f.

85) Dazu vorläufig HOFFMANN, Paderborner Schreibschule S. 449–464.

86) Siehe unten S. ■.

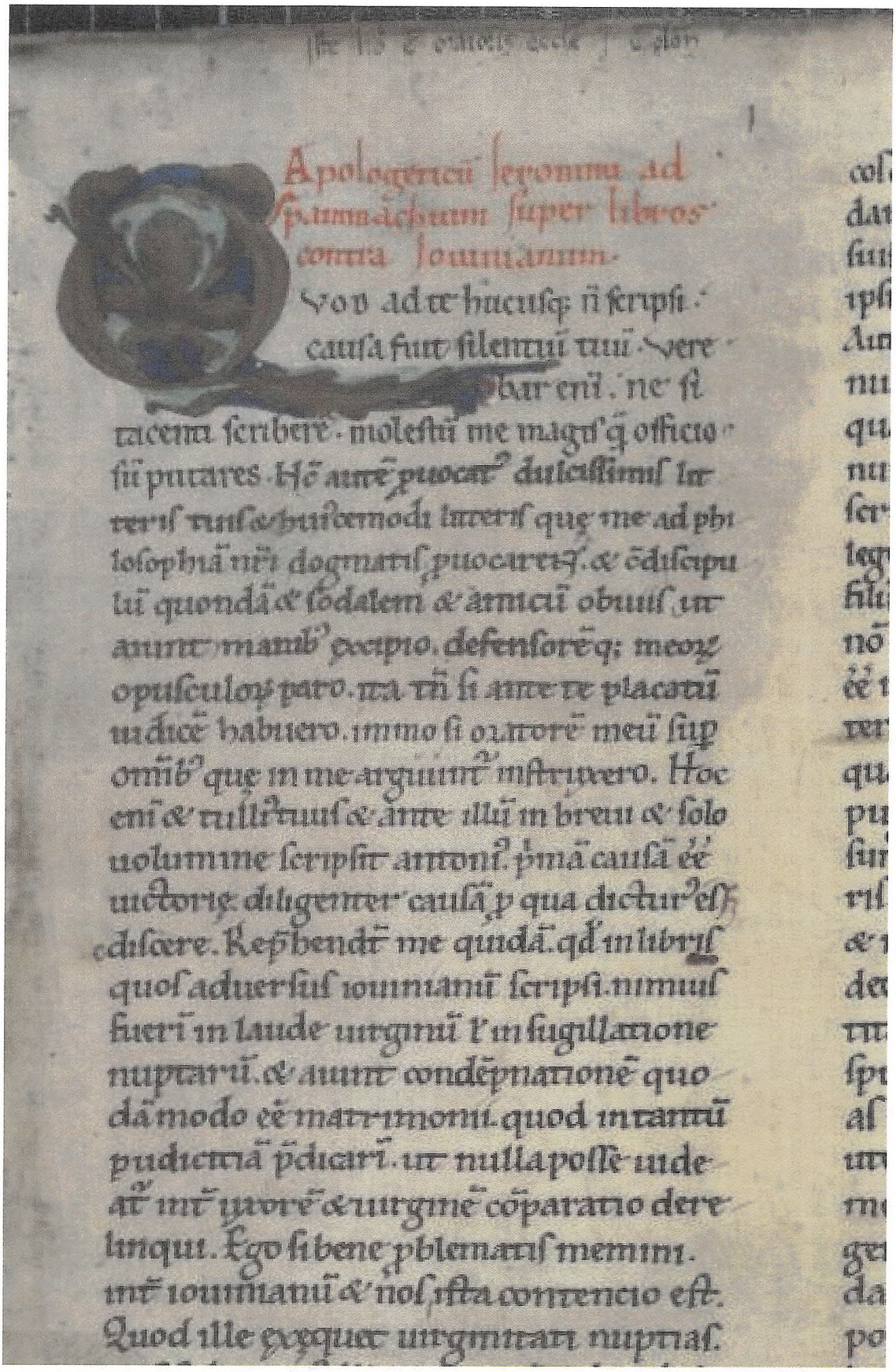
discordia seminarū repudiū. Aut si aliqua
uniuersū domū uiqua usta ñ fiant. quę tam ra-
ra aus ē. ipsa dispensatio dom⁹ liberos educ
cauo necessitates maritu correctio seruulos
quę a xpi cognatione ñ auocent. Defecerunt
aut scripturā sare muliebria. Post qđ dr ad
abraha. Omā quecūq; dicit ⁱ sara audi uocē
ei. Quę ñ ē in partus anxietatib⁹ & dolore.
quę deficientib⁹ menstruu cruoris officiis mu-
lier esse desiit. a di maledictione fit libera.
nec ē ad uirū conuersio ei. s; econtrario uir
subicit ei. & dñi ei uocē pcepit. oma quecūq;
dicit ⁱ sara audi uocē ei. Si sic incipiunt
uacare orationi. qua qdiu mēbra debitū
soluūt. orandi pretermittūt instantia. Non ne-
gam⁹ uiduas. ñ negam⁹ maritatas scās mulie-
res inuenire. si; que uxores esse desierint. que
uipsa necessitate coniugii uincant urgui
castitate. Hoc ē qđ apls breuit xpō in se lo-
quente refert ē. unupta cogitat que dñi sūt.
qm placeat do. nupta ui cogitat que sūt mun-
di. qm placeat uiro. nob⁹ sup hoc campū
intelligentię derelinquens. Nec tam aliena
necessitate imponit aut laqueū. si ad id qđ
honestū est suadę. uolens oms esse sicut sup
fii. Si quanq; de uirginitate pcepta dñi non
habeat. quia ultra homines ē. & qdam impu
dentis erat cont naturā cogere. alio q; ñ di
cere. uolo uos esse qđ angli sūt. unde & uirgo
maioris ē precii. dñi id contempnit. qđ si fece-
rit ñ delinqt. nichilomin⁹ ut coherentibus
misceat. Consului aut do tamq; misedam con
secut⁹ a dño. ut sim fidelis. Existimo g hoc
bonū esse ppt instantē necessitate. qa bonū
ē homini sic esse. Quę ē usta necessitas. Ve
pregnantib⁹ & nutrientib⁹ in illa die. Ideo
silua succresceat. ut postea recidat. Ido ager
seritur. ut metat. Iam plen⁹ ē orbis terra
nos ñ capit. Cotidie bella secant. morbi sub-
ualuint. naufragia absorbent. & nichilomin⁹
de terminis lucrum. De hoc numero sūt illi qui
agnū sequunt. qui uestigia sua ñ coinquinauerūt.
uirgines enī pmanserūt. Obserua qđ significe. ñ
coinquinauerūt. Ego ñ audeo exponere. ne helui-
di calūpniet. Qd aut aus. qđa esse uirgines
tabernarias. ego ⁱ plus dico. esse in hys & adulte-
ras. & qđ magis mireris. & clericos esse caupones.
& monachos impudicos. Si; qi ñ stati intelligat
nec tabernaria uirgine. nec adulteru monachū.
nec clericū cauponē esse posse. Nūqđ uirginita-
tis ē culpa. si simulator uirginitatis in crimine
est. Ego certe ut pōnus aliis pretermissis ad uir-
gine nemā. que uilitatoria exere & artes. ne
scio an corpore. qđ scio spū uirgo ñ pmanę.
Rethoricam sum. & in more declamatoe pau-
lulū lusim. Tu nos heluidi coegisti. qi tā cūn-
glō coruscante. cūdē uti esse glię uirgines &
maritatas. Si qa arbitror te uertere supiā
ad detractionē uirę meę. & ad maledicta con
uerti solent enī hec & mulierculę facere.
que uictoribus dñis male optant in anguis.
Illud dico. Lucrent glię meę tua forte con
tumelia. cui eodē qi marię detrectatu ore me lace
ras. & caninā facundiā seruus dñi patiet
expiatur cū matre. Incipit lib primus
contra Iouinianum.

Cum apud antiochiā mod⁹ uos pres
sū. qđ sci ex urbe roma
fr̄s cuidā in Iouinianū
cōmentariolos trusisse
te. rogaret ut eorū
ineptias responderē. & epicurum
xpianos cūnglico atq; aplico rigore
conterere. Quos cū legissē. & omino
ñ intelligere. epi reuoluere crebrius.
& ñ uerba sū. atq; sententias. & sin-
gulas pene syllabas discutere. uolens prius
scire quid dicerē. & sic uel placere. uel reluc-
tare qđ dixissē. Verū scripta tanta turbu-
lenta est. & tantus uenenis spūs callidi⁹ sermo cor-

27-10-2013 22:40910068801-12-2013 22:19

Köln, Dom 34 59, fol. 191v

Friedrich-Lektionar

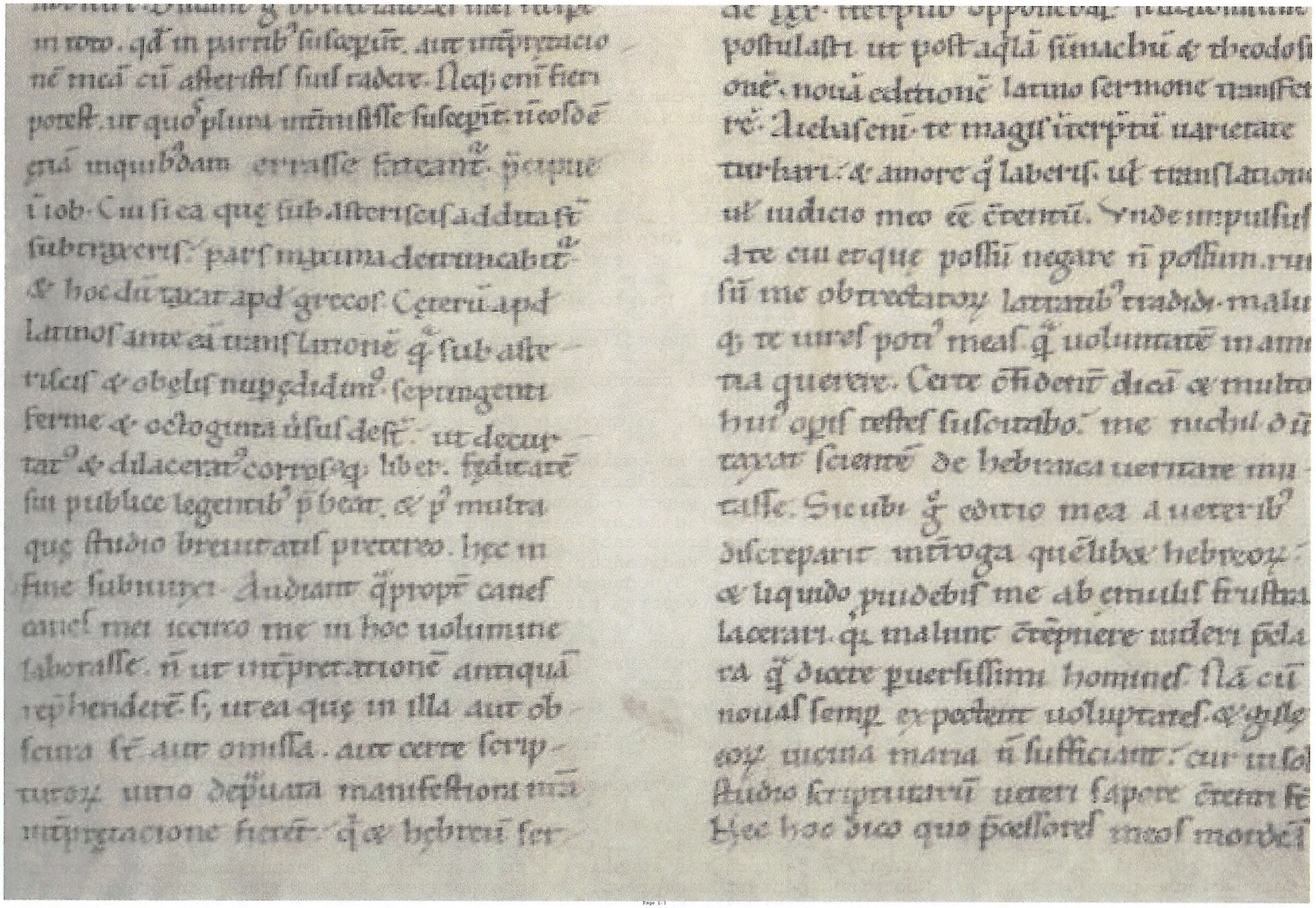

Apologeticū Iheronimi ad
Pammachium super libros
contra Iouinianum.

Vou ad te hucusq; ñ scripsi
causa fuit silentiū tuū. Vere
bar enī. ne si
tacerem scribere molestū me magis q̄ officio
sū putares. Hē nunc̄ puocat̄ dulcissimi lr
teris tuis & huiscemodi interis quę me ad phi
losophiā nr̄i dogmatis puocarūt. & ēdiscipu
lū quondā & sōdalem & amicū obmutis ut
animū manib⁹ excipio. defensorēq; meoz
opusculoz paro. ita mī si ante te placatū
iudicē habuero. immo si ozatorē meū sup
oīb⁹ quę in me argumēt̄ mistruero. Hoc
enī & nullius tuus & ante illū in breui & solo
uolumine scripsi amicū. p̄mā causā ēē
victorię diligenter causā p qua dictur⁹ es
discere. Reprehendī me quodā. qđ in libris
quos aduersus iouinianū scripsi. nimius
fuerī in laude uirginū t̄ in fugillatione
nuptarū. & animū condēpnatione quo
dā modo ēē matrimonii. quod in tanū
pudicitia p̄dicarī. ut nulla posse inde
at̄ int̄ uxorē & uirginē cōparatio dere
linqui. Ego si bene pblemata memini.
int̄ iouinianū & nos ista contencio est.
Quod ille exequat uirginitatem nuptas.

H.Lu. Dom 59, fol. 2r

149 17 considentibus domnus ac venerandus Rotbertus sic orsus **cepit**. / 71. <P>RELOCUTIO <R>otberti Treue<r>ici metropo<li>tani
51 12 e regis / a-a) Cumque iam fere totum colligeret regnum, **cepit** quendam Haganonem ex / mediocribus extollere et supra omne
242 2 t. Quorum consilio usus, exploratores K(arolus) mittere **cepit**, qui sagaciter / perpenderent, si qua oportunitas pateret,
45 16 enden / Satz zu postremo ducem eorum Anscatillum nomine **cepit**. / 10. TIRANN<I> baptismus, <et> interfecti<o.> / Utiliter
cepta
200 14 abbate Deruensi et scolasticorum numerus non parvus, et **cepta** / disputatione Hugo Flav. (Fortsetzung unten III 65 Var. a
cepto
304 14 commonitus litteris et legatis episcoporum Gallie, ut a **cepto** furore / desisteret, et si valeret quoquo modo se a prodit
cerciora
200 25 ctis, quibus et / animus excellentior, ad intelligentie **cerciora** ducatur. Et eia inquam iam nunc revolvamus, / figuram i
cernentes
39 19 / regis provectum, nemo regni tutelam quesiverit hocque **cernentes** hostes regnum / undique incursaverint ... Frutolf (For
certabant
288 17 dii erant vexabantur. Nam qui in arce et in / obsidione **certabant**, Conani partes tuebantur. Urbani vero pro Fulconis vic
certamen
200 8 iam resistere auderet. Necnon et aug(ustus) huiusmodi / **certamen** habendum callide pertractabat. Nitebatur autem Gerbertu
165 4 ur. Primum vero urbem Silletum adit. Ibi / autem primum **certamen** habere volens, impedimenta queque ab urbe amovet. Succe
certamine
137 9 parabat, obsidio circumquaque / disposita est. Et primo **certamine** comminus pugnatum est. In quo, tela ac lapides / tam d
170 4 obvertebat. Nec quiescere paciebatur, / donec equestri **certamine** fugientem evinceret. Equus ergo per invia coactus, ces
79 7 ri hinc inde corruunt. Et Rotbertus quidem / rex cum in **certamine** ignotus esset, et hinc inde feriendo toto campo furere
125 18 ecat, alios capit, alios in fugam / cogit. In quo etiam **certamine**, interfectorem Uuilelmi qui cum Ar(nulfo) sibi vim / i
163 24 le a> / me dict<um> suspice<ris>, eorum ducem me in hoc **certamine** offero. Animo tantum / sint constanti. Successus vero
293 11 m paucis tanta celeritate in F(ulconem) fertur, ut in / **certamine** plus IIII pugnatorum non haberet. Castro tamen obsidio
44 8 cogitabant. At regii pedites / hostibus directi, primo **certamine** sagittas iaculantur. Densatique lanceis obversis in /
124 7 alantibus transfixus est. / Thurmodus vero cum adhuc in **certamine** totis viribus ageretur, ab Ludouico equi / impetentis
93 17 bcludit. Pugnam diutina congressione adhibens. At tanto **certamine** vires resistentium / impares, armis depositis cedunt,
certaminis
137 5 occurrit. Tres itaque reges, in unum collecti, / primi **certaminis** laborem Lauduno inferendum decernunt. Et sine mora, i
certandum
66 6 lurimum meminerint, pro patria, pro vita, pro libertate **certandum** asserens. / De morte non sollicitandum, cum ea omnibus
certant
285 6 nses non impares, inpugnantibus obnituntur. Pro viribus **certant**. / Adversariis nullomodo cedunt. Cumque diutius resisten
certantes
80 4 e. Fulb<er>tus mox / multo exhaustus sanguine, et inter **certantes** mortuu<s> cecidit. Interempto vero / Rotberto tanta vi
certaret
131 11 esul de renovanda / inter principes pace vehementissime **certaret**, atque his admodum occupatus studiis, / Lauduno discede
certaturos
137 7 te urbis situm / explorarent, cognito incassum sese ibi **certaturos**, ab ea urbe discedunt et Remos / adoriuntur. Ubi quia
certaturum
72 4 ollatum est, sese quoque contra Gis(lebertum) pro eis / **certaturum**, si is eis ex collatis beneficiis quicquam repetere v
certaverim
62 17 ncognitum mihi, / quantum pro eo domi militieque pridem **certaverim**. Illud etiam notissimum constat, / quantum circa me f
certe
271 6 cuius impulsione aut suasione istud aggressus sit. Aut **certe** alii / intendet, aut convictus testimoniis labascet. Nullu
276 8 domini in omni / loco contemplantur bonos et malos"? Et **certe** arbitror, quia "dixit insipiens in corde / suo 'Non est De
208 12 rius cum exercitu affuit, Ottonem se capturum ratus. Et **certe** coepisset, si in / itinere sese exercitus angariis non imp
304 9 gotium discussum sit, vel ignorantia, vel contumatia. / **Certe** nichil actum vel agendum fuit, quod apostolice sedi relatu
certis
266 10 tiam per legatos idoneos a suspitione purgarent. Ibique **certis** ac firmis / decretorum rationibus aut convictum dampnaren
certissime

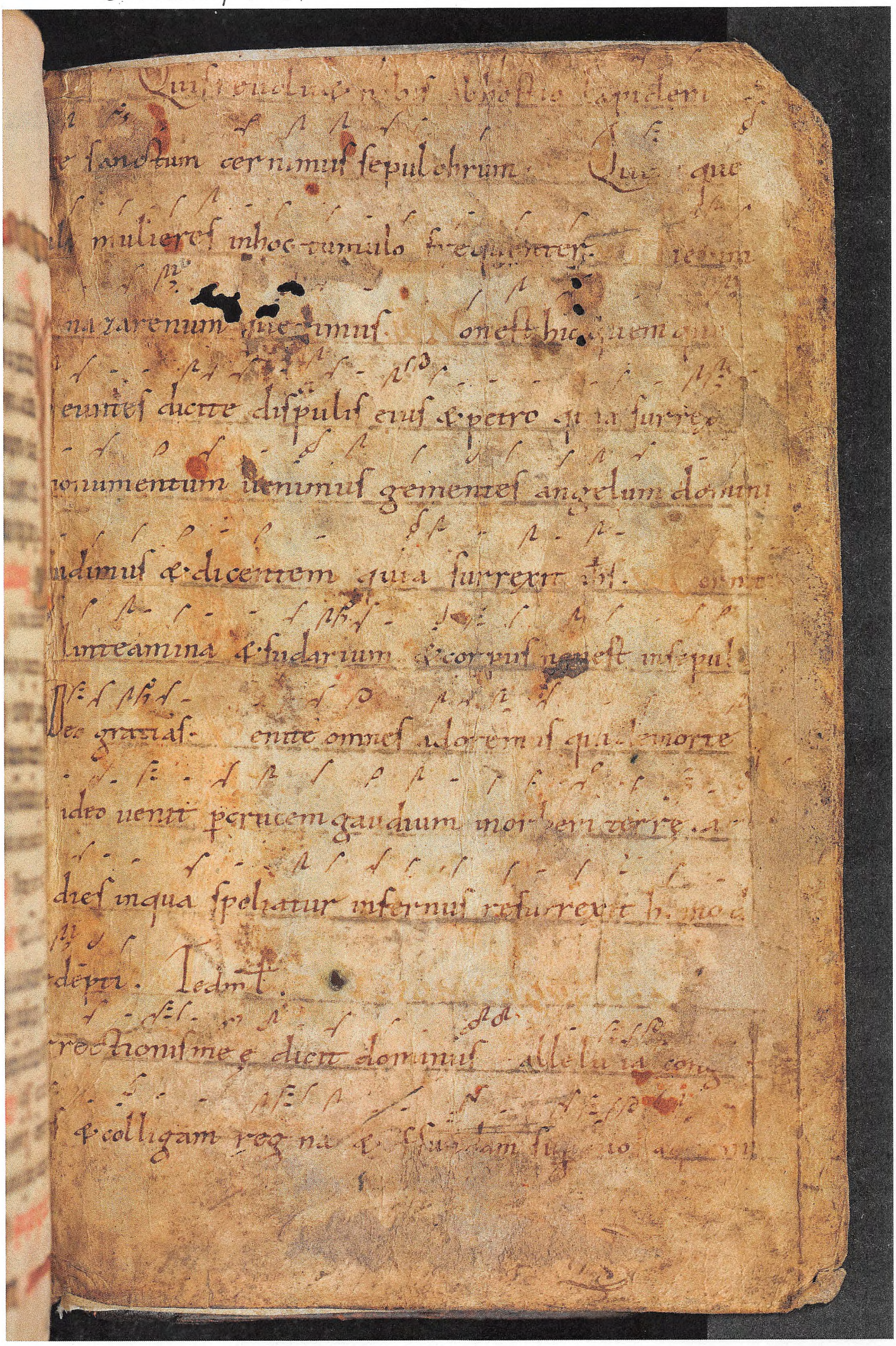

Köln, Dom B. 59

40r

cene
261 26 entia inhibebit? nihilne ius sacramenti? nihil hesterne cene imprecatio?" Et hec / dicens, preceps in hostem fertur. Que
261 25 tis." Ad hec Karolus "An" / inquit "o episcope hesterne cene memor sis nimium miror. Non ergo ipsa divinitatis / reveren
cenobio
191 17 bbate humanissime exceptus, post sermones / a-a) Hic in cenobio sancti Geraldi apud Aureliacum nutritus fuit grammaticaq
censebant
262 19 tamentum inde facturum. Quo facto K(arolum) dimittendum censebant. / a) folgt gestrichen de omnibus sibi obiciendis. / A
121 6 multorum stragem futuram. At horum utrumque perniciosum censebant, cum in occisione / homicidii reatus redundaret, et in
244 23 sceret. At qui acrioris animi et / constantioris fuere, censebant fore obsidioni incombendum. Hostes urgendos. / Regione
263 5 um. Si ergo pauci / et inferiores indignentur, tenendum censebant. Si vero maiores et quamplures, reddendum / superiori
232 5 enda <dic>tabant. Alii enim in palatiis ei / residendum censebant, ut principes ad se confluentes, eius imperio deservir
279 8 aliud superesse, nisi Ar(nulfum) in / medium statuendum censebant, ut pro se que vellet responderet. Vocatus itaque in /
censent
143 11 le. Quibus / milites capti, in urbem mittendas cohortes censent. Que collecte, cum duce gradiuntur. / Urbem appetunt, et
censeo
310 11 ssarum sollempnia provenerunt, / non leviter accipienda censeo. Ii namque, qui servicio nostro nichil prebuerunt, / sedi
censuerunt
147 3 a, cum episcopi consulto sese contulissent, cassandam / censuerunt, eo quod absque ratione rem que in lite erat abdicato
censura
306 16 ngulorum partibus discussis, recti iudicii proferatur / censura." Ab omnibus conceditur et laudatur. Destinatur ergo loc
250 20 rum, / immo illos impetiturum promittat, vestri iuditii censura concedere ei episcopatum non / pigebit. Ita tamen ut sec
149 13 quentie efficatia insignissimus haberetur. Iudicii vero censura, penes / domnum Marinum domni pape vicarium mansit. Et c
269 6 t, ut is qui maiestatis reus accusatur, sub discutiendi censura / ponatur, nisi ante ex iureiurando promissionem indulge
189 5 ulsioni testes habere non possimus. Hoc quoque / vestra censura prohibeat." Sinodus dixit, "Prohibeatur." Et memorabilis
156 11 tituta est, in ipsius pervasorem sinodalis / proferatur censura. Recitantur itaque decreta canonum, et sanctorum institu
151 2 serenissimi regis, si id quoque vestri iudicii paciatur censura." Synodus dixit, "Audiatur". / 73. CONQU<ESTIO> Ludoui<c
275 12 cum alter facinus / suaserit, alter effecerit, iuditii censura, vestram paternitatem non latet. Est etiam / quod iuditi
censuram
271 16 it iuditium, eo quod / ipsum oporteat iuditii temperare censuram, cum ipse sic inter utrumque sit constitutus, / ut et r
276 17 egitis, verum etiam per consequentias rerum equitatis / censuram proferre non ignoratis." / 66. ARNUL<FI> suasio, ad <de
282 1 , communioni / petens restitui, parcius sibi inferendam censuram ratus, eo quod iussus domino / obtemperavisset. Quem Ar
249 11 icquid id foret, utile duxi ad vestram deferri debere / censuram, ut si honestum fiat, vobis utilitatem et mihi gloriam
centena
227 13 habende testudini ordinandos, instituerunt. / Preterea centena mortis tormenta non defuere. / 104. <R>EPETITO <U(irduno
centurias
207 14 ansmisissent, / centuriones constituti et dispositi per centurias. Ottonem non sufficientem habere / exercitum diligente
Centuriati
207 18 atque ordinant Galli Celte. Quod. / b) folgt gestrichen Centuriati. / 70. Quae dum ad aures Ottonis referuntur, ille utp
centuriones
207 14 mbolo distinctos. Cum vero vada Mosae transmisissent, / centuriones constituti et dispositi per centurias. Ottonem non s
210 8 erans, palatium Compendiense pene diripuit. / Nec minus centuriones previi eo ignorante sancte Baltildis monasterium apu
centurionibus
209 22 equitum in Gallias ire parabat. Nec moratus premissis / centurionibus ibat. Galliam Celticam exercitu implevit. Quam par
cepere
247 5 intercludebat. Pedites mox vociferari, clangere milites cepere. Rex / et qui cum eo erant elementorum confusione multoqu
cepisset
132 10 cians, alios interimens, regem in fugam cogit. Et forte cepisset, nisi / ab eius armigero ibi mox interfecto aliquantisp
cepit
91 7 tum diruit. Nec minus et Atrabatum obsidione adhibita / cepit, civesque victos, ac iuratos sibi annexuit. Rex inde digre
82 22 nsilio Hugonis cognati sui filii Ruotperti Karolum dolo cepit eumque in / custodiam posuit, in qua et vitam finivit Frut
214 14 2. <O>RATIO <d>ucis apud suos. / Quibus coram sic orsus cepit, "Non preter fructum utilis et honesti consilium a doctis

Düsseldorf, UB, C 70, Spiegel (= groß)

Ate facie tuã ō ꝑncepſ beatiſſime Petre teſtis xꝑi ac ꝑcentor xꝑiane fidei ſimul q̃ ante faciem uicarii tui pape uid lata muenire & ſpaciũ habere nr̃a paruitas deposcit. Dicit aũt quida de ꝑncipib⁹ ſapientiſſimis. Donũ hominis dilatat uiã ei⁹ & ante ꝑncipes ſpaciũ ei facit. Ne g uacuus uenire domũ ꝑſentiau quale manꝰ mea repperire potuit & utinã domũ pfectiõ ſiue datiõ optimũ ut ducaſ hoc deſurſũ & deſcendens a patre luminũ. Ut enĩ hoc donũ nõ ex corruptib⁹ auro & argento q̃b⁹ maxime delectant ꝑncipes ſcõi. ſ ẽ op⁹ ex gĩã di qua ſola delectati ſũt & delectant ꝑncipes ſcõi. quib⁹ ipſe rex regũ & dñs dñantiũ ꝑncipatũ dedit etiã in regno ſuo ex leſti habere q̃ amabile hõ in fronte tribulãt de glorificatione trinitatis. & ꝓceſſione ſp̃s ſcõi. forte dic̃ aliquis. Sufficiunt nã ꝑncipibus nr̃is dona ſiue donaria huiꝰmodi. Oſ emmuſſe debeſ. quia cũ fieret tabnaculũ dñi. & inſtant⁹ cotidie mane uota ꝑpl̃s offerret artifices uenire cõpulſi dixer⁹ moyſi. Plus offert ꝑpl̃s q̃. neceſſariũ ẽ luſſit g̃ moyſes ꝑconus uoce cantari. Nec uir nec mulier q̃cq̃. offerat ultr̃ in opere ſcõiarũ. Sic q̃ ceſſatũ ẽ a muneribꝰ offerendis. eo qđ oblata ſufficerent & ſuphabundarent. ddhec inquã. Quãte memini. ſ quorſũ iſtud. Hoccine intendis. ut qm̃ tabnaculũ illud manufactũ ſcdm exemplar fiebat tabnaculi nõ manufacti ſiue celeſtis qđ in monte monſtratũ ẽ moyſi. nos quoq; ſecundũ exemplũ ulr̃ phibitionis debeam⁹ phiberi. & ceſſare a muneribꝰ offerendis in opꝰ ſcõiarũ celeſtis. ceſſare ab exercitio gãrũ ſiue carismatũ. quę ſpc̃ ſcs̃ ꝓ ut unic̃ diſtribuit

07-12-2013 20:01113376707-12-2013 20:05

Ken. Dom. 112, f. 21v

Köln. Dom 112, f. 10v

ui ñ relinquetur hostia pro peccatis. xlvi

Quomodo psallere & quid psallendo confiteri debeam scitatus ei et qđ ipsa memoria mysterii sit filii dei dicentis apud ysaiã ante quã fierent ubi erã. & nẽ dñs misit me & spẽ ei xlvii

De processione spẽ sci uarta subsequens capitulũ ysaie ñ sitierunt in deserto cũ educeret eos. aquã de petra pduxit eis et scidit petrã & fluxerũt aquę & de uoce exultationis q̃ struo uberẽ annuntiare & laudent eã i portis opa ei. xlviii

Qđ huius manufactę domus dedicatio fuerit illi ueteris & manufactę abdicatio. secdm illã ysaie uisionẽ q̃ diamantibus serapbum ses sos ses dñs ds. domus impleta est fumo. xlviii

De eo qđ scriptũ ẽ in laudibus mulieris fortis id ẽ sęę fideiussor ei laudauit eã. date ei de manu fructuũ manuũ suarũ

PROLOGVS SEQVENTIS OPERIS DE GLORIFICATIONE TRINITATIS. ET PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI.

VID·FACIAM·

ó phylocristi oñs audituros bonus li qua animũ mẽ materiã qualẽcũq; sibi obiectã quãtus supuacuus sit inceptatã siue inopertã abiure ñ sinit. Ecce cuida amicos sponsae ut sponsi q̃lũ incantas ẽ illa uox

muneribus aureas facietas argento. multi uermicula

tũ rogantis opusculũ thi educerũ

libellis. secdm materiã q̃. ille mihi obiecit. scilicet de sacra ñris fide sub dialogo aptam & uidei. qđ videlicẽ opusculum p ré ut q̃libet sumet anulũ placuit appellari

itq; hoc facto putabã me satis fecisse illi uolunti. bono & laudabili. dr ille uerba qđ sapientia dicit qui edunt me adhuc esurient & q̃ bibunt me adhuc sitient. ubi hoc tam tãlũ comedit & bibit ampli esuriens & sitiens. & q̃si un

233 26 miror, / egregios principes tam facile posse illici, ut **certissime** esse credant, quod nec sub iudice / sit discussum, et
76 22 s adurgeat, divinitatis ultionem non evadent. / Id vero **certissime** noveris, nullomodo regnum a te repetendum, nisi bello
40 17 odi / dissidentia, pecunias Galliarum sese asportaturos **certissime** rati. Quorum impetus / b-b) auf eingefuegtem Blattstu
277 2 lianensis episcopus dixit, "Licet patres venerandi, hec **certissime** se sic / habeant, ut de Ar(nulfo) predicantur, plurim
77 3 es in ambiguo non sit. Dein saltem L eligendi sunt, qui **certissime** tirannum / appetant vimque ei inferant, ut cum belli certo
244 10 apothecam in recta diametro duplici foramine patentem, **certo** iactu traiciant. Aves / quoque in aere volantes, indubitat certum
240 3 em intendit. / Utque post sui discessum a vita, heredem **certum** in regno relinqueret, sese consultum / cum principibus co cervicali
253 16 endus esset aperuit. Et ut tunc portarum / claves a suo **cervicali** tolleret, urbemque armatis aperiret, iussit. Nec multo cervicalis
120 2 lectum conspicatur gestatorium. In quo etiam a parte / **cervicalis** Otto editior, rex vero in parte extrema humilior resi cervice
70 14 corpore mediocri et denso, duroque membrorum / robore, **cervice** inflexibili, oculis infestis atque inquietis sicque mobi cervicem
154 4 ios, anathematis / gladio transverberate. Contra que si **cervicem** postea erigere audeant, et dominicis / interdictis resi cervices
215 19 ilegio a dominis recedant, et / contra illos arroganter **cervices** attollant. Huius periculi extremum et utile consilium / cesa
124 13 t. Tanta quoque cede gentiles fusi sunt, ut eorum VIIII **cesa** / ibi referrentur. Reliqui vero paucissimi tamen, navali pr
86 10 rabili fortune succubuere. Octo namque eorum milia, ibi **cesa** referuntur. Quo / tumultu rex, inter humeros sauciatus, Hil cesar
201 11 tus autem ab aug(usto) corrigere, ait, "Quoniam o magne **cesar** aug(uste), te his / omnibus potiorem video, tuis ut par es cesari
310 7 uester episcopus servus servorum dei dilecto suo Ottoni **cesari** semper aug(usto) / totius imperii decus et insuper aposto cesi
111 28 rsit. Belgicorum vero alii fluvio / enecati, alii ferro **cesi**, alii capti, nonnulli / vero profugio erepti sunt. Ludouicu cesorum
224 12 o morte afficiebant. / Tantum in eis ter debacchati, ut **cesorum** cadaveribus aggerata moles, collibus / assimilaretur. Al
126 2 anus obtruncans, in ultionem / amici Rhodomum misit. Ac **cesorum** ereptis manubiis, ad regem concessit. / 39. Quo tempore cespite
170 4 mine fugientem evinceret. Equus ergo per invia coactus, **cespite** / offendit atque prolabitur. Rex vero gravissimo attritu cessa
281 18 erunt, "Secundum / professionem et subscriptionem tuam, **cessa** ab officio." Post hec, sacramenti iure hos / qui sui fuera
282 11 que ulla miseratione detrahentes, ei singuli dicebant, "**Cessa** / ab officio tuo." Laicorum ergo tantum communionem ei red cessandum
299 15 rroga. Si te ad pugnam hortatur, / congredere. Si dicit **cessandum**, furori parce." Secessit ergo, dominumque vocatum an / cessantibus
279 7 prolatis, defensores cedunt. / 69. Quibus a defensione **cessantibus** episcopi nihil aliud superesse, nisi Ar(nulfum) in / cessaturum
306 8 omnino / reniti videretur, a missarum celebratione sese **cessaturum** usque in alteram sinodum / spopondit. Et statim his d cessavit
279 10 uam ab episcopis multa illata fuere, quibus / conclusus **cessavit**, et ille ut potuit alia intendit, alia reppulit, victus cessent
117 9 nt, nec gladio ultra hostili / eum insectarentur. Et ni **cessent**, anathematis telo omnes esse figendos. Quo episcopi / co cesserant
262 12 . Illi acsi qui capti erant, et qui iam in ius alterius **cesserant**, fidem faciunt, et / regi sacramento asciscuntur. Urbi cessere
226 7 e / posse, consilio inito indempnes et intacti hostibus **cessere**. Urbem aperuerunt et sese / Lothario victi obtulerunt. / cesserit

07-12-2013 22:45 01101165507-12-2013 22:49

tione magis ac magis reuelet uult mysti. cū sacra ille
a pma reuelatione statī fugere consueuerit. Amoto itaq
illo. sola cū quiete & tranquillo ocio sacras pagines
xpiana fides. quatin & ille ñ inturbet & tu xpiane nihilomi
nus habeas qđ cupis. quantū pnos dō iuuante fieri potest.

Incipit liber primus de glorificatione trinitatis. & pro
cessione spiritus sancti.

HESAV PROPHETA .I.

Siderabilis tu nob es ó ammira
bile misteriū trinitatis. & thesaur absconditus
quidē si talit ut inueniri possis
ab homine adrento q te querit illu
minatos pfecte habens suę mētis ocu
los. Vbi enim thesaur iste absconditus
est. In agro. Sic & ceti dns ipse dicit in
euangelio. Simile é regnū cel thes abscondito
in agro. Q ma res. Non in sacculo. ñ inclūso
no. ñ in cubiculo intra cubiculū. ubi solent homines abson
dere thesaurū suū quia de furib sollicti st. Si in agro id
est in ppatulo. Qualis rogo hęc é absconsio. absconditū ee
in publico. Et tam ita é. & omino uerū é. Hoc op nē sus
cepim. & hęc psentis opis nri é intentio. demonstrare qliter
uel quo thesaur iste sit absconditus in agro. Dicam g qm the
aurū istū solus ceti absconditū inuenim nos. & hc oculos ha
bentib q tam forte ñdū satis uidere & uidere uolunt. quasi
ptento demonstremus digito

I I

Aber iste de quo ppositum. scā uetis instrumēta scriptura
est. Et recte dicitur ager. quia pfecto res publica é.
res in apto posita. & ceti hominib immo pplis omnib
legere uel audire cupientib pposita é. Hinc é illud in psal
mo ueracit dictū. Dns narrabit in scripturis pplor. Quid
náq é qđ dicit in scripturis pplor. nisi ac si diceret in scrip
turis quę pplis exposite st. uel quę á pplis omnib legi

Betreff: AW: Vereinbarungen
Von: "Brun, Georg (StMWFK)" <Georg.Brun@stmbkwk.bayern.de>
Datum: 18.11.2013 16:50
An: "'claudia.maertl@mgh.de'" <claudia.maertl@mgh.de>
Kopie (CC): "Mihatsch, Michael (StMWFK)" <Michael.Mihatsch@stmbkwk.bayern.de>, "Embert, Uwe (StMWFK)" <Uwe.Embert@stmbkwk.bayern.de>, "Hellinger, Reinhold (StMWFK)" <Reinhold.Hellinger@stmbkwk.bayern.de>

Liebe Frau Präsidentin Märtl,

wenn sich die MGH für die von mir angedachten zwei Kooperationsvereinbarungen entscheidet, kann und soll sie nach meinem Dafürhalten alle inhaltlichen Essentialia selbst bestimmen dürfen, ggf. halt in Abstimmung mit der Akademie da, wo Abstimmungen sinnvoll sind; die von mir favorisierte "Holdinglösung" belässt den Akademiepartnern wissenschaftliche Autonomie und die von außen sichtbare "Marke", es kann eine partnerschaftliche Struktur der Zusammenarbeit geben und so weiter - im Detail muss man sich das dann halt anschauen. ABer im Verwlatungsapparat (der ja nicht groß ist) erwarten wir Synergieeffekte (die auch nicht groß sein werden, aber allein, wenn wir daraus eine halbe Wissenschaftlerstelle erzielen, wäre das schon ein kleiner Gewinn - und Sie sagten ja, dass die Personalkosten so ansteigen, dafür bräuchten wir ja auch eine Lösung).

In der "Holdinglösung" wäre es eben keine Übernahme des Instituts durch die Akademie.

Wenn sich nichts bewegt, hätten wir das Modell, das Münchner Institut in eine andere Trägerschaft als die der MGH als Körperschaft zu überführen; das wäre natürlich deutlich einschneidender.

Es wäre fein, wenn wir einvernehmlich über eine "Holdinglösung" reden könnten, die dann eben auch für die Bedürfnisse der MGH passt.

Beste Grüße

Ihr

Georg Brun

-----Ursprüngliche Nachricht-----
Von: Claudia Märtl [mailto:claudia.maertl@mgh.de]
Gesendet: Montag, 18. November 2013 16:34
An: Brun, Georg (StMWFK)
Betreff: Re: Vereinbarungen

Lieber Herr Dr. Brun,
die MGH haben eine intensive Publikationstätigkeit, deren Modalitäten durch langjährige Erfahrung ganz auf ihre Bedürfnisse zugeschnitten sind. Also da wäre es mir auf gar keinen Fall recht, wenn die Akademie "dazwischenpfuschen" würde. Ebenso dürfte es eine wichtige Frage sein, was mit unserer Bibliothek ist, die in der Funktionsweise der MGH als eines "Institute of Advanced Study" eine zentrale Rolle spielt, insbesondere, aber nicht nur für unsere ausländischen Gäste. Die Akademie hat nichts Vergleichbares.
Viele Grüße,
Claudia Märtl

> Liebe Frau Präsidentin Märtl,

peccatoꝝ remissio. Cū g dē si enī nō abiero paracl9 nō ueniet ad uos. sic intellig uult ac si diceret. si enī ꝑ passionē mortis nō transiero ex hoc mundo. neq uob. neq antiquoribꝫ neq ueniturꝰ ꝑ uos dabit spē sēs sc̄m hoc datū qđ est peccatorum remissio. q. ppt causā recte dr & uere ē cōsolator cuiq. prīs subungit si autē abiero mittā eū ad uos. hoc patenter enuntiat qđ ab ipso ꝓcedat hic consolator hic spē sēs peccatoꝝ remissor et ipsa remissio. Cū aūt nō infidelis dubitare aut nescire ueleat qđ de ista ꝑsona de isto filio dī peccatoꝝ nob remissio ꝓcesserit. Nonne hoc ipsū nob luce clarius facit ueritas euāgelii. cū ipse q dixerat si autē abiero mittā eū ad uos. postq. abiit rediens & stans in medio discipulorū suoꝝ insufflans & dicens. accipite spīm sc̄m stati subiunxit quoꝝ remiseritis peccata remittuntur eis. & quidē spē sēs non ē flatus corporeus. ueritatē ꝑ hoc uerbū qđ dictū ē insufflauit duo hec nob dat intelligere qđ ex ipso ꝓcedat ista paraclysis. & qđ ꝑ hunc spīm sanctū tā facile sit oīa peccata dimitti quā facile cū uult insufflare potest aliquis. Succurrunt multa cū ratione famulanda ueritati huic & ideirco ut sermo ꝓlixior minus fastidiosus sit quasi respuendū est faciendo finē presentī libello. Explicit liber primus de glorificatione trinitatis & processione spiritus sancti. Incipit Secundus Capitulum primum.

VI. THESAVROS.

Nominus tu fidelit thesaurizant sibi ó trini
tas deus ipsi reges ipsi consules siue ꝑncipes
sunt. de qb beat ob similis talia duuntaxat ē
cupiens esse loquit. Nē enī dormiens filiere
et somno meo requiescere cū regib & consulib
ire qui edificant sibi solitudines. aut cū ꝑnci
pibus qui possident auru. & re
plent do mos suas argento. Quid ego
tantillus qui thesaurū hic inuenisse me arbitror absconditum in agro sicut ꝑscripsi in ꝓcedenti libro. Putas ne spe

07-12-2013 23:00111564307-12-2013 23:05

Köln Dom 112, fol 21v

09-12-2013 18:10731113909-12-2013 18:11

Incipit ... liber Iumtus.

PES·NRA·IMOO·I

Et corona spei nr̄e tuę ó nom̄ dn̄i. nomen patr̄is & filii & spc̄is corona mq̄ spei sicut ppha dicit. Dne̊ exceltsū ẽ brachiū tuū dns sabaoth corona spei. q̄ ornata ẽ gla. Quid enī aliud q̄ te speram̄. aut spare debem̄ dn̄i loquendo aut scribendo nom̄ tu ū p̄dicam̄ & gl̄ificam̄. Quid mq̄ aliud spe rare debem̄ nisi qđ diligentes nom̄ tuū in te gl̄abimur. Ysa. gl̄abunt̄ in te ait psalmista. omn̄s q̄ diligunt nom̄ tuū. Et sapientia dic̄. Turris fortissima nom̄ dn̄i. ad ipsā ẽ rit iust̄ & exaltabit̄. Pus ū iust̄ ut unde iust̄. Quid ex op̄ bus. Hempestde op̄b̄ agit̄ refragit̄ psalmista dicens. quia n̄ iustificabit̄ in ōspectu tuo omn̄s uiuens. Sonanter apto. dn̄i dic. q̄ ex op̄b̄ n̄ iustificabit̄ omn̄s caro coram illo. Unde q̄ iust̄. Ex fide quia scriptū ẽ iust̄ aut̄ ex fide uiuit abraha. ex fide iustificat̄ sicut scriptura dic̄ credidit abraha dō & reputatū ẽ illi ad iustic̄. deinde sicut sup memoratum̄ misteriū sc̄e trinitatis in tb̄ angl̄is uidere & suscipere meruit. Et nos q̄ in hac spe iustic̄ gl̄ificem̄ te ó nom̄ dn̄i & hoc nob sit carrere ad turrī fortissimā & exaltan. qđ fidele ōtendim̄ edificare ser monē sup fundam̄tū fidei. talit̄ ut ūrs esse possit inau rulio oportuno. spes q̄ ista firma sit. I I

Ado mortem dns incipiens loq̄. sic int̄ cetera dic̄. Hec dices filius isrl. Dns dns patrū uōr. dns abraha. & dns ysaac et dns iacob misit me ad uos. Hoc nom̄ m̄ ẽ in ēternum Et alibi ad eund̄e die Ego dns q̄ apparui abraha & ysaac & iacob in do omnipotentie. & nom̄ meū adonay n̄ indicaui eis. Illic subaudiendū ẽ. sicut indicabo t̄. Quanda enī gr̄am spe sua te dabat dns mortl̄. salut̄ opatione uirtutū q̄. n̄ dederat suis m̄ dicauerat patr̄ib illis. Neq̄ enī ille uirtutes eusmodi opati s. s. sola fide gl̄osi fuer̄. Hoc q̄ppendit nimirū rite intelligit

Köln Dom 112, f. 57a

Köln Dom 112, f. 69r

unos illos accepisse scriptura meminit dicens. Cuiq; requieuis
set in eis spe ppbauert nec ulle cessauerunt. Totu qd dicere mo
lim. p paruq; rei simulitudine demonstrare promptu e. Ecce
ignis cu sit corp absq; sui diminutione diuidit & absq; sui de
trimto se se diffundit ut q̃ntas lubet inde partes auferam.
Sed numq̃d ei indecet igni magno siue exiguo. luminari
seu grandi seu paruo quippia auferim du luminaria pluri
ma put uolum accendendo q̃si partes de uno auferim.
Nimiru q̃ntas libet diuisus in partes ignis de quouis lumina
ri mutuari tam luminis detrimta n nouit Sic de isto dns di
cere potuit auferã de spu tuo tãta q. eis. ac si diceret de plu
rib gratuit e collatis grãm unã grãm ppticã impriar illis
Explicit liber a ysidoro. Incipit s e x t u s.

VOTIENS DE GRADI

diu nri ihu x sermone facientes
ad memoriã reuocam aliquid
eoy quo magni patres & iu
dices isrl in tpu ei gesserit
facim ut facere eupimus illud
qd de ipso p micheã ppham
inter cetã dictu e. & suscitabim
super eu septe pastores. & octo pmates
homines. Quia sunt ut fuerunt septe pastores.
n abrahã ysaac & iacob. & ioseph. q ad pha
raone introducens fres suos hoc
pfiteri uisse uri pastores sumus serui tui ab infan
tia nra usq; in psens & nos & patres nri. Verum quippe
dicerunt quia patres eoy abrahã ysaac & iacob. & ipse
ioseph cu adhuc eet puer cura habuert alendoy gre
gu abrahe & ysaac & iacob. & ioseph. iste quoq; moy
ses que dns de rubo uocauit cu pasceret oues iethro
soceri sui. & dauid que sustulit dns de gregib ouiu. de
postretantes accepit eu nine sex pastores sunt. Quib

lle in cathedra pestilentie sedit id est pestilentia mortis unus
q; scilicet Anime & corporis posteris suis hereditariā dereli
qt. iste animē in lignū fructiferū hē fructū in tempore suo dedit.
ut comedentes carnē & sanguinē ei⁹ abilli⁹ cibi uerū reau
simus liberari. x l

Quare q̄ fremuerūt gentes. & popli meditati fr̄ inania. Dixit.
enim quodā loco ueteri: & quod illis dixit omnib⁹ & genti
bus & pplis dixit & dicit Quis ex uob⁹ arguet me
de peccato. Si ueritatē dico. q̄re n̄ credimus m. Quid ali
ud sibi uult pcinctatio ista. q̄re fremuerunt gentes. & po
puli meditati sunt inania. Iccirco talit̄ hc psalmū secm
primo siue p̄cedenti coniungim⁹. qua uetera ppositū & hom
inē sine peccato fuisse conceptū ut natū atq; conūsatum
xp̄m di filiū in illo primo agnoscim⁹ & in isto scdo causam
cur passus fuerit q̄ gentes & ppli meditantes inania
n̄ cognouerūt expositā intelligim⁹ dic enī. Dns dix̄ ad me
filius mus estu. ego hodie genui te postula ame & dabo
tibi gentes hereditatē tuā & possessionē tuā tīminos tr̄e
ductio ubo qd dix̄ postula a me. modū quoq; siue quali
tatē postulationis debemus nosse. Quom nisi moriendo pos
tulauit. Humilitas ꝓcul dubio sac scē ei passionis postula
to fuit sacrificiū fuit. pret̄ qd aliud holocaustum & ꝓ pec
cato ds noluit. Est g̃ sensus. Iccirco ego beat⁹ uir qui mor
ti nihil debui quia peccatū n̄ feci mortis debitū solui.
Iccirco quando fremuerunt gentes & ppli meditati sunt
inania. q̄ndo astiterunt reges tr̄e & principes conuenerūt
in unū aduersus dnm & aduersus me xp̄m ei⁹. Iccirco in
qua tacui semp silui. patiens fui. qui poteā usq; quaq; di
cere qd semel dixi ego sil̄ & abierunt retrorsum & ceci
derunt in tram. q̄ dns pat̄ dix̄ ad me postula ame &
dabo tr̄e gentes hereditatē tuā & possessionē tuā tīminos
tr̄e. Adhanc pat̄s dictionē cū multa consonent illud quo
q; ptinet qd ysaias int̄ cetera dix̄ Si posuerit ꝓ peccato

Andere Hd

Köln Dom 112, f. 75r

09-12-2013 20:07701115309-12-2013 20:08

libros salemonis· putans qđ ꝓpositū meū breuissimo poterit ꝯsu
mꝑ· Ecce aūt uideo qꝺ nō tā breuit fieri potest Alioquin offen
dā quēlibet iudicē sapientē bonū sermonis ꝓbatorē· ut bono sa
pore ꝓpositionis nr̄ē affectus nec plena copia saturat· & ideo magꝭ
irritat stomachetur· & dicat cōtra me taliquid ut ē illud Parturiēt
montes nascet ridiculꝰ mus· Quappē similis ut tā dictū ē illi· qui de
sperans adꝓpositā puenire mansionē accūbit in medio itineris reser
uabo qđ uic̄ reliquū ē futuro diei· facilq; hinc tā finē ꝑsentis libelli
ne antecedentib; multo pluribꝰ sit· sēm inuocans spm̄ cuꝰ sollēpni
tas annua nē recurrens nos in laudē suā aduentꝰ ꝑficiat & sic ꝙq; tāq;
flumina impetꝰ currentē ideꝫ ꝓcellam dī lētificat quatinꝰ ipso duce ita
tor iste q̄ tendit illuc perueniat unā ingens petit a dnō hanc req̄ē ut
habitē in domo dnī omnibus diebꝫ uitę meę· ut uidei uoluptatē dnī
& uisitē tēplū ei ꝟ s· Explicit de glorificatione trinitatis & ꝓces
sione sps sci· liber sext· Incipit septimus·

AUDEAMUS QUOQUE IN ISTA
parte aggr̄ sup intentione thesauri iustis
ti; libris salemonis sup consideratione
hoꝝ tū fidei· spei & caritatis ꝑquę reform
at homo ad quandā similitudinē bea
tę trinitatis q̄· ut supi dictū ē pdidit i ad̄·
permanente ꝓposito ei dicentis· faciam
hominē ad imaginē & similitudinē nr̄am·
O audem inq̄· si gaudiū nrm̄ offendit &
imbat recordatio ñ suauis recordatio ruine· tanti uiri· qđ tante
sapientię sacrū uinculū ruit ut ꝓpt̄ amorē mulierū seruire pos
set dis alienis· tā senex sic sept̄a dicit· Cuiq; tā ētt senex deputatū ē
per mulieres cor ei· ut sequerēt dōs alienos· Quid enim· Homine fra
mutabile nos reddit iudicium dī recordatio tanti tāq· sapientis
uiri· tā horribiliter i senectute sua deputate· Et qđē ē optimo quoq;
consolabilis qđ pēnitentiā egerit & ꝓ pēnitentiā libros istos fece
rit· si; nichilominꝰ errorē facit tabulis cassis· ubi qđ tanta colūpna
ruit· q̄ uidelicet ñ ꝓ q̄· ruit senex· si; ante q̄· rueret tantā sapientiā·

Köln Dom 112. f. 81r

Köln Dom 112, fol. 33v

08-12-2013 22:44114074508-12-2013 22:49

tiat qui dicebat Spūm scm̄ tuū ne auferas a me statū subiun
gens· redde mihi lēticiā salutaris tui· & spū p̄cipali confirma me
Nimirū quāuis grauiter peccasset nō recesserat ab eo spē dñi de qo
sic scriptū ē ubi samuel unxit eū & direct̄ ē spe dñi in dauid
a die illa in reliquū sed nō tā lētū ut iocundū in motu aut
tactu suo se exhibebat sicut eatenus solit̄ fuerat nec tā cito re
cuperauit leticiā suā iocunditatē ulla ñ usq; ad satisfactionē
congruā passus uteri foras & int̄ tribulationē magnā ita ut fe
re nulli magis q̄ ipsi congruerit dicere tribulationē & dolorē
inueni. Sciendū ēppe quod & int̄ dolui eo qd̄ contristasset spm
dñi. & quę foris tribulatio p̄uenit scilic̄ domestica clades sine
dubio acrit̄ illū tetigit & quāuis sedm corp̄ euaserit gladiū
filii sui· gladi tam̄ usq; ad animā p̄uenit ferrū animam eius
pertransiuit Explicit liber secundus de glorificatione trini
tatis & processione spūs scī Incipit lib̄ tertius· capit

EN ED ICENTES· I

dñm aīt quida sapiens exaltate illū
quantū potestis· maior ē enī in laude
Exaltantes eū replemini uirtute· ne la
boretis· non enī p̄ueniet· Quis uidit eū
et enarrauit & quis magnificauit eū sicut
est ab initio· Multa sunt abscondita
maiora his· pauca enī uidim̄ operū
eius· Quę pauca uiderat iste cum
hec diceret· Altitudinē firmamti
et pulchritudinē eī sole speciosum.
uas admirabile op̄ excelsi· speciē lunę
et gloriā stellarū quę illuminant mun
dum & cetera opa dñi· ac deinde uiros glōsos legerat
ut audierat· quos ut in q̄b̄ dñm laudare incipiens· lau
dem aīt uiros glōsos & parentes nr̄os in generatione sua.
Hec omia pauca & parua iudicans cōparatione maiorū
ut plurimum· multa inquit abscondita sunt maiora his·

08-12-2013 22:58734114208-12-2013 23:00

Incipit ... liber Iunius.

PES·NRA· IMOOO · I

Et corona spei nr̄ tues ó nom̄ dn̄. nomen patr̄ & filu & spūs sc̄i corona mq̄ spei. sicut ppha dicit. Dne excelsū ē brachiū tuū ds̄ sabaoth corona spei. q̄ ornata ē gla. Quid enī aliud q̄ te speram̄. aut spare debem̄ du loquendo aut scribendo nom̄ tu ū pdicam̄ & glificam̄. Quid mq̄ aliud spe rare debem̄ nisi qđ diligentes nom̄ tuū mte glabimur. Hā glabunt mte aut psalmista. omnes q̄ diligunt nom̄ tuū. Et sapientia dic̄. Turris fortissima nom̄ dn̄. ad ipsā ē rit iust̄ & exaltabit. Just̄ ū iust̄ ut unde iust̄. Hāquid ex op̄ bus. Hempestate op̄b̄ agit. refragat psalmista dicens. quia n̄ iustificabit in ōspectu tuo omnis uiuens. ēsonante apō. du di cit. q̄ ex op̄b̄ n̄ iustificabit omnis caro coram illo. Unde q̄ iust̄. Ex fide quia scriptū ē iust̄ aut̄ ex fide uiuit. abraha ex fide iustificat sicut scriptura dic̄ credidit abraha do & reputatū ē illi ad iusticiā. deinde sicut sup memoratum̄ misteriū scē trinitatis in tb̄ angelis uidere & suscipere meruit. Et nos q̄ mhac spe iusticiaq̄ glificem te ó nom̄ dn̄ & hoc nob̄ sit currere ad turrī fortissimā & exaltari. qđ fidele ōtendim̄ edificare ser monē sup fundam̄tū fidei. talit̄ ut ūrus esse possit mau ulio oportuno. spes q̄ usta firma sit. I I

Ado mor sen ds̄ incipiens loq̄. sic mt̄ cetera dic̄. Hec dices filus isrl. Dns̄ ds̄ patrū uō. ds̄ abraha. & ds̄ ysaac et ds̄ iacob misit me ad nos. Hoc nom̄ m̄ ē in ēternum. Et alibi ad eundē dic̄ Ego dns̄ q̄ apparui abraha & ysaac & iacob in do omnipotente. & nom̄ meū adonay n̄ indicaui eis. Illic subaudiendū ē sicut indicabo t̄. Quando enī grām spm̄ sū tē dabat dns̄ mosi. scilic̄ oationē uirtutū. q̄ n̄ dederat suem dicauerat patr̄b̄ illis. Neq̄ enī ille uirtutes eiusmodi opati s̄. s̄ sola fide glosi fuer̄. Hoc q̄ppendit unusquisq̄ cui intelligit

Köln. Dom. 112. f 57ª

Singulis capitulis quaedam rationis titulo prenotarū. breui & absoluta professione respondeo. In nullo recedens a tramite earū definitionū quae in scīuiri disputationib; continent. ut facile uel tenuis diligentiae aduertat inspector. quam in iustis obprobriis catholici praedicatoris memoria carpatur. Et in quod peccatū cadat. qui aliena instigatione commoti scriptorem celeberrimi nominis. promptius habeant culpare quam nosse. FINIT PREFATIO.

INCIPIUNT CAPITULA CALŪNIANTIŪ QUIB; RESPONDETUR.

OB. Quod ex predistinatione dī uelut fatali necessitate homines ad peccata compulsi cogant in mortē.

RESP. Predistinationē dī nullus catholicus negat. fatalem aūt necessitatē multa & iā non xpiani refutant. Peccatū ergo admortem trahit. sed ad peccandum neminem dī cogit. Nemini enī mandauit impie agere. ut odisti dnē omīs qui operant iniquitatē. perdes eos qui loquunt mendacium. Proinde qui predistinationis nomine fatū praedicat. tam non est probandus quam qui fata nomine ueritatē predistinationis infamat. Fati enī opinio uana est & de falsitate concepta. Predistinationis aūt fides multis scārum auctoritate scripturarū mōnrata est. cui nullo modo fas est ea quae ab hominib; male agunt adscribi. qui in procliuitatē cadendi non ex condītione dī. sed ex primi patris praeuaricatione uenerunt; Decius poena nemo libertur. nisi per gratiam dnī nrī ihū xpī preparatā & praedistinatam in aeterno consilio dī ante constitutionē mundi.

OB. Quod abeis qui non sunt praedistinati ad uitam. non auferat percepta baptismi gratia originale peccatum.

RS. Omnis homo qui credens in patrē & filiū & spīm scm regenerat in baptismo. tam a propriis peccatis quae mala uoluntate & actione contraxit. quam a originali

Köln Dom 79, f. 10r

intellegenter· quō omnis fornicator· aut inmundus· aut auarus· quae· idolorum seruitus· non habet hereditatem in regno xpī & dī· Nemo uos seducat inanibus uerbis· Cum ergo audierimus quosdam fornicatores & inmundos· & auaros· ꝓ ignem saluari· ut habeant hereditatem in regno xpī & dī· Non obsurdescamus contra istum reclamantem & dicentem· Omnis fornicator· aut inmundus· aut auarus· non habet hereditatē in regno xpī & dī· Et ne ad quiescamus ullis uerbis· continuo subicientem· Nemo uos seducat inanibus uerbis··

EXPLT QUESTIO ADDULCITIUM· I· INCIP· II·

VTRUM OBLATIO QUAE FIT PROQUIESCENTIBUS ALiquid eorum conferat animabus· cū euidenter nris aut subleuemur actibus· aut grauemur· Siquidem cū legamus qđ in inferno nemo iam possit confiteri· aut quod multi dicunt qđ aliquid beneficii in hoc loco possit esse post mortem· Quanto magis sibi anima fer & ipsa refrigerium sua per se illi confitendo peccata· quā ineo refrigerium ab alius oblatio procuratur· Dixi aliquo de hac re in eo libro quem nuper ad scm paulinum nolanum episcpm scripsi· cum me consuluisset utrum sepultura quae fit in memoriis martyrum· prosit aliquid precibus mortuorum· Inde est hoc qō his litteris insero· Diuinquam scitati tuae episcope ueneranda e paulinę scriptorum debitor fui· ex quo mihi scripsisti per hominem filiae nrae religiosissimę florę· quęrens ame utrum psit cuiq; post mortem· qō corpus eius apud sē alicuius memoriam sepeliatur· Hoc enim absit uti dua memorata pertenerat ꝓ defuncto in eis partibus suo filio· & rescripserat consolans eam· id q; & iam

Köln Dom 79, f. 39v

neca elemta litterarū numeros & iam ex
primere. Nulli quuelte numer greci ser
monis noticiā hab& ignorat. Neqū Infacien
dis epistolis canonicis quas mos latinis formatis
uocat. aliquafraus falsitatis temere psume
r&ur. hoc apatrib; ccc. xviii. nicea constitu
tis salubrime Inuentū est & constitutū ut
formate epistole. hanc calculacionis seu
supputacionis habeat tracionem. Jdest ut ad
sumant Insupputacione prima greca elemta
patris & filii & spūs sci. hoc est π. γ. λ. que
elemta octogenarium. quadringentesimū.
& primū significant numeros. p&r iquoq;
apostoli prima littera. π quinumeros octo
ginta significat. cuius quscribit epistolam
prima littera. Cuiscribit secunda littera
accipiatis tercia littera. Cuitatis quoq;
de quo scribit quarta. & Indictionis que
cūq est idtemporis idem q̄s fuerit numerus
adsumat. atq; ita his omnib; litteris greci
que ut diximus numeros exprimunt Inunum
ductis. unde que cūq; collecta fuerit summa
epistola teneat. hanc quisuscipit. omnem cau
tela regrat expresse. addat preterea sepa
ratim Inepistola. Jā nonagenarii & nonū
numeros q̄s ad m greca elemta significant

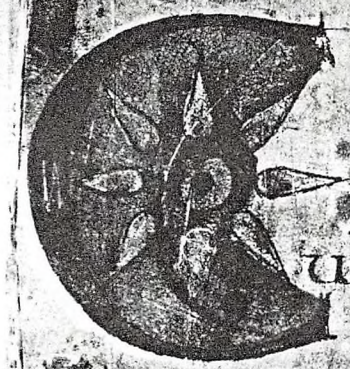
CAPITULUM METROPOLITANUM COLONIENSE

Köln 123. f. 1r

a	A	alfa	mia		ι
b	B	bẽta	δια		ιι
g	Γ	gãma	τρια		ιιι
d	Δ	delta	τηςηρα		ιιιι
e	E	breuis	πηντα		ν
f	S	epiſin	εκκα	S	νι
z	Z	zeta	εβδα	Z	νιι
e	H	eta	ογδα	H	νιιι
th	Θ	thẽta	νια	Θ	νιιιι
i	I	iota	δεκα	I	x
k	K	cappa	εκοσι	K	xx
l	Λ	Lauda	τριεντα	Λ	xxx
m	M	moi	χηρηντα	M	xl
n	N	noi	πηντηντα	N	l
x	Ξ	csi	εχχηντα	Ξ	lx
u	O	breuis	ηβδηντα	O	lxx
p	Π	phi	ογδηντα	Π	lxxx
q	Q	cophe	ηνινηντα	Q	xc
r	R	ro	εκατον	P	c
s	C	ſimma	διακοσιν	C	cc
t	T	tau	τριακοσιν	T	ccc
v	V	v̈	τετρακοσιν	V	cccc
f	Φ	fi	πηντακοσιν	Φ	d
ch	X	chi	ηξακοσιν	X	dc
ps	Ψ	pſi	ηβδακοσιν	Ψ	dcc
o	Ω	longa	ωγδακοσιν	Ω	dccc
m	M	notanume	νια κοσιν	M	dcccc
		rienna coſiae			

Köln Dom 123, f. 1v

PC. XCVIII

Qui ne uolt sed uitur uulg sine lege loqv

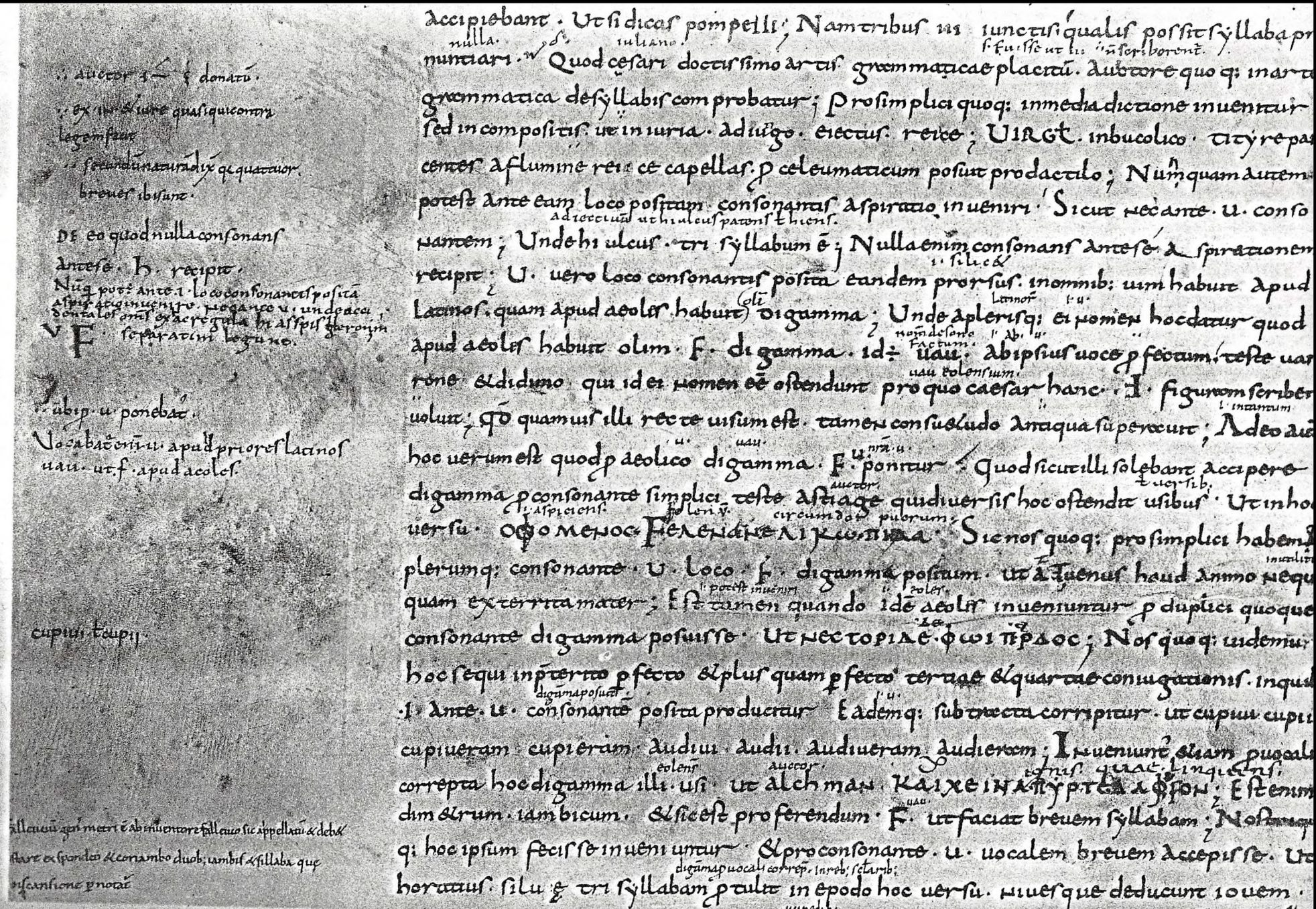
PRISCIANUS·GRAMMATICUS·

CAESARIENSIS·IULIANO·CONSULI

ACPATRICIO·

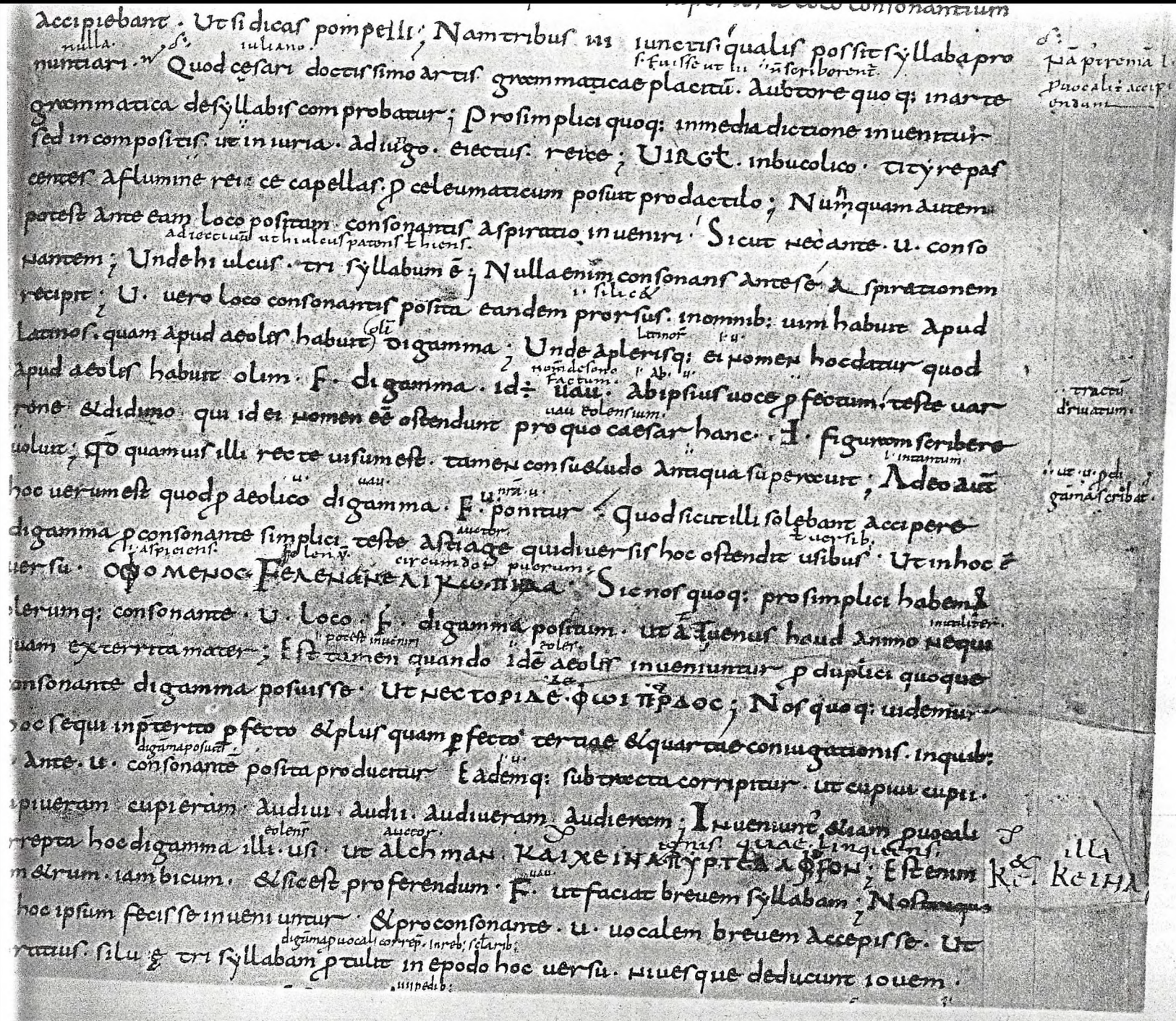
CUM omnis eloquentiae doctrinā & omne studiorum genus sapientiae luce praefulgens: a graecorum fontibus diriuatum. Latinos proprio sermone imitio celebrasse: & in omnibus illorum uestigia liberalibus consecutus artibus uidea: Nec solum quae emendatae abillis sunt scripta: sed etiam quosdam errores eorum amore doctorum deceptos imitari: In quibus maxime usus tissima grammatica ars arguitur peccasse. Cuius auctores quanto sunt iuniores tanto perspicaciores: & in genius floruisse. & diligentia ualuisse. omnium iudicio confirmatur eruditissimorum. Quid enim herodiani arcubus ceratur: quid apollonii scrupulosis quaestionibus enucleatius possit inueniri. Cum igitur eos omnia fere uitia quae cum q: antiquorum commentariis sunt relicta. artis grammaticae expurgas

Köln Dom 200 f. 1r

COLOGNE, Dombibliothek 200 (No. 28),
Fol. 4v.

L. W. Jones, The Script of Cologne from Hildebald to Hermann (1932)

COLOGNE, Dombibliothek 200 (No. 28),
Fol. 4v.

L. W. Jones, The Scrpt of Cologne from
Hrdubald to Hermann (1932)

I H & duo u; pduab: ẽ sonan tib: accipiebant; alter p nunciare posse. Quam si cum superiore syllaba prior .i. cum sequente altera p ferat. ut per ius. mai ius. Idem tamen uis sit consonans. in eadem syllaba geminata iungi non posse; Ergo non aliter quam tellus. manus p ferri debuit; Unde pompei quo q; gentium per tria .i. scribebant. quorum duo superiora loco consonantium accipiebant. Ut si dicas pompelli; Nam tribus m iunctis qualis possit syllaba pro nunciari. Quod cesari doctissimo artis grammaticae placet. Auctore quo q; in arte grammatica de syllabis comprobatur; Prosimplici quoq; in media dictione inuentus sed in compositis. ut iniuria. adiugo. eiectus. reice; Uirgi. in bucolico. Tityre pascentes a flumine reice capellas. p celeumaticum posuit pro dactylo; Numquam autem potest ante eam loco positam consonantis aspiratio inueniri. Sicut nec ante u. consonantem; Unde hi ulcus. tri syllabum ẽ; Nulla enim consonans ante se aspirationem recipit. U. uero loco consonantis posita eandem prorsus. in omnibus. uim habuit apud Latinos. quam apud aeolas habuit digamma; Unde aplerisq; eius nomen hoc datur quod apud aeolas habuit olim. F. digamma. id est uau. a bipsius uoce p factum. teste uarrone. edidimus. qui id eius nomen ee ostendunt pro quo caesar hanc .i. figuram scribere uoluit; qo quamuis illi recte usum esse. tamen consuetudo antiqua superauit; Adeo autem hoc uerum est quod p aeolico digamma. F. ponitur. Quod sicut illi solebant accipere digamma p consonante simplici. teste asclepiade quidquid sit hoc ostendit usibus. Ut in hoc est uersu. OCHOMENOC FEREKLEIAEI MELPETAI. Sic nos quoq; pro simplici habemus plerumq; consonante. u. loco. f. digamma ponimus. ut a fluenus haud animo aequo quam exterrita mater; Est tamen quando idem aeolas inueniuntur p duplici quoque consonante digamma posuisse. Ut nec topiae. fqoi pdoc; Nos quoq; uidemus hoc sequi in preterito p fecto. et plus quam p fecto tertiae et quartae coniugationis. in quibus .i. ante .u. consonantem posita producitur. eademq; subtracta corripitur. ut cupiui cupii. cupieram cupieram. audiui audii. audieram audieram; Inuenimus etiam quosdam p correpta hoc digamma illi usi. ut alchman. KAIXEINAC pro KAIXEIN. Est enim &c. idem etrum. iambicum. et sic esse proferendum. F. ut faciat breuem syllabam. Nos eumque qui hoc ipsum fecisse inueniuntur. et pro consonante .u. uocalem breuem accepisse. Ut horatius. silu & tri syllabam p ultimo in epodo hoc uersu. Huius quae deducunt iouem.

Manus gonus acquiparus sim
quemuulgus brunnitiuocat.

.i. auctor
.i. donatus.
.i. ex qui & iure quasi quicontra
legem fuae
.i. secundum naturam
breuem ibi sunt.

De ea quod nulla consonans
ante se. h. recipit.

Nullus post ante .i. loco consonantis posita
a spiritu atq; inuenitur pro gaudet u. undeaca
dentales omnes & acre gula hinc aspirationem
F. separatim legunt.

.i. ubi p. u. ponebat.

Uocabatorium apud priores latinos
uau. ut f. apud aeolas.

cupiui. cupii.

.i. aspicientis.
.i. poterat inuenire.
.i. polorum.
.i. digama posuit.
.i. digama posuit.
.i. auctor
.i. digama pro uocali correpto in rebus. scilicet
.i. pedibus.

L. W. Jones, The Script of Cologne from Hildebald to Hermann (1932)

Pl. C

& mundo. mundanus. & priscus. priscianus. sedhoc magis ab priscio uidetur esse. diriuatum. Nam quod a tauro minio. tauro minitanus dicimus. sequimur graecos qui tauro minitem dicunt. Gentilia enim apud graecos. in. THC. desinentia. mutata. est. in. A. Accipiunt. NUS. cum in hanc formam ueniunt. MHTROPOLITHC. metropolitanus. NHAPWLIHC. neapolitanus. Idem. I. seruant omnia quae a nominibus mutorum animalium. cuius cum que sint declinationis. diriuantur in hanc formam. aper. aprinus. caper. caprinus. Ceruus. ceruinus. porcus. porcinus. taurus. taurinus. ferus. ut fera. ferinus. canis. canus. Lepus. leporis. leporinus. Lupus. Lupinus. Formica. formicinus. Plautus. in menechmes. atque eccum in cedit moue formicinum gradum. Hyrundo. hyrundininus. Idem. in rudente. Ac hyrundinum nidum uisa est mihi symia ascensionem. ut faceret ad ori ri. pro adoriri. Aquila. aquilinus. mustela. mustelinus. quamuis in. A. desinant. Leo. leonis. leoninus. Ouinus quo que. ab oue. & suinus. a sue. Nam. oulla. & suilla. diminutiua sunt. In. NUS. enim desinentia. ut in. NA. uel. in. NUM. si faciant diminutiua abiecta. N. duo assumunt. L. ut unus. ullus. ulla. unum. ullum. Bonus. bellus. Bona. bella. Bonum. bellum. Geminus. gemellus. Gemina. gemella. Geminum. gemellum. Uinum. ullum. sic ergo suina. suilla. ouina. oulla. In ueniuntur

Köln Dom 200, f. 19v

L. W. Jones, The Script of Cologne from Hildebald to Hermann (1932)

Quē q̄dē ipse, p̄ sua simplicitate illuc ordinare
omīno renuebā. sed petentiū importunitas
fecit. ut nullatenꝰ ētradicere potuisse. Si aut
fieri potest multū mihi metipsi ēsilui. si eum
admē p̄ficiscā transmittaꝰ. Ite ēpō. Leonio urbi
nau. Castoriū frēm coep̄m q; nr̄m rome, p
corporis sui molestia retinem. ac q̄ nē ad su
ā nī ualet ecclām remeare, p̄pterea eo absen
te ecclē ipsius fratrū tuē usitationis ope
rā p̄udim delegandā. Ite unūsis habitato
rib' arimin. Si cui pā uīam filii dilectissimi
intentus uelut attendere assidua uos oratio
ne apud dm̄ debeas purgare. qd enim urm nī
deuota mēte. nec ut filii suscepistis. Quē unq̄
tendo ac tribulatio a uob illata ad hoc usq;
p̄duxē. ut molestiā corporalē incurreret.
Quāuis ueo nihil de his quē nob̄ scripta
sūt cognouim. sed solā inēe debilitatē undiq;
p̄ qua eū hic retinere curauim. Ite eulogio
patriarchē alexandrino. Ante hoc tēpus
bonifacii cartulariū responsalis mei q̄ in urbe regia demorat uehemēt me scripta ēbauerūt. quē dicebant dulcissimā in atq; suauissimā
sanitatē uīam defectū corporei tumoris p̄culisse. Exq̄b' scripsi. grauī merore p̄culsus sū. Sed
subito creatoris nr̄i ac redēptoris grā; p̄sperantē beatitudinis urē suscepi epl̄am. ac sanū de
ea corporis molestia quā audierā agnoscens
exultaui uehemēt. quia tanta lētitia cordis
secuta ē. quanta prius tristitie amaritudo p̄cesserat. Scim enī quia omīpotentis dī adiutorio multoq; salus ē uita uīa. Ite rustiane pa
tricie. Quotiens de urbe regia ad nos aliq̄s
uenit. curē nob ē. de corporis uri sospitate
req̄rere. sed peccatis meis facientib'. sēp audio quē me tedet audire. q̄a in tanta tenuitate ac debilitate ad huc in uob refer podagre
dolores excrescere. Sed oro omīpotentem tē
dm̄. ut omnia quē in uro corpore aguntur

possit habere ualde fū dubiū. ac'do uideatur m ut ordinata illuc eccl'a

Auebenemer

ad salutē animē dirigant. Flagella tēporalia
etiā uob p̄parari q̄erē. & p eo dolores q̄ cuo
fine s. gaudia uob sine fine ēcedat. Ite mar
mino epo rauennati. Venientes q̄da rauen
tes hominē grauissimo merore inuenerē pecu
liū. q̄a fraternitatē tuā retulerē deuomitu san
guinē egrotare. Ex q̄ re sollicite ac singulā
ti eo ds̄ hic docto lectione nouū medicū
secum req̄ri. ac q̄d singuli sentirent q̄duc
dictauerim scīam uīre scriptū misim. Quā
tam q̄erē & silentiū p̄ omnib' dictaui. Quā
si tua fraternitas ipsa ecclā t' q̄ missarū sol
lēpnia explere ualeant. t' q̄ episcopū curā
gerere. hospitalitatē & susceptionē posset
exhibere. q̄ue monasterii custodiendis pēe
tua fraternitas adhuc ante estiuū tēp debe
at uenire. ut egritudini tue ego specialiū
in quantū ualeo curā gerā. quietēq; tua
custodiā. q̄a huic egritudini estiuū tēp
medici dicunt periculosū. Et ualde pti
meo. nesi cura aliqua eū aduersitate
tēpori eueniat. ā pluis excadē molestia pe
riclitari. Ego enī ipse ualde sū debilis. &
omīno ē uile. ut eū dī grā sanū adtuā re
ditum redeas. aut certe siuocandus es uī
man tuā uocari. & ego q̄ me p̄xime uoca
ri uideo. sime omīps ds̄ ante uocare uo
luerit. uīe tuas manꝰ debeā mansure. Ti.

Pro barbaroꝝ incursionib' bis ebdomada
fieri letanias ēē decernebat. Qua p̄pter con
uersis epis sicilie scribens ait. Sup afflic
ones & gemitꝰ quos annosa hic ētinuano
ne debostib' sustinem. maior nos mea ex
cruciat. q̄d inimicos nros omi adnisu ad
sicilie inuasionē cognoscim festinare. S.
ne hec illis molientib' p̄speritatē multi
do nroꝝ p̄beat peccatoꝝ; toto nos cor de
ad redēptorē nrī remedia ēferamꝰ. Et q̄b' urgenti
resistere nī possum. lacrimis obuiemus

Köln Dom 96. f. 52v

non comedetis crudū qđ. Vbi et addit. Neq; coctū aqua. Sed qđ aqua. nisi humanā sci entiā designat. iuxta hoc qđ psalemonē sub hereticorū uoce dr. aquę furtiuę dulciores sunt. Qđ crudę. agni carnes. nisi indeliberatā ac sine reuerentia cogitationis relictā illius humanita tē designant. Omē enī qđ subtilē cogitam. q̄si mte coqmus. Sed agni caro nec cruda edenda est nec cocta aqua. quia redēptor nr̄ neq; purus homo estimandus ē neq; phumanā sapientiā qua lē incarnari potuit cogitandus. Omīs enī qui re dēptorē nr̄m purū hominē credit. qđ est aliud quā agni carnes crudas comedere. quas uidelicet coquere p duuinitatis eius intelligentiā no luit. Omīs uero qui incarnationis eius misteria iuxta humanā sapientiā discutere conatur. carnes agni aqua uult coquere. idē dispensatio nis ei misteria p dissolutā uult scientiā pene trare. Qui igitur paschalis gaudii sollēpnitatē celebrare desiderat. agnū nec aqua coquat nec crudū comedat. ut neq; p humanā sapi entiam. p fundamentē incarnationis illius pene trare appetat. neq; ineū tamquā unhominem purū credat. sed assas igni carnes comedat. ut dispensari omā pfectū spē potentiā sciat. De quo adhuc recte subiungit. Caput cū pedibus eius et intestinis uorabitis. Sic iā prediximus paulo attestante didicimus. quia caput xpī ds. Ca put q̄ agni uorare est. diuinitatē illius fide per capere. pedes uero agni uorare ē uestigia huma nitatis eius amando et imitando p quirere. Qđ uero sunt intestina. nisi uerbo illius occulta et mistica mandata. Quę tē uoramus. cū ur ba uitę cū auiditate sumimus. In quo deuora tionis uerbo. qđ aliud quā pigritię nr̄ę tor por reprehenditur. quia ei uerba. atq; misteria ep nos metipsos nō requirimus. et dicta ab alus inuti audiuimus. Non remanebit ex eo quic quā usq; mane. quia eius dicta magna sunt sollicitudine discutienda. quatenus pruis quā dies resurrectionis appareat. in hac presentis uitę nocte omā mandata illius intelligendo et operando penetremē. Sed quia ualde est difficile ut omē sacrū eloquiū possit intelligi. et omē ei misteriū penetrari. recte subungitur. Si qđ autē remanserit igne cōburetis. Quod ex agno remanet igni cōburimus. quando hoc quod de misterio incarnationis eius intelligere et penetrare nō possumus. potestati sci spūs hu militer reseruamus. ut nō superbe quis audeat uel contēnere uel denunciare qđ non in telligit. sed hoc igni tradat cūspū scō reseruan dum. Quia igitur qualitē edendus sit pascha cognou imus. nunc aqualibus edi debeat agnoscamus. Se quitur. Sic autē comedetis illud. Renes uros accingetis. Quid in renibus nisi delectatio carnis accipitur. Vnde et psalmista postulat dicens. Vre renes meos. Si enim uoluptatē libidinis in renibus esse nesciret. eos uri minime peteret. Vnde quia potestas diaboli in humano genere maxime p luxuriā preualuit. de illo uoce dominica dr. Potestas eius in lumbis eius. Qui ergo pascha comedit. habere renes accinctos debet. ut qui sollēpnitatē resurrectionis. atq; in corruptionis agit. corruptionis iā pudica nulli subiaceat. uoluptates et domet carnem aluxuria restringat. Neq; enī cognouit qui sit sollēpnitas incorruptionis. qui adhuc per incontinentiā corruptioni subiacet. Hęc qui busdā dura sunt. sed angusta porta est quę ducit ad uitā. et habemus iā multa exempla continentiū. Vnde et bene adhuc subditur Calciamenta habebitis in pedibus. Quid sunt et enī pedes nr̄i nisi opera. Qđ uero calciamenta nisi pelles mortuor animaliū. Calciamenta autē pedes munimus. Quę uero sē mortua animalia ex quorū pellibus nr̄i munimur pedes. nisi an tiqui patres qui nos ad eternā patriā o

Köln Dom 96, f. 66v

diuinā uocē ꝓcipere meruit. quāssupnā
quāmquamagis abappetendis exteriorib⁹
quit. tamo uerius adcognoscenda interi
a uigilauit. Cū enī abexcussus achionib⁹ mens
ꝓ tunc uerba dī mentis ueracius penetrat.
ilse admittere curarū sēcularū negotiorū
multus recusat. Male autē homo uigilat.
quando cū sēcularū negotioꝝ ęstus insolenter
ꝓmitur. durē quippe cordis trenarū cogi
tionū turba dū ꝓstrepit claudit. atq; inse
cessu mus quamo minī curarū tumul
tuū sonus cōpescit. tanto amplius uox
dei iudicis n audit. Neq; enī ꝓfecte
homa sustinet aduersaq; diuisus. & dū sic in
uersa crudari appetit. ut tamī exterius im
plicet. unde exterius audītū aperit. unde
exterius obsurdescit. In exp iob lib xx viii.

Ū deuotionī ministeriū ꝓsignificationē gessit malluit ꝑ adumbrū ex
pe simul trenī et celestib; iii Ldeflāmā inrubo.
substantiā panglos loquit dns. sic nunc ad
moysen inmonitu eū ussionī suę uerba edidit
quē rubū; sociauit. atq; illud superius
aliud inferis unxit. Qd tamī tunc solū a
dē cū excepsa aliqd cunctione signat.
sic p succensū rubū moysen alloquens.
aliud ostendit. n qd eius doctor ꝓpti
erat. q et legis flāmā ꝓperet. et tamī
peccati spinā nequaquā uinceret. & quod
in illo ꝓto cerneret. q unigne dīuam carnis
nre peccata quasi rubi spinā acciperet. &
assūpta humanitatis nre substantiā cruā
in ipsa diuinitatis flāma seruare. In cod reg p.
dispensatoria inuitatione no nē adfidē uenientiū. t.
ē adumbrāt adumbrū ē. qd plebi israhelitice chanaan tra p
mittendū ē qd ꝑsentis uitę iii. Lmmit.
speratas aliquando ideirco dat ut adme
liorē uitā ꝓuocet. aliquando ū ut inimīū
gladiis dāpnet. hinc ē enī quod plebi
israhelitice chanaan tra ꝓmittit. ut

quandoq; adcēna speranda ꝓuocet. Neq; enim
rudis ille ppls ꝓmissionib; dī inlonginquuo
crederet. si ꝓmissore suo n cita cuncta ꝓcepisset.
Vt q adcēnorū fidē certus roboret. nequaquā
solūm spe adres. s rebus. qq; ad spē trahit. Quod
liquido psalmista testat dicens. Dedit eis regi
ones gentiū. & labores pplorū possederunt.
Vt custodiant ustificationes ei. exquirant. & legē ei

Ilē unde supra. In expos euang. omel xxxv.
israhelitico ppło excepta tra liberanda. re
ꝓmissionis tra ꝓmittit. ut cū uocandus ecc
addona celestia. trenis ꝓmissionib; suadet.
Cur hoc neū ecc aliqd qd cuncta ꝓperet.
illud ita fideli crederet. qd delonginq; au
dire potuisset. Qd tamī si subtilit ꝓpendam.
quanta dispensatione pietatis sit actū agnos
cim. Rudi enī ppło cita depsentia uita aliqd
ꝓmittendū fuit. ut posset robustius infuturo
solidari. Carnalis enī ppls si parua n accipe
ret. magna n crederet. Omps q vs largiendo
trena suadet. ad celestia. ut ꝓcipiens qduderet bat
sperare disceret qd minime uidebat. &
tanto solidior deinuisibilib; fieret quanto
eī adspa cerneudinē uisibilia ꝓmissa fuit

Dū deuotione ministrat In exp iob lib i. Leterat.
panglm ministeriū ꝑadumbrū est. qm angli q moysi ap
paruisse describit. m angli. m dns memorat. V

Quid ē hoc qd uisio quę moysi inheremo
apparuisse describit. m angls. m dns me
morat. n obhoc angls ꝓpter qd cęterius lo
quendo seruiebat. dns aut quia interius
ꝓsidens loquendi efficaciā ministrabat.
cū q loquens abinteriore regit. & p obsequi
ū angls. et p inspiratione dns memorat.

Dū decauendis ꝓspernandis In expos iob lib xxxii.
& appetendo tēptationū exercitio tradarē adumbrāt qd
moyses ē ad libandū ppłm missus ē. cū pharao duris operib
ad opprimendū fuerat exercitus. VI.

Sparsis foris mūb; ad semetipsū redire

Köln Dom 96, f. 64r.

Köln Dom B. 218 | 28

minibus· Amendico uobis· receperunt mercedem su
am· Te autem faciente elemosýnam· nesciat sinistra
tua quid faciat dextera tua· ut sit elemosýna tua inab
scondito· Et pater tuus qui uidet inabscondito· red
det tibi·

V

TCUM ORATIS NON
eritis sicut ýpocritae· qui amant insý
nagogis et inangulis platearum stantes
orare· ut uideantur abhominibus·
Amendico uobis· receperunt mercedem suam·
Tu autem cum orabis· intra incubiculum tuum· et clau
so ostio tuo ora patrem tuum inabscondito· Et pa
ter tuus qui uidet inabscondito· reddet tibi·
Orantes autem nolite multum loqui· sicut ethnici·
putant enim· quia inmultiloquio suo exaudiantur·
Nolite ergo adsimilari eis· Scit enim pater uester
quid opus sit uobis· ante quam petatis eum·
Sic ergo uos orabitis· Pater noster qui incaelis es·
sanctificetur nomen tuum· Ueniat regnum tuum·
Fiat uoluntas tua sicut incaelo et interra· Panem
nostrum super substantialem da nobis hodie·
Et dimitte nobis debita nra· sicut et nos dimittimus

Köln Dom 218

fot. 128

Foto: Rheinisches Bildarchiv
Unter Sachsenhausen 37
D - 5000 Köln 1
Veröffentlichung nur
mit Genehmigung des Archives
Platten-Nummer

12894

INCIPIT PROLOGVS QVATTVOR EVANGELIORVM

LIBRES FVISSE

QVI EVANGELIA SCRIPSERVNT.

& lucas euangelista testatur dicens.

Quō quidem multi conati sunt ordinare narrationem rerum quę in nobis completę sunt sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi uiderunt sermonem. & ministrauerunt ei. & perseuerantia usq; ad presens tempus monimenta declarant. quę a diuersis auctoribus edita. diuersarum hereseon fuere principia. Vt est illud iuxta aegyptios. & th

Köln Dombibl. 12/7 fol. 7r

Köln Dom 12

fl. 7r

Foto: Rheinisches Bildarchiv
Unter Sachsenhausen 37
D - 5000 Köln 1

Veröffentlichung nur
mit Genehmigung des Archives
Platten-Nummer

5460

INCIPIT PROLOGVS SECVNDVM MARCVM

ARCVS EVANGELISTA DI ET PETRI IN

baptismate filius· atq· in diuino sermone discipulus· sacerdotium israhel agens· secundum carnem leuita·
Conuersus ad fidem xpi euangelium in italia scripsit·
Ostendens in eo quid & generi suo debereꝫ & xpo· Nam
in ritum principii in uoce prophetic
struens· ordinem leuiticę electioni

Dombibl. 12/7.26.
Köln

Köln Dom 12

fol. 72r

Foto: Rheinisches Bildarchiv
Unter Sachsenhausen 37
D - 5000 Köln 1

Veröffentlichung nur
mit Genehmigung des Archives
Platten-Nummer

5463

Hilar Dom 12. f. 3ª

Dom. B. Hilinus 3

VLTIMO DA

DIVINARVM

SCRIPTVRARVM ASSERTIONE EST INCVLCATVM· QVOMO
do ꝑadipiscendis uirtutibus sit elaborandum· sed satis superq;
ibi inscribitur· soliusq; cuiusquam mortalium non esse· ut
ad eas omnes optandas possit ascendere· cuius rei etiam ex
emplo informamur· ab apl̃o· qui meritorum qualitates si
derum claritate distinxit· cum aliam solis claritatem aliã
lunę testificans· stellam etiam ab stella in claritate distare
sub intulit· Qua in re ego HILARIVS quam uis indign̄·
presbiterii tamen ordine functus· talibus cogitationi bus
mentem informans· dum non uideo me ad prestantioris cla
ritatis sidera alas uidelicet uirtutes posse peruenire· saltem
interminus lucentes stellas gressum bonę uoluntatis· diuino
auxilio figere temptabo· Scio namq; eodem apl̃o docente·
quod non omnes actus membrorum ęquales sint· & quãquam
in corpore id est sc̃a ecc̃la prestantioris actus sit manus quã
pes· non tamen abiicitur pes sicut non necessarius· sed ad capi
te x̄po in sui ministerii loco necessarius habetur· & foueatur·
Igitur quo quis mirabilis in sc̃is predicatur· uult in eis & iam

Köln Dom 12

fol. 3r

Foto: Rheinisches Bildarchiv
Unter Sachsenhausen 37
D - 5000 Köln 1

Veröffentlichung nur
mit Genehmigung des Archives
Platten-Nummer

12 779

Köln Dom 144

nnat̄ ſ. marcelli. tuug̃. Homo quidā peregr.
nnat ſ. Priſce. tuug̃. Simile ē reg̃ cęlorū theſ ab.
nnat ſ. Vincentii. tuug̃. Niſi granum frumenti.
nnat ſ. Gregorii. tuug̃. Vigilate.
nadnunciationē ſ. Marię. tug̃. Miſſus ē gab.
nnat ſ. tyburtii. &ualeriani. tuug̃. Hoc ē p̄ceptū.
nnat ſ. Georgii. tuug̃. Ponite ergo in cord.
nnat ſ. Alexandri. euentii. &theodoli.
tuuang̃. Hęc mando uobiſ.
nnat ſ. Cordiani. tuug̃. Nolite arbitrari. quia
nnat ſcorū. Nerei. Achillei. &paneracii.
tuuang̃. Acceſſerunt adihm̃ phariſei.
nnat ſ. Potentiane. tuug̃. Simile ē reg̃ cel theſ ab.
nnat ſ. Vrbani. tuug̃. Vigilate
nnat ſ. marcellini. &p&ri. tuug̃. Cum audierit ſ p.
nnat ſ. Primi &feliciani. tuug̃ Hoc ē p̄ceptū.
nnat ſ. Ceruaſii. &p̄taſii. tuug̃. Egredieme ihū.
nnat ſ. Iohannis. &pauli. tuug̃. Nihil opertū.
nnat ſ. Proceſſi. &martiniani. tug̃. Sedente ihū ſup̄.
nnat. vii frum. tuug̃. Videns ihs turbas.
nnat ſ. Praxediſ. tuug̃. Simile ē reg̃ cel theſ ab.
nnat ſ. Apollinaris. tug̃. Facta ē contentio. int̄
diſcipulos. uſq; trib; iſrl. require inpaſſione dn̄i

Köln
Dom Bibliothek
Jaffé 144
Evangeliar Köln 1050
Verzeichnis der lesungen
zu Heiligen festen

Köln Dom 144, fol. 130ᵛ

Foto: Rheinisches Bildarchiv
Unter Sachsenhausen 37
D - 5000 Köln 1
Veröffentlichung nur
mit Genehmigung des Archives
Platten-Nummer
120040

61.

INCIPIT LIBER PRIMVS COMMENTARI
ORVM SCI HIERONIMI IN ESAIAM PROPHETAM

POST EXPLANATIONES PROPHETARVM DVODECIM ETESAIAE DA
nihelisq & ezechielis. ad extremum Inhieremiam manum mittimus.
tibi fr eusebi eiusdem commentariolos dedicantes. ut euangelicum uirum
matheo euangelistae copules. quem ante annos plurimos strictius sensib,
tehostante disserui; & quia uolumen longissimum est. & inpleriq,
manifesta historia textur. illud prudentia tua ammoneo nequeras
in hoc lata explanatione. suphis maxime quae ia & in aliis prophetis dicta sunt.
& ipse patent Intellegentiae; Sicq conabor notariorum manu scribere. ut nihil de
sit unsensibus. cui multum deest in uerbis. stamina tibi atq subtemina & licia ppa
rabo. tu pulcherrimam uestem ipse conficito. ut nisolum nos audire. sed & alios docere
possis. Libellum autem baruch qui uulgo editioni lxx. copulatur. nec habetur apud 7
hebreos. & pseudographon epistolam hieremiae nequaquam consui disserendam. sed ma ē ta eude a
gis hieremiae ordinem librariorum errore confusum. multa q, quae desunt ex hebreis fontib,
digerere & complere. ut nouum exueteri uerum q, p corrupto. paruipendens obtrectatorex
rabiem. quin solum uerba. sed syllabas qq nrox uerborum calumniantur. In eo se scire ali
quid arbitrantes. si de alienis operib, detrahant. ut nuper indoctus calumniator erupit.
qui commentarios meos in epistolam pauli ad ephesios reprehendendos putat. Nec intelle
git nimia fatuens uecordia. legesse commentariorum in quibus multae diuersorum ponun-
opiniones. uel tractus texpressis auctorum nominibus. ut lectoris arbitrium sit. quid
potissimum eligere debeat decernere; Quamquam & in primo eiusdem operis libro pfatus
simme t ppria aliena dicturum. & ipsos commentarios tam ueterum scriptorum esse quam
nostrorum. Quod num uidens pcursor eius grunnius. olim nisus est carpere. Cui duob,
respondi libris. quae iste quasi sua pfert. & alio iam calumniante purgata sunt. Ut praeter
contra iouinianum uolumina. in quibus doleat uirginitatem nuptiis. & nuptias digam
miae. & digamiam poligamiae ee platam. Nec recordatur stolidissimus & scotorum pul
tibus pgrauatus. nos in ipso diuisse opere. ni dano digamos. immo nec trigamos plus
aliquid infera. etiam scortatorem recipio poenitentem. Quicquid aequaliter licet aequa
li lance pensandum est. Legat eiusdem operis apologiam. quam ante annos plurimos ad
uersus magistrum eius gaudens roma susceperit. & tunc animaduerteret alienum se uocab,
blasphemare. & in tantam eam pertem. ut ne maledicta quidem habeat ppria. sed inimi
corum etiam oli sepultorum contra nos utatur rabie. Sed iam pposita opus aggredien
dum est. EXPLICIT PROLOGVS.

VERBA HIEREMIAE FILII HELCHIAE DE SACERDOTIBVS QVI FVERVNT IN
anathoth. in terra beniamin; Quod factum est uerbum dni ad eum in diebus

Köln Dom 50, f. 1r

Abb. 187a

ioſię filii amon regis iuda. intertio decimo anno regni eius; Et factū est in diebus ioa
chim filii ioſię regis iuda usq ad consūmationē undecimi anni sedechię filii ioſię
regis iuda. usq ad transmigrationē hierusalē immense quinto. Ceteri ppetę. ut esaias. osee. iohel.
fuerunt ante captiuitatē decē tribuum israhel. siue duarū tribuū. iudę et beniamin. alii
post captiuitatē. ut danihel. aggeus & zacharias. Hieremias uero et ezechiel imminente
captiuitate uaticinati tacuerunt. sed alter eorū in terra iuda. alter in babilone.
Hieremias cum esset adhuc puer, pphetare coepit anno tertio decimo ioſię filii amon
regis iudę. Prophetauitq; in imperio eius annis decē & nouē. & postea sub ioachim
filio eius annis undecī. et sub sedechia qui ultimus fuit regū iuda annis undecī.
usq; ad quintū mensem quando a babiloniis capta est hierusalem. Ioachaz uero
et iechonię tertiū menses. quorū alter in egyptū. alter cum matre ductus est
in babilone. in supdictis annis computantur. A ephoc ab exordio pphetię suę
usq; ad captiuitatē hierusalē. in qua et ipse captus est. prophetauit annis qua
draginta et uno. præter illud tempus quando ductus est in egyptū. ibiq; pphetauit
in taphnis. ut hoc ipso uolumine continetur. Prouerbis hieremię septuaginta
posuerunt. Verbū dī quod factus est ad hieremiam. Hoc uidelicet sensu. qđ
uerba hieremię uerbum sit dni. Fuit aut de genere sacerdotū. qui habitabant contra
septentrionē hierusalem. in tercio miliario. et uiculo anathot. Simulq; ad mira
bilis clementia dni. quod iam captiuitate uicina et babilonio exercitu undante
hierusalem. nihilominus populū ad pœnitentiam uocat. mallens saluare conuer
sos. quam perdere delinquentes. Pro transmigratione. quod omnes alii uoce consona
transtulerunt. lxx. posuere captiuitatē. Post exordiū aut uatitionis hieremię.
tricesimo quinto pphetię eius anno ezechiel in babilone his uerbis cum eo captiue
ram. exorsus est pphetare. Et factum est uerbū dni ad me dicens. Priusquam
te formarē in utero nouit. & ante quā exires de uulua sanctificaui te; Non qđ ante
conceptionē uterēsis suspicatur fuerit hieremias. sed quo præscierit eū futurū dns.
eum necdū facta. ita facta sunt; Secundū illud qđ apls loquit. qui uocauit ea quę nō
erant. quasi ea quę essent, Quod aut sanctificat in utero. iuxta illud apli debem accipe
re, Postquā aut placuit ei qui me segregauit de utero matris meę. & uocauit p gra
tiā suā ut reuelaret filiū suū in me. ut euangelizarē eū in gentibus; Iohannes qq
baptista sanctificat in utero. & spīm sēm accepit. & mouet in uulua & p os matris loquit.
Quod aut dixit. pphetā gentibus dedisse. illud uult intelligi qđ in ipso pphetā postea
lecturi sumus. qđ n solū hierusalē. sed & multis in circuitu gentibus pphetauit, Quidā
hunc locū sup saluatore intellegunt. qui ppria pphetā gentiū fuit. & p apłos uocauit
oēs nationes; Ante enī uere priusquā in utero uirginali formaretur. & ante quā exiret
de uulua matris. sanctificatus in utero est. & notus patri. quippe qui semper in patre
& in quo semper erat; Et dixi. ah. ah. ah. dne ds; Ecce nescio loqui quia puer ego sum.

Köln Dom. 50, f. 1v

Aduena egosum supterram · & peregrinus sicut omnes patres mei; Et alius: Paru sunt & pessimi dies mei · quibus ego peregrinor in terra; Unde & petrus catholica epistola scribit · Aduenis & peregrinis per ti · galatie · & cappadotie; Et iuxta mrsticos intellectus salomon loquit · Aquilo durus uenis · nomine aut dext uocatur · Abbisuidelicet quieius obrigueré frigore · & calorem fidei perdi derunt; Quia ecce ego inuocabo omes cognationes regnoru aquilonis ait dns · et uenient: et ponet unusquisq · soliu suum in introitu portaru hierusalem · et sup omes muros eius in circuitu · et sup uniuersas urbes iude · et loquar iudicia mea cum eis · sup omi malitia eoru · qua dereliquerut me · & libauerunt dus alienis · & adorauerunt opus manuu suaru; Nulli dubiu multas gentes & singularu gentiu urbium reges · babilonio regi fuisse subiectos · qui obsessa hierusale posuerunt in circuitu & maxime in exitibus portaru hierusale tronum suum atq · tentoria · ne quis eoru qui clauserant posset erumpere; Et non solu hierusalem · sed omes urbes iude · simili obsi dione uallatas; Cumq · ait captafuerit ciuitas · tunc loquar adeos recta mea fuisse iudicia · & recepisse singulos quod merebantur · non pro ceteris uicius quibus subiacet humana conditio · sed maxime pidolatria · pqua deserentes me · adorauerunt opera manuu suaru;

Quidam hunc locum in bona partem accipiunt · quod uidelicet hi qui in olla enea excocti fuerint pcruciatus atq · purgati · postea principes sint hierusalem; Et postqua miserius fuerit eos dns · tunc exprobret eis quia sede sesto simulacra uenerati sunt · Sed hec uiolenta et praua interpretatio est · ne calumnia faciat tractator indoctus; Tu ergo accinge lumbos tuos · et surge et loquere ad eos omnia que ego precipio tibi; Et iob precipitur ut accin gat lumbos suos · Et apostolis ut accinctis lumbis · quos baptista ethelias zonis mollificauit re pellicius; Lucernas teneant in manibus suis · predicationis uidelicet euangelice; Quicumq; igit loquturus est sermones di · debet accingere lumbos suos · sciens quod diaboli omis uistus in lumbis sit; Et iustus dicat in psalmis · Lumbi mei impleti sunt illusionibus; Cuq; accinxerit lumbos audiat illud quod scriptum est; Surge qui dormis · et eleuare et illu minabit te xpc; Ut semp uigilans · & de somno consurgens · loquat que sibi precepe rit ds; Ne timeas a facie eoru · nec enim timere te faciam uultu eoru; Siue ut septuaginta et ceteri habent interpretes · ne fosse timere te faciam; Et est sensus iuxta translationem nostram; Noli timere a facie eoru · Me ni aduersore · eos timere non poteris; Iuxta lxx · Noli timere a facie eoru · habeto me confidentiam uisionis; Sieni non obtuleris quod habes ut timere desinas · derelinqua te & tradam timori; Et quodammodo uidebor timere te fa cere · du derelinquo formidini · Hoc aut significat quod semp amauerit ueritas · nec timen da hominu multitudo · Qui increpati correptione non sustinent · sed insidias tendunt ei a quo corripiunt · Quodq · iuxta lxx · sequitur · quia tecu sum ut liberem te dicit dns · In hebraico non habet · Et est sensus; Et uam te · Non ineo · ut nullus tibi insidiet · sed ineo · ut patieris insidias · non delinquas · Ego quippe dedi te hodie · siue ecce posui te in hac die in ciuitate munita · in columna ferrea · & in murum eneum super omem terram; Regibus iude · principibus eius · et sacerdotibus · et populo terre · et bellabunt

Köln Dom 50. f. 3r

Abb. 187 b

tantā rerū omniū felicitatē · Qđ q sequitur · amaritudines quę ebraice dr̄ themurim · q quib⁹ symmachus interp̄tatus ē · transmutationes · hoc indicat qđ flere debeat tantiqua peccata · t gaudii magnitudine · r tota ad dn̄m mente conuerti · r ponere siue dirigere cor suum · inuiā inquā p̄fecta ē · inde enim illam ēē rediturā · Qđ q phoc dixere · lxx · dacor tuum innumeros · con templare portantium · s̄i · r captiuitatem reducentium · qđ e saias plenius exsequitur incamelis r eurrib⁹ · ac bastern⁹ eos asserens reducendos · Reuertere inquit virgo isr̄l · reuertere inciui tates tuas · quas captiuas deseruisti · usqueq̄ negligentia dissolueris · r profundo errore bachaberis · respice quid dicturus sum · r unde t tanta beatitudo speranda sit · diligent̄ attende · Audi qđ nunq̄m ante cognouerās · nouā rem creauit dn̄s sup terrā · absq; uiri semine · absq; ullo coitu atq; conceptu · femina circundabit uirū · gremio uteri sui · qui iuxta ineremia quidē ętatis p uagitus infantiā · p ficere uidebit̄ sapientia r ętate · s̄i p fectus uir inuentre femineo solitis mensib⁹ continebitur · Vnde r symmachus r aquila · iuxta nr̄am editionē interp̄tati sū · Qđ sibi aut̄ in loco hoc uoluerit editio uulgata · posse dicere r sensum aliquē repperire · n deūb di humano sensu argumentari ēēt sacrilegū · Theodotio aut̄ ipse uulgatę editioni c̄sentiens interp̄tatus ē · creauit dn̄s salutē nouā · in salute circumbit homo · singularem ponens p plurali · Simulq hoc notandum · qđ natiuitas saluatoris atq conceptus di exercituū creatio nuncupet̄ ·

„ hęc dicit dn̄s dś exercituū dś isr̄l · adhuc dicent uerbū istud in terra iuda r in urbib⁹ ei · cum conūtero

„ captiuitatē eorū · [illegible] · Benedicat tibi dn̄s pulcritudo iustitię · mons śc̄s · r habitabunt in eo

„ iudas r oīs ciuitates eius · simul agricolę r immantes greges · lxx · Sic dicit dn̄s uirtutū dś isr̄l · adhuc dicent sermonē istū in terra iuda & in urbib⁹ eius · quando reduxero transmigrationē eius · benedictus dn̄s sup iustū montē scm ei · & qui habitant in terra iudea · r in oīm ciuitate eius cū agricola et ele ̣abit̄ ingrede ̣ iuxta ebraicū manifestū ē · qđ in reditu isr̄l · r in terrā suā captiuitate conūsa habitet̄ abeis iuda · et ducatur eis p singula · benedicat t dn̄s qui ē uere pulcritudo iustitię · r mons śc̄s in q̄ habitauerit · nullas timebit insidias · et habitabit absq; iniquitate iudas in ciuitatib⁹ suis · eruntq; agricolę · r pecorū multitudo · qđ ex parte uidet̄ sub zorobabel et ezra ēē cōpletū · plenitu do aut̄ uaticinii ad xp̄i tempora referatur · ut in p̄mo aduentu quando sp̄ualiter hęc facta sunt · ut in fine uniuersa complentur iuxta nr̄os sp̄ualiter iudeos · r nr̄os iudaizantes carnaliter · Porro iuxta lxx · hic sensus ē · ad huc sermo iste dicet̄ in terra iuda r in ciuitatib⁹ eius · quando conuertero captiuitatem ei · Qđ dicet̄ ? benedictus dn̄s sup iustū montē scm ei, mons q̄ iustitię r scitudi nis nomen meretur̄ accipere · nullus ? alius n̄ saluator · Ceterum stultum ē irrationabilem r in sensibilem montem · errore iudaico iustum r scm credere · Ipse ē de quo inc̄ sequentib⁹ scribitur · Et in oīm monte ei⁹ subauditur saluatoris · cū agricola nonclubium quindm scificet · Deq; in euuangelio scriptum ē · ego sum uitis · vos palmites · pat̄ mus agricola · Vnde r apls loquitur · di agricultura · di ędificatio estis · Quodq sequitur · Et eleuabit̄ in grege · hoc ostendit qđ in singulis gregib⁹ iustus r scs r agricola ipse dn̄s eleuetur ·

„ in seruis suis atq; credentib⁹ ad excelsa conscendat · Quia inebriaui animam lassā

Köln Dom 50, f. 4v

siue quia inebriauit omnem animam sitientem · & omnem animam esurientem satiauit siue repleuit · ideo expergefactus sum & uidi · & somnus mihi dulcis mihi · Muratio personarum obscurat facit intelligentiam prophetarum · Dixerat dns · adhuc dicent verbum istud in terra iuda & in urbib⁹ ei⁹ · cum convertero captiuitatem eor⁹ · Quid autem dicent · Haud dubium · quin hoc qd sequitur · Benedicat tibi dns pulchritudo iustitie · mons sce · & cetera · Cursumq; illis hoc dicentib⁹ respondit dns · quia inebriauit animam lassam siue sitientem · & omnem animam esurientem satiauit · Illoq; ista dicente · respondit populus qui de captiuitate uenerat · ideo expge factus sum & uidi · & somnus mihi dulcis fuit mihi · quia dns inebriat animam lassam siue sitientem · Et dicit in euuangelio · qui sitit ueniat ad me & bibat · & qui credit in me sicut dicit scriptura · flumina de uentre ei⁹ fluent aque uiue · & omnem animam esurientem satiat atq; sitientem · Deq; siti & esurie idem in euuangelio contestatur · beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam · quoniam ipsi saturabuntur · Notandumq; quod ebrietas in hoc loco in bonam partem ponatur · deq; & in cantico dicitur · comedite amici · bibite & inebriamini karissimi · Qua ebrietate & ioseph inebriatus est cum fratrib⁹ suis in meridie · Inebriati autem atq; saturati hi qui lassi fuerant atq; esurierant · agunt gras respondentes · Expge factus sum & uidi · dnm scilicet suscitantem atq; dicentem · Surge qui dormis & eleuare a mortuis · & illuminabit te xpc · Et somnus inquid dulcis fuit mihi · ut imitarer dni mei uba dicentis · ego dormiui & soporatus sum · & resurrexi quoniam dns suscepit me · cxxx · Ecce dies uenient dicit dns · & seminabo domum israel & domum iuda · semine hominu & semine iumentor · Et sicut uigilaui sup eos ut euellerem & demolirer · & dissiparem & dispderem & affligerem sic uigilabo sup eos ut edificem & plantem ait dns · In dieb⁹ illis non dicent ultra · patres comederunt uuam acerbam · & dentes filior obstupuerunt · sed unusquisq; in iniquitate sua morietur · Omnis homo qui comederit uuam acerbam · obstupescent dentes ei⁹ · Domum & domum id est domum israel & domum iuda · in lxx · non habetur sed tantum israel & iuda · ut sit & semen israel & iuda · Quodq; intulit · semine hominu & semine iumentor · ad rationales & simplices referre debem⁹ · & sicut in principio ieremie dictum est ad eum · ecce constitui te hodie sup gentes & sup regna · ut euellas & destruas · & dispdas & dissipes · et edifices & plantes · & uigilaui sup eos ut facerem quod minatus sum · sic inquit nunc uigilabo sup eos · ut edificem & plantem · Di enim agricultura di edificatio estis · Omnis huiusce modi repromissiones iuxta iudeos & nros iudaizantes · in mille annor⁹ regno putantur esse complende · Nos autem dicente apto · ego plantaui apollo rigauit · sed ds incremtum dedit · esaia propheta quod saluator edificator sepium & domorum esse memoretur · in primo aduentu xpi spualiter impleta defendim⁹ · & impleta ex parte non ex toto · qa nunc in speculo uidem⁹ & in enigmate · & nescim⁹ sicut oportet nosse · Cum autem uenerit qd p fectum est · tunc quod ex parte est destruetur · Aut certe in fecto complenda credim⁹ · quando in sua maiestate dns apparebit · & sub intra

uerit

Köln Dom 50, f. 5ᴬ

§ quę nonnulli post uulnera recipere sanitatem; Ecce locuta es & feci sti malũ: et potuisti; Proue
rbis poenitentię uerbis superbię blasphemasti: et implesti malam cogitationẽ tuam: & ostendi
sti contra uirum fornicatricẽ tuam: ut possis facere quod sermone tractasti; Et dixit dñs ad
§ me in diebus iosię regis; Numquid uidisti quę fecerit auersatrix israhel: Abiit sibimet sup
omnẽ montẽ excelsum: & subtr omne lignũ frondosum: et fornicata est ibi; Et dixi cũ fecisset hęc
§ omnia ad me conuertere: et non est conuersa; Et uidit pręuaricatrix soror eius iuda: quia pro
§ quod mechata est auersatrix israhel: dimisisse eam: et dedisse ei libellũ repudii: et non timuit
§ pręuaricatrix iuda soror eius: sed abiit & fornicata est etiam ipsa: Et facilitate fornicatio
nis suę contaminauit terram: et mœchata est cum lapide et ligno; Et in omnibus his non est
reuersa ad me pręuaricatrix soror eius iuda in toto corde suo: sed in mendacio ait dñs: Alioqꝝ
tormenta aliorũ remedia sunt: Cumq; punitur homicida: recipit quidẽ ipse quod fecꝫ
[illegible] sed alii deterrentur a scelere; Dicit igitur tribubus quę appellabantur israhel captis
ab assyriis: mediamq; translatis duę tribus iudę et beniamin quę debuerant simulia similia for
midare & tota addicta mente conuersi: Uiderunt decem tribuũ scelera et in tantũ idola sunt
secutę: ut in templo di statuam baal ponerent: quę me hechiele uocatur idolũ ad ęmulationẽ dei collocatũ; Loquitur autẽ sub figura duarũ sororũ: quia de una sunt
abraha et isaac et iacob: stirpe generatę: Et priorẽ auersatricẽ sequentẽ pręuaricatri
cem uocat; Illa enim dum pœnitus auersata est statum adoratis in dan et bethel uitulis aureis:
Ista autem apud quã erat templũ et ueri dei religio: imitatione germanę paulatim recessit
a dño: & idcirco pręuaricatrix dicitur: Secũ ΑΝΑΓΟΡΗΝ autem de hereticis prophęta
est: qui falsi nominis scientia dum se arbitrantur hęretica subtilitate sectari: ascendunt
montem superbię: & carnis huius uoluptatibus deliniti: sub omni ligno frondoso etiam peno
exponit fornicationẽ suam; Qui cũ tradantur diabolo in interitũ carnis: frequenter euenit
ut domus iuda idest confessionis et uerę fidei nequaquã terreatur exemplo: sed multo ma
iora committat: et facilitate fornicationis suę contaminet terrã ecclesię: & mœchetur cum
lapide & cũ ligno: ea sequens dogmata quę aduersaria deo sunt; Si autem ecclesiastici sui
corrigere uoluerit errantẽ: et putridas resecare carnes: & ad pœnitentiã retrahere eos
qui secuti fuerunt falsitatẽ: ac nihilominus illi sub specie ecclesiasticę ueritatis antiquũ
sequantur errorẽ: dici potest de eis; In omnibus his non est reuersa ad me pręuaricatrix
iuda in toto corde suo: sed in mendacio; Et autem hęc prophęta hęc iosię temporibus regis iusti:
§ sub quo et hieremias exorsus est prophetare; Et dixit dñs ad me. Iustificauit anima sua
§ auersatrix israhel: comparatione pręuaricatricis iuda; Iustior est inquit israhel compara
tione iudæ: quia illa statim in principio periit: hęc illius cruciatibus potuit emendari;
Attendat noua exuetere hęresis: quod israhel comparatione peioris iustificata dicitur; Nec
mirũ hoc de unius gentis sororibus: cũ sodoma quoq; collatione hierusalem iustitię nom
en accipiat: dicente dño per hiezechiel: Iustificata est sodoma ex te: Et publicanus: pharisęi
§ comparatione fit iustus; Uade et clama: siue lege sermones istos contra aquilonem et dices:

Köln Dom 50, f. 10v

meam. Nunc desist qui abiectus est loquitur. Peccatū iuda scriptū est stilo ferreo in unque adamantino etcetera; Quod cur a septuaginta prętermissū sit nescio. Nisi fortitan pepercerunt populo suo. sic etiam saia eos fecisse manifestum est; Quiescite ergo ab homine cuius spiritus in naribus eius. quia excelsus reputatus est ipse Multaq. huius cemodi. quę si voluero cuncta dirigere. Non dicā libri sed libris opus erit; Gentiū uero peccata deleta sunt. quia conuersę ad dnm ab extremis terrę audierunt illud. Laudate dnm omes gentes laudate eū omes populi: Quia confirmata est super nos misericordia eius. et ueritas dni manet in ęternū; Et de quibus dixerat admonuisse. Dimitte me ut interficiam populū istū. et faciā te in gentem magnā; Peccatū aūt iuda indelebile atq. ut tradicā nulla ratione abolendū. Scriptū est stilo ferreo unque adamantino qui ebraice dicitur. SAMIR. Non quo ullus sit unques qui appellet SAMIR. sed quo lapis adamantinus. qui ex eo quod indomitus sit et infrangibilis hoc nom accepit tantum nitore habeat et ęternitate. ut absq. ullo impedimento scribi possit in eo stilo ferreo. Ut dura ferri materies scribat in duriori tabula adamantina. et duret quod scriptū est in perpetuum; Ipsi enim dixerunt. Sanguis eius super nos et super filios nros; Unde exaratū est siue insculptū in cornibus altarii uel ararū eorū. in opera sacrilegii in ęternā memoriā pseuerent; Si aūt hoc ita est. Ubi illud quod anus de lyra confinxerunt: posse hominē sine peccato esse siuelit. et facilia esse di mandata.

Cum recordati fuerint filii eorum ararū suarum et lucorū lignorūq. frondentium in montibus excelsis sacrificantes in agro. fortitudinē tuam et omes thesauros tuos in direptionem dabo. Excelsa tua propter peccata in uniuersis finibus tuis. et relinqueris sola ab hereditate tua quā dedi tibi. et seruire te faciam inimicis tuis in terra quā ignoras: Qm ignē succendistis in furore meo. usq. in ętternū ardebit; Et hęc in septuaginta non habentur. Eadem ut reor causa quā supra diximus. ne scilicet ętterna in eos sententia permaneret; Relinqueris aūt sola ab hereditate tua quā dedi tibi. et seruire te faciam inimicis tuis in terra quā ignoras uel sub babyloniis uel ut est uerius sub romanis; Ipsi enim succenderunt ignē. et clementissimū dnm in furore puocarunt. qui ignis furoris eius ardebit in ęternū; Puder me contentionis nostrorū qui hebraicam arguunt ueritatē. Iudei contra se legunt. & quid ipse sit nescit ecclā; Unde nos qui sumus filii apostolorū. recordemur iniquitatē prioris populi. et iuste eos perpessos esse testamur; Possunt aūt excelsa quę hebraice dicuntur bamoth et contra hereticos accipi. qui posuerunt in cęlum ossium. et lingua eorū transiuit super terram; qui in tanta uesania pruperunt. ut soli absq. spissei grā remanserint. et pro dederint hereditatem dni priorem uidelicet fidei ueritatē. Unde et ętternū eis paratur incendium. et seruitus doemonum. qui sunt inimici et ultores; Hęc dicit dns: Maledictus homo qui confidit siue spem habet in homine. et ponit carnē brachiū suum. et a dno recedit cor eius; Erit enim quasi myrice in deserto. et non uidebit cū uenerit bonū. sed habitabit in siccitate in deserto in terra salsuginis et inhabitabili; Si maledictus est omis homo qui confidit in homine. paulus aūt samosatenus et sotinus. quā uis scm et cunctis excelsum uirtutib'

Köln Dom 50, f. 39r

III· kl' iun· nat' s petronille virg·

Concede qs dne fidelib; tuis digne sce mastyris Petronille cele
brare sollempnia ut eorū que fideliter exsecunt hic experiant
auxiliū et gne fructus effectib; adpbendant· p SECRETA.

Votiua nobis dne lcie hodierne iocunditatis instituit beata
mastyr petronilla nec corpore temerata nec mente que simul
dni ppetua gta triūphauit· et uirginitatis integritate· & con
fessione ueritatis· p AD COMP.

Hec nos gra tua petim dne semp exerceat· ut que sumpsim diui
nis instaurent nra corda mysteriis· et mastyris tue Petronille
cōmemoratione lcificent· p III· ID' FEBR· S SCOLASTICE VIRG

Familia tua qs dne beate uirginis tue scolastice meritis ppicius
respice· ut sicut adipsius pces ad obtinendū qd cupiuit ym
bre celestis descendere fecisti· ita eius supplicationib; aridam
nri cordis supne digneris gre rore pfundere· p AT COMPL.

Q(s) qui beate uirginis scolastice animā ad ostendendā innocenc
uiā in colūbe specie celū penetrare fecisti· concede nobis ips
us meritis innocencie uiuere· & ad eade mercam gaudia puenire.

Suscipe qs dne obblationē sacre uirginis tue scolastice mun SECRETA
oblatū· & qd nris adsequi meritis n ualem eius dē suffragan
tib; meritis largire ppicius· p AD CPLD·

Quos celesti dne refectione saciasti· beate qs scolastice uirginis
tue meritis· a cunctis exitie ppiciatus aduersis· p

Köln Dom 88, f. 2v

Köln Dom 88
f. 32v

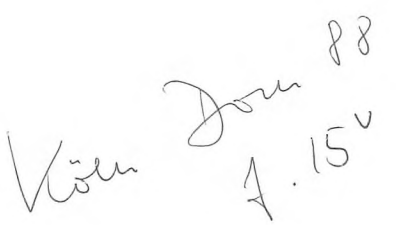
Ecīne dñe. Mirabilis inter choros angelorū splendor
per omnis scorum atq; corona martirū. Qui hodie
beatum Stephanū primartirem tuum. necnon eiā
nichodemū & gamalielem. gloriosa inuentione
reuelasti. Tribue qs ut quorū festiuam recolim'
inuentionē. eorum suffulti patrocinijs. puenire
mereamur ad celestia regna. p xpm. AD COPLENDŪ.

Sumpsim' dñe scorum tuorū. Stephani. nicho
demi. gamalielis atq; abibon. sollempnia cele
brantes sacramenta celestia. pista qs. ut quot
temporaliter gerim's. eternis gaudijs cōsequam'. pd.
VI. KL FEB CONVERSIO SCI PAULI APLI.

DS qui uniuersum mundum beati pauli apli predicatione
docuisti. da nob qs ut cuius hodie conuersionē colimus.
p eius acte exempla gradiamur. p SECRETA.

Apli tui pauli precibus dñe placatus dona sc̄ifica. utq;
tuo tibi grata sint institutio. gratiora fiant patrocinio supplicantes
Scificati dñe salutari mysterio qs. AD COMPLENDŪ.

Köln Dom 88, f. 15v

ut pnobis ciuis nondeſit oratio · cuius donaſti patrocinio

gubernari · p dnm nrm ihm xpm SUPPLĪ

Preſta populo tuo dnē qſ conſolacionis auxilium · ecclesiae

nis calamitatibus laborantem · beati apli tui pauli intercessione ·

acuncias tribulacionibus eruatur · p nat scōq uitat felicule · ihc

Tuorum nos dnē qſ precib · tuere scōrū · tuaſta martyrum no nis.

tuorum · uitalis felicule · et henonis · sine cessatione uene

rantes · et fidei munimur auxilio · et magnifico proficia

mur exemplo · p dnm · SECRETA

Ad martyrum tuorum · uitalis · felicule et henonis dnē

feſta uenientes cum muneribus · nomini tuo dicata offerimus ·

ut illis reuerencia deferentes · nobis ueniam impetrem · p · adcōpt

Protege dnē plebem tuā et feſta uitalem martyrū tuorū

uitalis · felicule · et henonis qua nobis tradis aſſidue debita

tibi p ſolui · pcibus concedas scōq XIII kl ianuar · nat

Omnipotens sempiterne dē · qui infirma mundi et iuliane uirg

degit uti fortia quoq; confundas da nobis infeſtuitate

ſcē martyris tuę iuliane congrua deuocione gau

dere · ut et potenciam tuā in eius paſſione laudem

et ppetuum nobis pcipiamus auxilium p dnm nrm SECR

Köln Dom 88, f. 16r

Köln Dom 88

fol. 15v - 16r

Inſcē martyriſtuę iuliane paſſione preciosa tedne mirabilē
precantes munera uotiua deferimus· preſta qs utsicut
tibi grata ſint merita· ſicnę ſeruitutis accepta reddant oſſicia
Libantes dne menſę tuę beata myſteria qs utsę iuliane
martyriſtuę intuentionib: temporalem· ecpresentē
nobis misedam conferant aet nam· p· xii kl aprił
INTERCESSIO NAT ſCI BENEDICTI ABB
nos qs dnē beati benedicti abbatis commendet· utquod
nris meritis non ualemus· eius patrocinio assequamur· p
Ompis sempt dis· quip ALIA
gloriosa beati benedicti abbatis exempla humilitatis
triumphale nobis ostendisti· da qs ut uiam tibi pla
cide obedientę· p quam uenerabilis pater benedictus
inlesus ante cedebat· nos p clarisci meritis adiuti· sine
errore subsequamur· p SECRETA
Sacris altaribus dne hostias suppositas sęr benedictus
abba qs in salutem nobis p uenire deposcat· p· ALIA
Paternis intercessionib: magnifica pastoris benedicti
abbatis· qs familię tuę ompis dis commendetur oblatio·
cuius uita ęclesiis· decoratur exemplis· p ADCOPL

Köln Dom 88, f. 16v

Protegat nos dne cum tui perceptione sacramenti beatus
benedictus abba. p nobis intercedendo. ut ea conuersatio
nis cuius experiamur insignia. p tm. Alia ad co pt

Percepta dne dei nri salutaris sacramenta humiliter te
dne deprecamur. ut intercedente beato benedicto abbate
quo. p illius ueneranda agimus obitu. nobis proficiant
ad salutem. p dnm nrm. Super populu

Plebem nominis tui dne. ppitius subditam intuere. cui
intercedente beato benedicto abbate. consolacionem tuam
iugit. pcelestem gram dignant operare. p. In nat

Oquibeatum scm marcie uangelistam. tuum euangelice pdicationis gra
marcum euangelistam. tuum euangelice pdicationis gra
sublimasti. tribue qs eius nos semp eruditione pficere.
et oratione defendi. p Secreta

Hec munera dne qs exuuiis nris peccatis absoluant.
et tuo nobis misericordie dono conciliem. p alia. de sco marco.
martyre &

Bea marci euangelistae tui sollemnitate tibi munera deferen
tes qs dne. ut sicut illum predicacio euangelica fecit gloriu
sum. ita nostrum intercessio. et uerbo ecclesie reddat acceptos. p

Tribuant nobis qs dne. Ad co pt

Köln Dom 88, f. 17r

Köln Dom 88

fol. 16v - 17r

adesto ꝑpitius eccl̃e tuę precibus: ꝙsta ũ cuius gl̃amur
meritis: cuius ꝓcibus indulgentiã ꝛ remissionẽ peccatorũ
consequi mereamur· p· SECRETA·

Munera tibi dn̄e ꝓ sci maximini confessoris tui atq: pon
tificis gloriosa commemoratione deferimus obsecrantes·
ut qui nobis huius sollempnitatis diem· etiam merito·
etsacro transitu dedicauit· miserationis quoq· tuę ꝓtect̃ob·
comunium imploret auxiliũ· pAT COPL

Beati maximini confessoris tui atq: pontificis· in cuius
hodie festiuitate corpore etsanguine tuo nos refecisti·
qs dn̄e intercessione nos adiuua: ꝓ cuius sollempnitate
ꝓcepimus tua sca lętantes· p· ALIA

Exaudi dn̄e preces nr̄as· etsci maximini confessoris tui
atq· pontificis· cuius hodie festa celebramus· eius me
ritis et ꝓcibus ꝛ eternitatis gl̃ã consequam· p· NON

DSQUINOSIVN DEPOSITIO SCI BONIFACII

deuota beati bonifacii martyris tui atq: pontificis
sociorumq· eius· instancia ꝛ dignicionẽ scitui nominis
uocare dignatus es· concede ꝓpitius· utquorũ sollempnia
colimus· etiam patrocinia ꝛ sentiam· p· SECRETA

Köln Dom 88, f. 18r

Köln Dom 88
fol. 17v - 18r

comunium tui sci presidium quo beati marci euangelistę tui precib nos ab omnib semp muniantur aduersis p

VKL OMAI GIGIT SCI MAXIMINI EPI

CONCE DE NOBIS QS OMPS OS VENTURA

beati confessoris tui maximini atq pontificis sollempnitatem congruo p uenire honore ceuenientem digna celebrare deuocione p dnm nrm SECRETA

Acceptabi sit dne nre deuocionis oblatio ut ad beati maximini confessoris tui atq pontificis puriores nos faciat uenire festiuitatem p AD COMPLENDVM

Presta nobis ac tribue largitor ubiq pius pregi oracione cuius natalicia p hęc sca quę sumpsimus uotiuo p uenium obsequio p dnm nrm ALIA

Benedictionis tuę gram dne intercedente beato maximino confessore tuo atq pontifice suscepimus ut cuius p ueniendo gliam celebramus eius supplicando auxilium sentiamus p IIII KMAI DEPOSITIO SCI

S QUI HODIERNU MAXIMINI EPI

diem sacratissimu nobis beati maximini confessoris tui atq pontificis sollempnitate consecrasti

Köln Dom 88, f. 17v

Köln Dom 88
f. 17v

Q(uesumus) S(ancte) QUI HODIERNA DIE BEATUM DIO-

nisium · uirtute constancię inpassione roborasti ·

quiq: illi adp̄dicandam gentib· gl̄iam tuam · rusticum ·

et eleutherium sociare dignatus es· tribue nobis q̄s ex eo ·

imitatione pro amore tuo · p̄spera mundi despicere ·

et nulla cuncta aduersa formidare · p· SECRETA

Hostias dne q̄s quam sc̄o rum tuor dionisii · rustici · eleu-

therii · natalicias recensentes offerimus· ut uincula nr̄ae

prauitatis absoluat · atq; nob̄ misc̄ę dona conferat · p

Q(uesumus) dn̄e · ut quicq; de tua alimenta AD CŌ P̄T

p cepimus· intercedentib· sc̄is tuis· dionisio · rustico ·

et eleutherio · p hanc contra oīa aduersa munia· p·

Q(uesumus) S(ancte) QUI NOS XVIIK NOV NATI SCI GALLI C̄F̄

beati galli confessoris tui annua sollempnitate

letificas· concede· p̄pitius· ut cuius natalicia colimus·

actiam actiones imitemur· p SECRETA

Hostias dn̄e quas nomini tuo sacrandas offerimus· sc̄i

galli confessoris tui· p̄sequat oratio · p quā nos expiari

tribuis et defendi · p AD CŌ P̄T

Beati galli confessoris tui cuius hodie festiuitate corpore

Köln Dom 88, f. 21v

Köln Dom 88
f. 21v

ecclanguine tuo nos refecisti· qr dnē Intercessione nos
adiuua procuius sollempnitate p̄cepimus tua sc̄a lectione
quicum patre t spu sco uiuis et regis· xv k̄ nov nat
INTERVENIAT sci Luce Evangt
pnobis dnē qr sc̄s tuus lucas euangelista· quicrucis
mortificationem iugit in suo corpore p tui nominis
honore posuit· p· SECRETA
Oonis celestib· da nob qs libera tibi mente seruire·
ut munera quae deferimus· Interueniente euange
lista tuo luca· et medelam nobis operente & gl̄am· p ad cōpt
Presta qs omp̄s dr· ut ad quod desco altarituo accedim·
precib· beati euangelistę tui luce sc̄ificet· animas nr̄as
pqđ tuta· cc· possimus· p nat sci andree apti
PROTEGAT NOS D̄NE BEATI ANDREE
apti· repetita sollēpnitas· ut cuius patrocinia sine int̄
missione recolimus· p pcua defensione sentiam· p SECR
Indulgentia nob dnē qs p beati hęc munera dnē largiore·
quę uenerabilis andreę suffragiis offerunt̄ur· p· ad cōpt
Adiuuet familia tua tibi dnē supplicando uenerabilis apti·
quitui nominis extitit predicator· p dn̄m nr̄m·

Köln Dom 88, f. 22r

Köln Dom 88

fol. 21v - 22r

VIII kl feb natl scī marci · confessoris ·

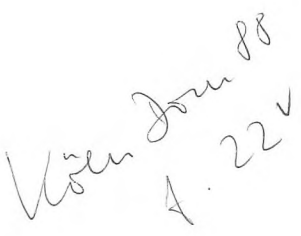
OSquinos annua beati marci confessoris tui atq; pontificis sollempnia celebrare concedis: presta qs: ut & deuotionis ei membra celebremus: et cuius patrocinio pmerente ueniam: & indulgentiā nrārū culparū adipiscamur. ℣ SECRETA ·

Scī marci confessoris tui atq; pontificis: qs dne ueneranda sollempnitas: tue pietati sacrificium nrm reddat acceptū: ut phanc salutarē hostiā: et uenia consequamur & grām. ℣ PFAT

VVaeterne dis: Quisc tribuis ecclam tuā scōrū tuorum cōmemoratione pficere: ut ea semp & illorū festiuitate letifices: & exemplo pie conuersationis exerceas: gratiaq; tibi supplicatione tuearis: Qs ergo clementiam tuā: ut beatus marcus confessor tuus & pontifex etiam pnti semper sedo tua nos misericordia protegat: & adpmerendam misericordiā sempiternā pius inter uentor existat. ℣ Expm

Refecti cibo potuq; caelesti dnīe: te supplices exoramus: ut beati marci confessoris atq; pontificis: in cuius hec festiuitate pcepimus eius meritis muniamur et pcibus. ℣

Köln Dom 88, f. 22v

VIGIL NATL SCI FELICIS CONF

Misericordiā tuā dñe nobis inter uenerande beato felice confessore tuo atq; pontifice clementer impende. et nobis peccatoribus tam patrom ppmiare suffragijs. ℣ Suscipiat preces tua dñe qs de manibus nris oblatū. & pfēi confessoris tui felicis. orationes ab omnib; nos emun dēt peccatis. ℣ dnm

Vacternedis. Pia deuotione tuā laudamus dem tuā qui scō confessore tuo felice talē contulisti grām ut pau nominis amore tota despicere et terrena. et amare cadestia. Vnde & pcijs ueneratione in loco reliquiarū illius hec sacramenta salutis nre tue offerimus precan ur tanto. pnobis intercedente patrono. de cetera potem tie tue nos ubiq; pregat et tegat. ℣ xpm

Replen almonia cēlesti qs dñe ut beam felicis meritis depositione hec sacro scā sollempnia exhibuimus officio. muniamur merits. orationib; adiuuemur. ℣ NON MAI S. IN VENAL ℣ FI

Beati nos qs dñe iuuenalis. & confessio semp pfit & meritum. ℣ SEC

Hostias nras qs dñe scis pontifex iuuenalis nomini tuo reddi acceptas. qui eas tibi digne cōplacuit offerendo. ℣ AD CEL

Lci dñe suscipimus sacramta celestia que nobis intercedente beato

Köln Dom 88, f. 23r

Köln Dom 88

fol. 22v - 23r

iuuenale confessore tuo atq; pontifice uberius confidimus
profuturu. ℔ III·IDVS IVL NAT S MARGARETE V G.

DS qui beatã uirginẽ margaretã hodierna die adcelos
p martyrii palmã uenire fecisti· concede nobis qs.
ut eius exempla sequentes· ad te uenire mereamur. ℔

Hec uictima dñe qs· p beate uirginis SECRETA.
margarete martyrio oblata· et mentiũ sctitatẽ· & corpo
obtineat sanitatẽ. ℔ AD CP DS.

Huius dñe sacramti p ceptione· & beate margarete uir
ginis intercessione· & tu in nobis manere dignare· & nos
in te uicissim manere concede. ℔ XI. kl. AVG
NATAL SCE MARIAE MAGDALENE.

OS cuius fide succensa beata maria magdalene unigenito
tuo toto dilectionis ardore famulata est· ipsa interue
niente tribue qs· quo eode flagrantes amore· tota tibi
mente placeamus ubiq;· ℔ eiusd· SUP OBLAT.

Gratũ tibi sit dñe munus qd in honore beate marie mag
dalene deferimus supplicantes· ut intercessionẽ nram accep
tes deuotionẽ. ℔ POST CŌMVN.

Beate marie magdalene interuentionib; multigena dñe
nra expiemur facinora· in cuius sctissima cōmemoratione
tanta indigni sumpsimus sacramta. ℔

Köln Dom 88, f. 23v

Köln Dom 88
f. 23v

NATAL SCI REMACLI EPI ET CF.

Preces populi tui qs dne clementer exaudi. ut beati Remacli confessoris tui atq; pontificis meritis adiuuem. cuius celebram. uenerandā sollēpnitatē. ℔

ALIA

Protege qs dne ppicius dextera miscdię tuę populum tibi tota deuotione subiectū. quē interueniente beato Remaclo remuneratū adęternā uitā remunerari concedas. ℔

Hostias tibi dne pro scō natalicio beati Remacli confessoris tui atq; pontificis offerim. suplicter depcamur. ut eius suffragantib; meritis nobis pficiant adsalutē. ℔ SECR.

Auxilientur nobis dne sumpta mysteria & intercedente beato Remaclo confessore tuo atq; pontifice sempiterna protectione confirment. ℔ ADCPL DV.

Scōrū tuorū nos dne. eusebii. & pontiani. natalicia VIII. kl. SEPT. S. EVSEBII. tueantur. quia tanto fiducialius tuo nomini suplicam. ET PONTIANI. quanto frequentius mysteriis beneficiis confouem. ℔

Suscape dne munera tuę populę & scōrū tuę. eusebii. et pontiani. tibi pcib; grata esse concede. ℔ SVPOBL.

Supra dne sacrificii ppetua nos tutela n relinquat. & noxia semp a nobis cuncta depellat. ℔ ADCPL DV.

Köln Dom 88, f. 24ra

Köln Dom 88

fol. 23v - 24r

VIII·ID·FEB·NAT S VEDASTI ET AMANDI·

OS qui nos beata iustamia beatoꝝ confessoꝝ tuoꝝ atq; pontificū uedasti & amandi· tribuisti merita uenerari· concede ppi
cius· ut quoꝝ sollempnia colim⁹· etiã patrocinia sentiam⁹
SEC· Hostias dñe laudis· tuis altaribꝰ adhibem⁹· quas eoꝝ tibi
patrocinio credimus cõmendandas· quoꝝ nos uoluisti
uotis adtuę pietatis puenire noticia· ℔
ADĒ· Beatoꝝ confessorũ tuoꝝ atq; pontificũ· uedasti· & amandi·
dñe ꝓcibꝰ cfidentes· deñtiã tuã· ut pea quę sumpsim⁹·
ęterna remedia capiamus· ℔ IIII·ID·FEBR·S SOTHERIS·
Psta qs q̃sumꝰ dñe· ut sc̃i sotheris cuius humanitatis celebram⁹
excordia· mastyris beneficia sentiamus· ℔ SEC·
Pces nras qs dñe ꝓpicius admitte· & dicatũ tibi sacrificiũ
beatę sotheris mastyr cõmendet· ℔ ADĒ·
Sc̃ę sotheris pcibus confidentes· qs dñe· ut pea quę sumpsim⁹·
ęterna remedia capiam⁹· ℔ VIII·KL·NOV·S·CRISANTI·ET·DAR·
Omnipotẽs sempiterne ds· qui in omnium scoꝝ mastyrũ tuoꝝ corda· crisanti
et darię· crispini· et crispiniani· flãma tuę dilectionis ardet
fecisti· da nobis nris eandẽ fidei caritatisq; uisturis· ut quos
gaudem⁹ triumphis· pficiam⁹ excẽplis· ℔
Sacrificia ps̃enti bꝰ· ut sup̃
ADĒ· Celestis doni benedictione ꝓcepta· supplices te ds omnipotẽs
cam⁹· ut isdem nabis intercedentibꝰ· scis tuis· crisanto & dario
crispino· & crispiniano· quoꝝ festa agim⁹· et sacramẽta
causa sit et salutis· ℔

Köln Dom 88, f. 24v

℣ ALIA supplicationib;

Assit nris dnē gra spē tuę · quę fidei tuę in nob dona fecundet · ut pfessionis nrę sterilitas prupat infructuū et tra que de sterilitate nrā tabescat rerū subsidia nob fructifi cet · ℟

tuae uirtute corrobora · ut et mentes sint supplicatione deuota · & mutua dilectione sinceres · per ·

MISSA PROSTERGIT ATE TERRA ·

Da nobis dnē qs piae supplicationis effectum · & tre sterilitatem famem q; propitiatus auerte · ut mortalium corda cognoscant · & te indignante talia flagella prodire · & te miserante cessare · p ALIA ℣

DS quibus humani generis utramq; substantiam SCR · presentium munerum alimento uegetas & renouas sacramento · tribue qs ut eorum & corporibus nris subsidium non desit et mentibus · p ADCOM ·

Gonsuetā pietatē tuā dnē nob impende · ut qs paschalib; cibatus misteriis · tēporaliū subsidiorū egestate defendas · ℟

Guberna qs dnē temporalibus adiumentis · quos dignaris aeternis informare mysteriis · p ℣

MISSA COMMVNIS ·

Pietate tua qs dnē · nros q; solue uincula omniū delictorū · & intercedente beata maria · cum omnibus sctis tuis · regem nrm · & omnē exercitū ei · & locū nrm · & nos famulos tuos in omni sanctitate custodi · Omnes q; affinitate & familiaritate nob iunctos · seu omnes xpi anos a uitiis purga · uirtutibus illustra · pacem

Köln Dom 88, f. 171v

Köln Dom 88

f. 171v

& salutem nobis tribue. hostes uisibiles. & inuisibiles remoue.
inimicis nris caritatem largire. & omnibus fidelibus uiuis
& defunctis internia uiuentium. uita & requie aeterna
concede. ℔ dnm nrm. SECR

DS qui singulari corporis tui hostia totius mundi soluisti
delicta. hac oblatione placatus maculas sceleru nroꝝ ab
sterge. & omniu xpianoru fidelium uiuoru atq; mortuo
oru peccata dimitte. eisq; premia aeterna concede. ℔. ADCO
Sumpta qs dne sacramenta caelestia. oia crimina npa
detergant. omneq; prauitate. & hostica rabiem. & omne
infirmitate. atq; subita mortem. Meritis scoꝝ omniu.
a nob pcul depellant. & omnibus fidelibus xpianis. uiuis
& defunctis pstent aduentum. pquoꝝ tibi sint oblata
salute. ℔. MISSA. ℔ VNO HOMINI

DS p.ti omps. qui es uerus sacerd. & scoru omniu pitifex. tibi
pio dno deuotis membris hostias laudis offerimus. pcom
memoratione fidelium scoꝝ tuoꝝ. & supplices te pfamulo
tuo depcam. ut ei dne indulgentia tribuas omniu pecca
toru suoru. & ne retro ad uoluptate peccandi redeat pprius
ei custodias. ℔ SECR
DS spes uera credentium. dg gloria sempiterna scoꝝ. tua mise

Köln Dom 88, f. 172a

Köln Dom 88

fol. 171ᵛ - 172ᵛ

patione indulgentiā suoꝝ consequatur famulus tuus peccatorum. p̄camur te dn̄e supplicit. ut p̄pitius respicias & sanctifices sacrificia ista. & quasi incessum flagrantē. in odore suauissimo accipias. ℔. ADCŌ.

Precamur te dn̄e intercedentibus omnib; scis tuis. famulo tuo indulgentiam tribuas peccatoꝝ. & opus ei in bonum p̄ficias. misericordiam tuam & gratiā ei concedas. fide. spe. & caritate eum repleas. mentē eius ad desideria celestia erigas. & ad bonā perseuerantiam p̄ducas. ℔ dn̄m.

aeternae ds. p̄x p̄m dn̄m nr̄m. Qui ab antiquis patribus expectatus. ab angelo nuntiatus. a virgine conceptus. in fine saeculorum hominibus est presentatus. qui ap p̄pinquante natiuitatis suae festo. ita qs̄ sit nobis placatus. qualit̄ tecum & cum spū sco ad nos ueniat. nobis cū p̄petuum p̄ mansurus. ℔ quem.

Daet̄ ned̄s. C trinhac gloriosius die quē beatus clemens passione consecrauit. et nobis uenerabile exibuit. Qui apostolica p̄dicatione inbuit. doctrinis celestib; educat. successionis dignitate ēspicuus. & martyr insignis & sacerdos. refulsit egregius. ℔ xp̄m dn̄m nr̄m.

Köln Dom 88, f. 172v

Köln Dom 88
f. 172v

PREFAT. DE ASSYMPTIONE SCE MARIAE

VD aeterne dñe. Cui veneratione sacratū virginū. ex ultimis animis laudare. benedicere. & p̄dicare; In qua memorata dei genitrix virgo maria. cuius assumptionis diem celebramus. gloriosa effulsit; Quae & tum genitum tuum sci spūs obumbratione coepit. & virginitate gloriosa p̄manente. huic mundo lumen aeternū effudit scm xp̄m dnm nr̄m. p̄ quē ITE ALIA

VD aeterne dñe. Cui p̄cipue p̄mertis beatę virginis mariae. genitricis dñi nr̄i ihū xp̄i. tuā omnipotentiā. Laudare. & benedicere. & p̄dicare. p̄q. DES MICHAEL

VD aeterne. Sci michaelis archangeli merita p̄dicamus; Quam uis eni nob̄ sit omnis angelica veneranda sublimitas. quae immaiestatis tuae consistit conspectu. illa tamen ē p̄pensius honoranda. quae meruit dignitate caelestis militiae meruit principatū. p̄ xp̄m

VD aeterna dñe. Reverentiae tuae DE OMNIB; SCIS. dicato reunio gratulamur. qua veneranda omniū scōr̄ sollemnia desideratis p̄venimus officiis. Vt adeade celebranda sollemnitē p̄parem. p̄ xp̄m dnm nr̄m

Köln Dom 88, f. 173r

Köln Dom 88

fol. 172v - 173r

Oaeternae dſ. Clementiam tuam ALIA
ſuppliciter obſecramuſ. ut cum exultantibuſ ſciſ. incie
leſtiſ regni cubilibuſ. gaudia nr̄a coniungaſ. Vtquoſ uir
tutiſ nonpoſſumuſ imitatione ſequi. debitę ueneratioꝰ
contingamuſ effectu. ꝑxpm. P̄ ETAL IN N VNIV APLI

Oaeternae dſ. Quia licet innobiſ ſemp ſalutem operet̄
diuini celebratio ſacramenti. ꝓpenſiuſ tamen nobiſ con
fidimuſ ꝓfuturā. ſi beati apli tui. ill. intercеſſionibuſ
adiuuemur. ꝑxpm. DE PLVRIB; APLIS

Oaeternae dſ. Qui eccleſiam tuam ſempiterna pietate
n̄ deſeriſ. ſed ꝓaptoſ tuoſ iugiter erudiſ. & ſine fine
cuſtodiſ. ꝑxpm̄. ITE DEVNO APLO

Oaeternę dſ. Qui eccleſiam tuam in apoſtolicis tribu
iſti conſiſtere fundam̄uſ. Deq̄oꝝ collegio beati. ill.
apli tui ſollemnia celebramuſ. tua dne p̄coma n̄
tacemuſ. & ideo. DEVNO MART̄

Oaeternae dſ. Cui impetiemi feſtiuitate ſci martiriſ tui. ill.
tibi confitendo laudiſ hoſtiaſ immolare. Tuamq; imm
ſam pietatē implorare. ut ſicut illi dediſti caeleſtiſ pal
mam triumphi. ſic eo ſuffragante nobiſ emundationē

Köln Dom 88, f. 173v

Köln Dom PP
f. 173v

acuenam concedas peccata. ut inte exultemus inmise
ricordia. inquo ille lietamur ingloria. ℔xpm.
℣ aeterna ds. Quiscox martirum DE PLURIB; MART
tuorū pia certamina. adcopiosam p. ducas victoriā.
atq. ppetuum eis largiris triumphū. ut aecclesiae tuę
semp sint inexemplum. p̄ste nobis qs ut p eorum inter
cessionem quorum festa celebramus pietatis tuae mune
ra capiamus. ℔xpm. DE UNO CONFESSORE
℣ aeterne ds. & in hac die quam transitu sacro beati.
confessoris tui consecrasti, Quesum ergo clementiā
tuam. ut des nobis illam sequi doctrinā. quā ille &
uerbo docuit. & opere compleuit. quatinus nos ad
inuiari apud misericordiam tuam. & ex emplis eius
sentiamus & mereamur. ℔xpm. DE PLURIB; CONFESS.
℣ aetne ds. Ctmaiestatem tuā supplici deuotione exora
re. ut beatorum confessorū tuorū ill quorū hodie
festa celebramus obtentu. mereamur tuū obtinere
auxilium. ℔xpm. DE VIRGINIBUS.
℣ aeterne ds. Et in hac sollemnitate. tibi laudis hostias
immolare. qua beatę ill martiris tuae passionē.

Köln Dom 88, f. 174r

Köln Dom 18
fol. 173v - 174a

Cū hominem uis mittere In aquā · Ad compbationē
Ista facere debes · Accipe illos homines qui mittendi
sunt in aquā · & duc eos in ecclesiam · & cora omnibus
Cantet ptbr missa · & facias eos Adipsum stare · & offerre
Cū aūt ad communionem uenerint · antequā communicent · Interrogat eos Sacerdos ·
& confessionem istam dicat ·

Adiuro uos homines ppatrem · & filiū · & spm scm & p
uram xpiane fidē quā suscepistis · & pungentiū filium
& p scam trinitatem · & p scm euuangeliū · & pistas mi
quias · quae in ista ecclia sunt · ut nullo modo presumatis
communicare · neq; accedere ad altare · sinos hoc fe
cistis · aut consensistis · aut scitis · quis hoc fecerit
Si aūt omis tacuerint · & nobis de responsū
dederit · Accedat sacerdos ad altare · & com
municet eos quos in aquā mittere uult
Cū communicat eos dicat singulos ·
Corpus & sanguis dni nri ihu xpi sit tibi ad comptationē
Explet is officium faciat sacerdos aquam

uenerando recolimus. & tui nominis gloriā debitis
p̄conijs magnificamus. ℔ xp̄m.

(H) Aetne dñe p xp̄m dnm nr̄m. ℙ FAT INDOM DIEB; DICENDO
Verū aeternumq; pontificem. & solum sine macula sacerdo
dem; Cuius sanguine fidelium corda mundantur. cui
institutione placationis tibi hostias. non solum pde
lictis populi. sed etiam p nr̄is offensionibus immola
mus. Tuam poscentes clementiam. ut omne peccatū
q̄d carnis fragilitate contraximus. ipso summo p
nobis amistrte interueniente soluatur. ℔ quem. Alia

(H) Aeterne dñe. Et tibi nouere cordis sacrificium cor
dis. tibi libare humiliati victimā pectoris; A quo
omne bonum sumimus. omnē iocunditatē hauriā;
ℙ recamur itaq; ut tibi conscientia nr̄a famuletur.
& ut inte de die in diem meliorata p ficiat. tuae
gr̄ae intemerata subdatur; Nr̄is nos dne q̄s cua
cuabilis. tuisq; reple p omnia bonis. Ut p cepta
gr̄a quam misit non exiuit merita. aeunctis aduer
sitatibus liberati. in bonis omnibus confirmati. su
pernis ciuibus merita conungi. ℔ xp̄m.

Köln Dom 88, f. 174v

Köln Dom 88
f. 174v

benedictam · & uadat ad illū locū · Ubi homines
babuntur · Postea uero cū uret sacerdos aquā · ubi illos
ntrare debet · Post consecracionē aque · exuat illos uestimen
ta eorū · et faciat illos singulos osculari sēm euangelii & crucē
ei · Et ip̄e de ipsa aqua benedicta aspgat supinos quē q; & pria
os statum in aquā · Hec aut oīa facta fuerint ieiuni · neq; illi
ipsos mittentes intrent in aquā antequ comedent cibū · C IVRACIO AQVE

Köln Dom 88

fol. 177v - 178r

Benedictio palmarum.

Petimus te scē pat omps aeterne ds ut respicere digneris sup hanc creaturā arborum qū exligni materię p dire uisisti. qui columba rediens ad arcam ppriore ptulit. benedicere ✠ asciscare ✠ digneris. ut qui cumq; acceperit sibi ad perfectionē animę et corporis fiat dne ds nr. ad salutis remedii. et tuę grę sacramentū. p dm.

Ds qui dispersa congregas. et congregata conseruas. tu

qui populis obuiam ibu ramos portantib; benedixisti. benedic etiā hos ramos palmarū ut oliuarū. ut ceterarū arbor. quos tui famuli ad nominis tui benedictionē suscipiunt. ut in quocūq; loco introducti fuerint. tui benedictione consequant. ut omi aduersa ualitudine effugata dextera tua protegat quos redemit. p eundē

Dns uobiscū. Et cū spū tuo. Sursum corda. Habemus ad dnm. Gras agamus dno dō nrō. Dignum et iustum est. Vere fatio ad dnm

Vere dignum et iustum est aeme ds. p xpm dnm nrm. Ds qui decelsis et ad passione uoluntatis tuę uenire dignatus es. ut humanū genus p tui preciosi sanguinis liberares. qui in monte oliueti misisti discipulos tuos. et precepisti tibi asinā et pullū subiugale ei ea deducere. tu ds dignat es sup eam ascendere. et pueri hebreorū cum ramis palmarū in occursu tui ueneř te laudantes atq; dicentes osanna filio dauid benedictus qui uenit in nomine dni rex isrl osanna in excelsis. Qui noe in arca sup undas diluui gubernasti. et ipse ex ea colubam dimisit ut prospiceret mundū. et reuertentē ipsā ad ei in ore suo ramū oliuę protulit. Unde qq iacob oleū benedictionis in eam

Köln Dom 88, f. 178v

manu infudit · unde reges unxit & pphetas suos oleo benedictionis · Exquare
rogamus te omps ds · ut benedicas hos ramos fructiferar arborum nrarum · quos tua fa
mulu in tuis manibus sunt suscepturi · & uenientes adicientes · benedictus qui
uenit in nomine dni rex isrl · Perque benedic dne hos ramos nouos arborum
cu floribus suis · quos tua nobis larga pietas dignata e · Sicut benedixisti lig
nu uite in paradyso ita benedicere digneris hos ramos cu floribus suis ·
Et sicut benedixisti lignu quod plantatu e secus decursus aquarum · & q
fructu suum dabit in tempore suo · & folia ei non defluet · ita benedicere
digneris temporanea fructui arborum nrarum · Sicut benedixisti ramu olive
que columba gestans in ore tuo intulit in arca noe · ita benedicere &
fructificare digneris arbores nras · Et sicut benedixisti in hac die eos q
populus in honore nominis tui tibi summo patri obtulit in figura victorie
eos · ita q benedicas arbores nras · ut digna afferant fructu · & nos te au
xiliante p capere mereamur palma celestis victorie · ℣ Alia ·
Ds qui hodierna die ad insinuandu humilitatis exemplu supas nu se
dere & turbis rex appellari voluisti · respice ad devota popli tui humili
tate · ut qui cum palmis & ceteris frondibus laudi tue dedicatis in memo
ria hui venerande sollepnitatis devotus occurrit · tibi iudica venienta
cu palma victorie & fructu bonor operu secum occurrat · Qui unus
& regnas cu do patre & spu sco ds per oma scla

Köln Dom 88, f. 179r

Köln Dom 88

fol. 178v - 179r

Benedictio super candelas · in purificatione sancte marie · col

Crudi qsdne plebe tue · et que extrinsecus annua et tribus ueneran
interius assequi grate tue luce concede · per dnm · dns uobcu ·
Sursu corda · Gras agam dno do nro · Prefacio ·
Vere dignu et iustu e aeque et salutare · Nos ubi sep et ubiq; gra
agere · dne sce pat omps aeterne ds · creator celi et terre · rex regu
dns dominantiu · Nos supplices tuos adte clamantes et exorantes cle
ter exaudire dignare · qui oia ex nihilo creasti · et iussu tuo p opera
apum hunc liquore ad perfectione cere ex cuenire fecisti · et qui h
dierna die pcatione iusti simeonis implesti · te humilit depcam
ut has candelas ad usu hominu · et ad sanitate corporu et animaru ·
interris · sine maquis · per invocatione sci simi nominis tui ihu xp
et p intercessione sce marie genitricis tue · cui hodie festa devo
celebrant · ac per precs omnium scorum tuos benedicere et sanctificare
neris · ut hec ples tua illas honorifice in manib; portet cantando
laudando · exaudias uoces illius de celo sco tuo et de sede maiestat
tue · p ppitiusq; ihsum omib; clamantibus ad te quos redemisti pretio
sanguine tui filii · qui tecu uiuit et regt ds in unitate spus sci · p
secula sclox · Amn · Oremus · Preceptis salutaribus moniti et d
na institutione formati audemus dicere · Pat nost · Oremus · o

Köln Dom 88, f. 179v

Köln StadtA Hss-Fragm. E 32

intolerandum quae com
mitteret nrā erat ex
pectanda censura. Ut
nihil priur ipse decerne
ret quam quod nob pla
cere cognoscerer. Uicer
enim nra sit atque credi
mus caritati ut in partem
sis uocatur sollicitudinis.
non inplentudinem po
testatis. Vnde sicut
multum nos ea quae ate
pie sunt curata letificant.
Ita nimium ea quae sunt
perp agesta contristant.
& necesse est post multa tu

condnos. & totius mun
di reuerentia consecrator.
metropolitanor singula
rum prouinciarum epor
quibus ex delegatione nra
fraternitatis tuae curam
prenditur. ius tradite
sibi antiquitus dignitatis
inmeratum habere de
cernimus. Ita ut aregulis
praestitutis nulla aut ne
glegentia aut presumptione
discedant. Vt ad cetera
pol[illegible]
[illegible]

Mordek

PS: Eben sollte der Brief weg, da erreicht mich Ihr Schreiben vom 6. November und schon – welch merkwürdige Koinzidenz – zeigt sich wieder einmal die Nützlichkeit der überaus soliden Arbeiten von Zechiel-Eckes. Das von Ihnen entdeckte Kölner Fragment (+Kempen) gehört zu einer Dionysio-Hadriana jener Art, die Zechiel-Eckes als systematisiert nach der Concordia canonum des Cresconius beschrieben hat (vgl. Zechiel-Eckes, Die Concordia canonum des Cresconius 1, 1992, S. 210ff.; dort die Handschriften Reims 671, Par. Lat. 3844 und CLM 6242). Haben Sie auch für diese Ihre neue Mitteilung herzlichen Dank.

† Klauser

experimenta causarum
solliciti ut prospicere & dili
genter praecauere.
Quatenus pspm carnalis
& pacis. Omnis materiæ
scandalorum de ecclesiis
dni quas tibi commenda
uimus auferatur.
Praeminentiam quidem
inlius prouinciæ episco
patus tui fastigio.
Sed amputato totius usur
pationis excessum.

Igitur secundum scorum
patrum canones spu di

XXVIII Iniurabitur quarum nec
tores obierint de substitu
endis epis haec forma
seruetur. Ut is qui ordi
nandus e & iam si bonae
uitae testimonio fulciatur.
Non laicus. non neophitus.
nec secundae coniugis sit
maritus. Aut qui unam
quidem habeat uel habu
erit. sed quam sibi uidua
copulauerit. Sacerdotii
enim tam excellens est
electio. ut haec quae in a
liis membris ecclesiae non

Köln StadtA Hss.-Fragm. E 32

CAPITULUM METROPOLITANUM COLON

Wilh. Dom. III. f. 15

leo de tribu iuda radix dd aperire librū & soluere. vii. signacula ei. Et
uidi & ecce in medio throni & iiii. animaliū & in medio seniorū agnū
stantē tāquā occisū habentē cornua septē & oculos septē q sūt. vii. sps
dī missi in omēm trā. Et uenit & accepit de dextera sedentis de throno
librū. Et cū aperuisset librū. iiii. animalia & xxiiii. seniores ceciderē
corā agno habentes singuli cytharas & phyalas aureas plenas odo
rāmtorū que sūt orationes scorū. & cantabant cantacū nouū dicentes.
Dignus es dne accipe librū & aperire signacula ei qm occisus es. & rede
misti nos do in sanguine tuo. ex omi tribu & lingua & pplo &
natione & fecisti nos do nro regnū & sacerdotes. & regnabum sup trā.
Et uidi & audiui uocē angloꝝ multorū mirciuitu throni & animā
liū & seniorū. & erat numer eorū milia miliū dicentiū uoce magna
Dignus e agn q occisus e accipe uirtutē & diuinitatē & sapientiā &
fortitudinē & honorē & gliam & benedictionē & omem creaturā q
sub celo e & sup trā & subt trā & q sunt in mare & que in eo. Oms audiui
dicentes sedenti in throno & agno. Benedictio & honor & glia & potestas
in secla sclorū. Et iiii. animalia dicebant am. & xxiiii. seniores ceciderūt
& adorauerūt. Et uidi qd aperuisset agn unū de. vii. signaculis. & audiui
unū de iiii. animalib; dicens tāq uoce tonitrui. Veni & uide.
Et ecce equus alb; & q sedebat sup illū habebat arcū. Et data ei corona
& exiuit uincens ut uinceret. Et cū aperuisset sigillū scdm. audiui
scdm animal dicens. Veni & uide. Et exiuit alius eq rufus & q sede
bat sup illū datū e ei ut sumeret pacē de tra. & ut inuicē se interficiant.
& dat e illi gladius magn. Et cū aperuisset sigillū tertiū. audiui tertiū animal
dicens. ueni & uide. Et ecce equus niger. & q sedebat sup illū habebat
statera in manu sua. Et audiui tāq uocē in medio. iiii. animaliū
dicentiū. Bilibris tritici denario uno. & tres bilibres ordei denario.

Köln Dom III, f. 3v

Et uidi 7 ecce agn̄ stabat sup̄ montē sion 7 cū illo c xl uu mil habentes nom̄ ei 7 nom̄
patris ei scriptū in frontib; suis. Et audiui uocē de cęlo tanquā uocē aquarū mul
tarū tanquā uocē tonitrui magni. Et uocē quā audiui sicut uocē citharedoz
citharizantiū in citharis suis. Et cantabant quasi canticū nouū ante sedē
& ante uu animalia 7 seniores & nemo poterat dicere canticū n illa c xl uu
mil qui empti sūt de terra. hi sūt q cū mulieribus nō sūt coinq̄nati uirgines enī sunt.
Hi sequuntur agnū quocūq; ierit. hi empti sūt ex omīb; p̄mitię deo 7 agno. Et in
ore ipsoz nō ē inuentū mendaciū. Sine macula sūt ante thronū dei. Et uidi aliū
angl̄m uolantē p̄ mediū cęli habentē euangl̄m ęternū ut euangelizaret sedentib;
sup̄ terrā & sup omnem gentē & tribū 7 linguā & plm. dicens uoce magna.
Timete dm̄ 7 date illi honorē qr uenit ora ei. & adorate eū q fecit cęlū &
terrā. mare & fontes aquarū. Et alius angl̄s secut̄ est eū dicens. Cecidit cecidit
dit babilon illa magna. q̄ a uino ire fornicationis sue potauit omnes gentes.
Et tertius angl̄s secut̄ est illos dicens magna uoce. Si q̄s adorauerit 7 ima
ginē ei. 7 acceperit caracterē in fronte sua aut in manu sua 7 hic bibet
de uino ire dei. qui mixt̄ est mero in calice ire ipsius. 7 cruciabit̄ igne. &
sulphure in conspectu angloz scoz 7 ante cōspectu agni. Et fum̄ tormentoz
eoz in scla sclorum ascendet nec habet requiē die ac nocte q adorauerunt
bestiā. & imaginē ei. 7 q̄s acceperit caracterē nōis ei hic pacientia scoz.
m̄ scribe. Beati mortui q in dno moriunt̄. Amodo iā dicit sps ut req̄
escant a laboribus suis. Opa enī illoz sequuntur illos. Et uidi 7 ecce nube
candidā 7 sup̄ nubē sedentē filio hōis habentē in capite suo coronā
auream & in manu sua falcē acutā. Et alius angl̄s exiuit de templo clamans
uoce magna ad sedentē sup̄ nubē. Mitte falcē tuā 7 mete qr uenit hora
ut metas. quia aruit messis terre. 7 misit ille q sedebat sup̄ nubē falcē
suā in terrā & messa ē terra. Et alius angl̄s exiuit de templo qd ē in cęlo
habens & ipse falcē acutā 7 alius angl̄s exiuit de altari q habebat

Köln Dom III. f. 7v

7v

inripatura coꝝ teſtibus ꝙ manū mittentibus quorū nomina
ſubtus adnotantur. Nonum ꝯpus dicem Locū quo hec acta ſunt, †

† Sig̃ folcberht qui hanc cartā fieri rogauit & ꝓpria manu firmauit,

† Sig̃ Reginbero
† Sig̃ fridubaldi
† Sig̃ berngeri
† Sig̃ Alfdagi
† Sig̃ hludduuini
Sig̃ hildiradi
† Sig̃ benno
† Sig̃ Gisfridi

† Sig̃ berniuuini
† Sig̃ ludrici
† Sig̃ uualafridi

mediam noctem non parsant manifestis dictis ergo in p
sed inter nocturnas vigilias + matutinas laudes psalmi

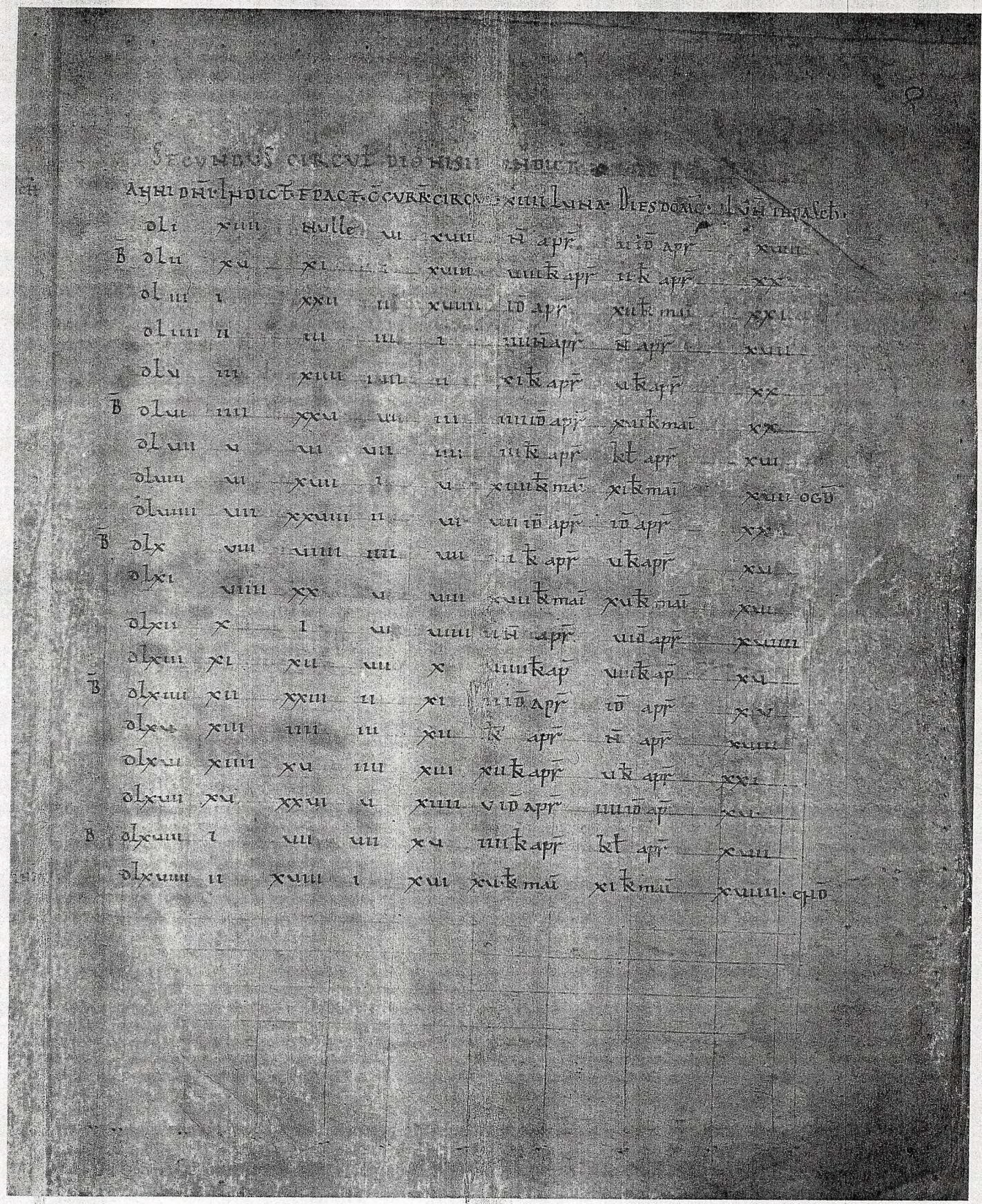
Qui graviores culpas incurrit a (:) consortio omnium
segregetur

ante fores ecclesie

Admensam solus percipit ea, quę abbas iussent nec a
quoquam benedictus

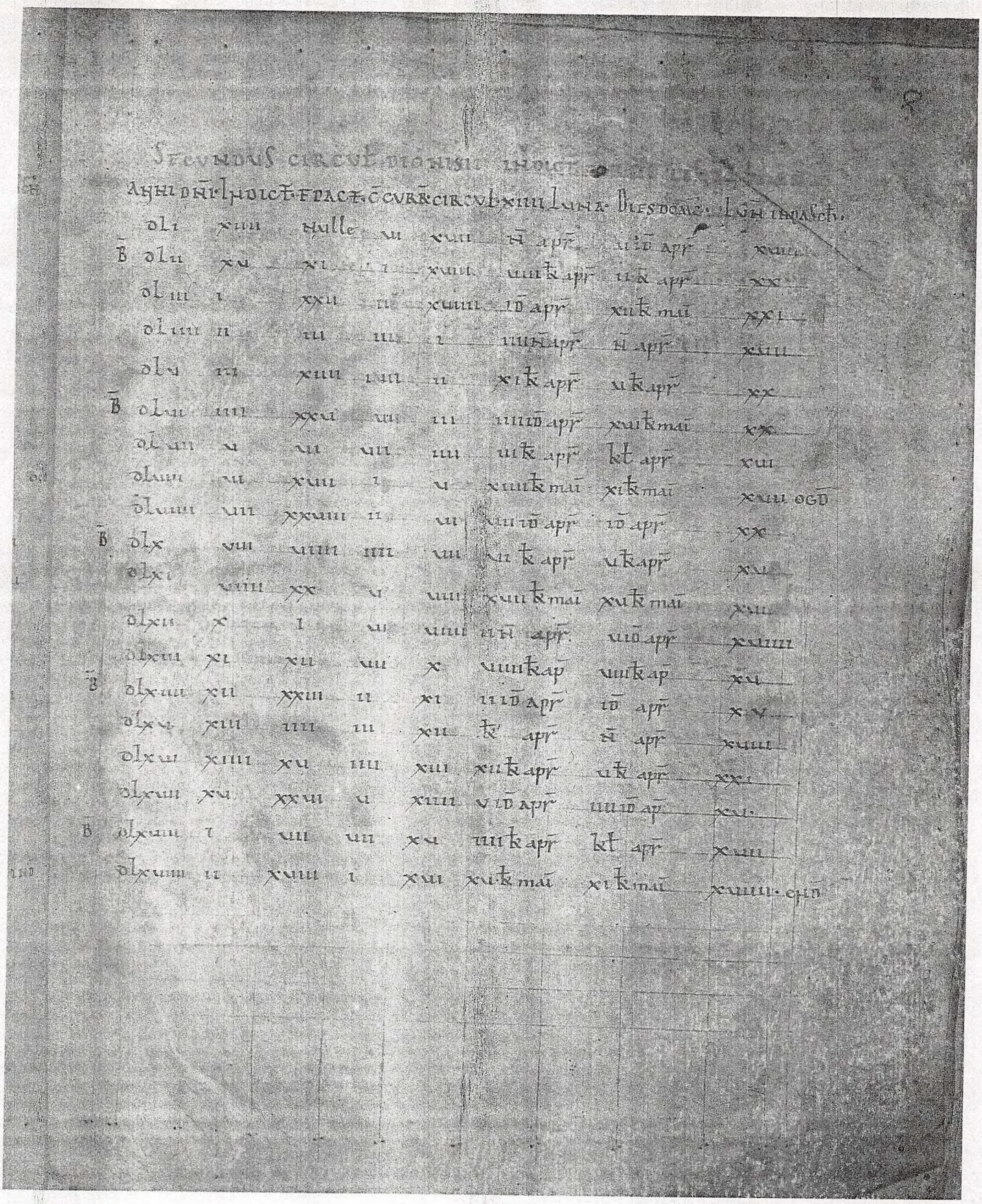
Köln Dom. Cod. 60, fol. 244v

homine comparauu. In uilla que uocatur fiscl acu idē
houuā illā quedicitur alfgodinc houa cū omni integri
tate siue insilua seu inpascuis et pumis et inaquarū usu
et decursibus. Hec omnia supra dicta franco nobili thegan
baldo ego ludgerus pbr peccator cōparaui et aliquantos
annos possedi et inea elaboraui quodpotui. Nunc aūt eandē
houā inera aratoria q. ue quid inea unquā aratū fuit dedi
foleberto contra illā rēhum quod dr uuido berg. me
dius riuulos. ide mediapanbeci et aliū aboccidente usq; in
flumina excepto quod ego ludgerus dominacionē que illā
houā respexi mihi reddinui seu milua siue maquis et pasta
uel inconphensione cū omni integritate in meo reser
uaui. Et in ea racione accepi rochum illū afoleberto
uicino meo. In cambia contra trā aratoriā houes predicte
ut eū iure hereditario in pperuū possidere debeā et adhuc
nos usus ecclesie dī Iserueneā ēl redigere aut que quid
ex inde uale esse decreuero liberā firmissimā abeā
potestatē abomnibus siue undecumq; facere siue post obi
tum meū; tamū aduersū fructū ferēt panemē et psalterium;
Si quis uero quod futurū esse nō credo ego ipse q. absit aut
aliquis de heredibus uel pheredib. meis seu quilibet op
posita psona quicūq; hunc cartā cibie inuasse corrumpe
re uel mutare aut eā infrangere uoluerit in pn
mittat sanctā dei ecclesie curiae. Iascorū angelorū sociorū

Köln Dom Hs. 102

Ornamenta ecclesiae 1 (1985)

Köln Dom Hs. 102

Ornamenta ecclesiae 1 (1985)

Köln Dombibl. 200 . f. 3ᵛ

syllabam; His quidem addunt nonnrationabiliter · m · & · n · quia ipse quoque commu
nes faciunt syllabas post mutas positae. Quod diuersorum confirmatur auctoritate
tam graecorum quam latinorum · O uidius in · x · metamor phoseon · piscosamq; cni
don graudamq: amathunta metallis · Euripides in phoenissis · ICOΘHTA: TAZEN·
KATAPIΓMON DIωPICEN · Idem inei sdem · ΔΠωΛO METAΔYO·KAKωΘΕΓ·
ΘEIOTEKNON · Inuenitur tamen · m · etiam ante · n · positum nec producens an
tese uocalem more mutarum · Callimachus TOCMENOMHNωPIOCEΦH·ZENOCωΛEΓ·
NAINω·, Apud antiquissimos graecorum non plus sedecim erant litterae · quib: abillis
acceptas latini antiquitatem seruauerunt ppetuam; Nam si uetustissime uelimus inspicere eas
hoc est sedecim · non plus duas addidas in latino inueniemus sermone; F Aeolicum digamma ·
quod apud antiquissimos latinorum eandem uim quam apud eeoles habuit Cum autem
prope sonum quae nunc habet significabat · p · cum aspiratione · Sicut etiam apud ueteres
graecos pro · φ · π · & · F · Unde nunc quoq: in grecis nominibus antiquam scripturam
seruamus pro · Φ · P · & · H · ponentes · Ut orpheus phaedon; Posteauero in latinis
uerbis placuit · pro · p · & · H · F · scribi · Ut fama filius facio · Locoautem digamma · V ·
p consonante · quod cognatione soni uidebatur affinis ee digamma ea littera; Quare eu
F · Loco mutae ponatur · hoc est · p · & · n · siue · φ · mirorhanc inter semi uocales posuisse
antiquum scriptores; Nihil enim aliud habet haec littera semi uocalis · nisi nominis prola
tionem quae a uocali incipit; Sed hoc potestatem mutare litterae non debuit; Si enim esset
semi uocalis necessario terminalis nominum inueniretur · quod minime · Nec
ante · b · uel · l · in eadem syllaba poni potest · quilocus mutarum est dimissus.
Neocommunem ante eas dem posita facere st syllabam; Postremo graeci quib: in omni
doctrina auctoribus utimur · φ · cuius locum apud nos · f · obtinet · quod ostenditur in his
maxime dictionibus · quas a grecis sumpsimus · Hoc est · fama · fuga · fur · mutam ee con

DE · F ·

Aeolica eoles digamma inuenirent cuius simili
habet · f · nomen · φ · apud illos · a ·
pronunciabatur · a · p digamma · n · alio no
apud nos fuere · f · a · p · p · ph · a · pu ·
Illemphoyr · a · ΔΔφoc · scribebant
postea inuento digama f · pro illud
scribere placuit · Similiter apud antiquis
fur · a · dafus p f · scribitur ·

Latinus · uanus · & similia · p · u · p consо
scribi cepit · manente · f · in fur · & similib.
ph · habuit ·

A Antiquissimi graeci ita similiter
habebant aspiratione · a · inter
quas scribebant · Sicut hac com
habent & scribunt ·
sed postea rotacizantes eu uel sein
uel dasian · a · psylen · ex ea fecer ·

firmante; Sciendum tamen quod hic quoq; error a quibusdam antiquis grecorum grammaticis inuasit latinos. qui .o. & .e. & .x. semi uocalem putabant. Nulla alia causa nisi quod spe ineis habunde & inducta; Quod si esset uerum debuit. c. quoque. uel. t. addita aspiratione semi uocalis ee. quod omnino caret ratione; Spiritus enim potestatem litteraeque non mutat; Unde nec uocales addita aspiratione aliae fiunt. & aliae eadem pen; Hoc tamen scire debemus. quod non fixis labris est pronuntianda. f. quomodo. p. h. atq; hoc solum interest; X. etiam duplicem loco. c. & .s. ut .g. & .s. postea a graecis inuentam assumpsimus; K. enim. & .q. quamuis figura & nomine uideantur aliquam habere differentiam. cum. c. tamen eandem tam in sono uocum quam in metro potestatem contineat; Et. K. quidem penitus sup uacua est; Nulla enim uidetur ratio. cur a. sequente hanc. K. scribi debeat; Carthago enim & caput siue p. c. siue per. K. scribantur. nullam faciunt nec in sono nec in potestate eiusdem consonantis differentiam. Q. uero. propter nihil aliud scribenda uidetur ee. nisi ut ostendat sequens. u. a se alterum uocalem in ea

hic non fregit
textus. menus
me enudeatus.

gens. greco tas. uetustissima xui litteris it saltu estruxit. & eas de latino antiquissimis tradidit.
& h. fruebi. sunt in litteraru eposition p uno caractere. Iuniores quid gr in ingenio floridi
ubi ph inenert. qd ubi ubi p p h. locantes. foerr. & ad hoc & cetera omia
aminima pars litterata studio. uidentes ubiq. assperu spm nr cuenire duo
uocu. ut ualeat. uane sonu. Hoc ita F abeis inuentu posuert loco. que
labat suauiando
similes & aiut ter quo
fricatas spiritus uiuut asspera ut for & huimodi Digamma scilicet id F loco
habuit. apud latinos uetustissimos seruatu. sedm id placa estruendu. & h. hic
cales & habaerum ipsa duos
posuerut Moderni ut latini
greci assumpt ut
fuga
digamma F id uau
uariu
dem

Köln Dombibl. 200, f. 3v

Köln Dombibl. 200. f. 7v

pro ercules. Et maximae digamma antecedentes hoc faciebant. ut seruos. pseruus. uolgus. proulgus. Dauos. pdauus. Transit in a. ueredus. ueredarius. In. e. pondus. ponderis. deie. male uxor. peierat. perierat. prodeiurat. periurat. Labrum labellum. sacrum sacellum. Inaliqui auger. alaugeratur. paugur. alaugurantur dicebant. In. i. ut cornu. cornicen. arcus arci tenens. fluctus. fluctuagus. cursus ut currus curriculus. ut curriculum. In. o. nemus nemoris. ebur eboris. robur roboris. Ponitur haec eadem littera in grecis nominibus modo loco oy diptongo. ut musa pmoysa. modo p. o. correpta ut homerus phomeros. pro eadem producta. ut fur. p φωρ. sicut econtrario. Boyc. bos. Modo py. longa. ut Myc mus. modo p correpta. πορφyρα. p purpura. Inplerisq; tamen eolicis illorum. y. mutamus in u. secuti hoc facimus; Illi enim θoyγατηρ. dicunt. p θyγατερ. oy. corripientes. uel magis. y. sono. v. solita pronunciare teste q; adscribunt. o. non ut dyptongum faciant sed ut sonum. y. eolicum ostendant. ut ΚΑΛΛΙΧΟΡΟΥΧΟΝ hoc eipey λαοθoyγατερ; quod nos secuti. u. modo correptam. modo p ductam habemus. quam uis uideatur. oy. dyptongi sonum habere; pro. o. qq. oy solent frequenter ponere greca. oypoc. oyλoc. popoc. oλoc. moyboc. μococ. dicentes. quod nos frequenter habemus in finalibus maxime syllabis ut priamus. u. p. o. pilus. pelium. u. tamen corripientes; Est quando amittat uim tam uocalis quam consonantis. ut cum inter. q. alia uocalem ponitur sicut iam commemorauimus. ut quis. quoniam. hoc idem plerumq; patitur alia inter. G. aliquam uocalem. ut sanguis. lingua; S. qq antecedente. u. sequente. a. uel. e. hoc idem saepe fit. ut suadeo suauis. suesco suslus; qō apud eolis qq. y. saepe patitur. alamittit uim litterae in melro. ut caφ.φηο.αλλατyi.θελθα.ιποτι cathρωτα. Similiter. pelu. disyllabum inuenitur apud eosdem. cum yi. non est dyptongus; Est quando transit in consonantem idem

+

.. nomium t genus. suadistancus:

:. uereda ris dicunt duchendo quifestinant inequis currunt pdescendunt dequis antequa liberant responsa sua. habent pennas in capite unde intellegit festinatio itineris. dat q; eis semp equus parueus. non mandu cant nisi p equos antequam p filis cant. uereda. quuegit curru t qui paruu redi regit. hoc paruus currus. t plaustrum. t genus uehiculi..

pilos diu apelle aq pdicunt ut pilo crudi quicquid in pilo mittit :. ppelion. nomen loci in asia magne..

:. sepedic q in quibus da n amittit uim sua ut est. sua. q sua. simr. uim sua amittit u. tam uocalis qua consonans.

DESVADEO.

·u· Utnauta ꝓnauta· gaudeo gauisus· sicut econtra· aconsonante· trensit in uocalem
ut supradiximus· caueo cautus· soluo solutus· uoluo uolutus· faueo fautor· saepeinter
ponitur· inter· c· l· ut· c m· in greecis nominibus· ut· hpkahc· erculeꝰ· Ac kli'tioc·
esculapius· & antiqui· alkmhna· alcumena· alkmhcwn· alcumeon· Inconso
nantib: qq̄ multae fiunt similiter commutationes; L· triplicem ut plinio uidetur sonū
habet· exilem quando geminatur· secundo loco posita· ut illa· mella· plenum quando
finit nomina ut syllabas· & quando aliquam habet· ante se in eadem syllaba consonantem
ut sol· silua· flauus· clarus; Medium in alis· ut lectum lectus; Trensit in· x· ut
paulum pauxillum· mala maxilla· uelum uexillum; In· r· ut tabula taberna;
M· obscurum in extremitate dictionum sonat ut templum· Aptum in principio· ut mog
nus· mediocre in medius ut umbra· Trensit in· n· & maxime· d· t· c· t· t· t· q· se quen
tibus· ut tantum tantundem· idem identidem· eorum eorundem· Nuncubi· & utpli
nio placet· nun quis nun quam· ancepsꝰ pambicepsꝰ· ap enim praepositio· f· t· c· t· q·
sequentib: in· n· mutatur· m· apfractus· ancisus· anquiro; Uocali uero sequente
inter cipit· b· ambitus· ambesus· ambustus· ambages; necnon & iam in comburo· cō·

flauus· glaucus· glaucicoloris·
turridus· annebulosus·

a exterreq; patre emoſtur·
a quarreq; patre uſtus tur
tum uſtus·

alibiat· dicendis·

; eoqd ille qui
uendit illudimu
sempr tabulis scri
bit pretiu tuus·

Gloria dure facien·

ꝓprium nom

ſilius apollinis· medicus·

Non fortis

uerū aq; uerum·

quasinunc·

dubius·

circumfractus·

circūcisus·

circūquiro·

circumitur·

dubitationes·

U· uocalis ponitur· pro· oy· diptongo· ap· o correpta· ap· o· producta· ap· y· longa· & p y· correpta·
Dicimus pos· fur· Grecienim· φωρ· Sicut econtrario illi Boye· dicunt nos enim bos·
Hoedicit quo aeolis θοϋγατερ dicunt· ꝓ τυγατερ· et coy· diptongon corripiunt·
Dicunt aūt qd teoγγαθερ· ꝑ ꝓoy· diptongon scribebant· Sed· y Solent aeolis loco oy· diptongu ꝓ ferre·
Antique quidam alemena· d alemeop· dicim· statius in sexto· thebaidos· paruoq· alemena· Supbi· erculeꝰ· palcu
mena· prulit·

Köln Dombibl. 200, f. 7v

Köln Dombibl. 200 : f. 18r

una lingua greca
ionas sequunt; Illi qq abiciunt. i. inhuius cemodi nominib: si non genetus primitiui par sit no
minatiuo possessiui; quare ἀχιλλειος. dicunt. nesi ἀχιλλεῦ dicant. putetur primitiui
genetiuus; quos sequenter latini in hoc etiam pro. ei. dyptongo. e. longam ponimus achilleus di
centes; Unde urget in. iii. scripsi achilleae fallax; quamuis repperiatur etiam. e. correpta.
inhuius cemodi diriuatiuis; ut uirgilius. in. i; natae patris summi qui tela typhoea temp
nis. sed dr. et typhoeus. et typhon. et typhos; Lucanus in libro. v. conditur in arimes
maxima aeria mole typhoeus. hoem in. vi. antraq: lasiferi. rabiem typhonis anhelent; Inue
niuntur tamen quaedam inhuius cemodi in quibus. ei. dyptongus. in. i. longam uel cum sequente
. u. loco digamma aeolici ut apreioc. argiuus. dr tamen etiam largeus; Oratius carminum
libro. iii. tibur argeo positum colono; quod in latinis qq diriuationib: inuenit idem paenulta
ma. i. longa ante. u. consonantem. ut nominatiuus. genetiuus. datiuus. accusatiuus. indica
tiuus. imperatiuus. optatiuus. quorum alia anominb: alia auerbis diriuantur; non solum in
nominbi latinis paenultima. i. pura ante. us. a. ut. um. non potest produci. sed etiam in uerbis
preterita perfecti temporis si plus quam perfecti corripiatur. i. siue paenultima siue ante paenultima
sit. nisi secuta fuerit. u. loco consonantis; ut audii. audisti. audit. audimus. audistis. au
dierunt. audieram. audieras. audierat. audisse. corripitur ubique. i. sin autem adsumat. u.

Nominatiuus. a nomine.
Genitiuus a genere.
Datiuus a dor
Accusatiuus a accusor
Indicatiuus Indicor
Imperor. Optor.
Haec omnia a passiuo passi recipiis
oriuantur ingenitiuus assumptaus.

loco consonantis ubiq; producitur. ut audiui. audiuisti. audiuit. audiuimus. audiuistis. audi
uerunt. audiueram. audieras. audiuerat. audiuisse; Inuenit tamen eius. ae. diptongus con
uersa in. i. longam inter posita simile. u. p consonante ut achiuus; p axaioc, cum contra sole
ante dorii. ei. in aedyptongu conuertere, ut aikeno eiz yec. p eipe. & aitop eioc,
& eas quidem formas supredictas a graecis accepimus. In latino autem sermone non solum his utimur
sed & iam pprius quib: dam latinorum. ut in. us. ut in. a. ut in. um. puram antecedente. ri. ut
catilinarius. hereditarius. legatarius. gladiatorius. uxorius. statuaria. pasanarium. &
quod iam supredixim⁹ Sciendum quod quaus formas sit possessiua hae quae in rius. desi
nit. tamen diuersae significationis nomina. in hac qq inueniuntur. Alia ab officius. ut tabel
larius. mercennarius. caerarius. sagittarius. tabnarius. hostiarius. argentarius. de
narius; Alia a dignitatibus. ut praefectorius. questorius. praetorius. censorius; quasta
men & iam possessiuam habent significationem; Alia a talis rebus in quibus sunt. uel equi
bus. ut quas habent; in quibus sunt. ut collarium. quod in collo est. plantarium quod in plan
taest. mensorium. quod in mensa est. motarium quod in motu. palmarium. quod in pal
maest hoc est. in laude; De quibus sunt. ut frumentaria est lex de frumento. & agra
ria de agris. & numaria. lex denummis. In quo arma posita sunt; sicuolarium.
apiarium. rosarium uiridiarium; Ius. nius. quoque terminantium formae & signi
ficationes diuersae inueniuntur quib: latini frequenter utuntur In significatione
possessiua; ut pompeianus. caesarianus. sillanus. Inuenitur autem in quib: dam a.
longa. ante nus. ut romanus. hispanus. campanus. scenianus; Ius
alius e. longa. ut terrenus. egenus. alienus. abienus. rubrenus. amenus. Unde

INVUS.

Terentius Catilinarius liber dr̄ ē qra catilinā
hoc deū qui ē cura rāū ē qra rē publica cam.
Coercū. ; ubi ab scondunt se marcum latrones.
Tritū. + pigmēū qd fr de eo rdeo
ad medicinā

i. ab efficiendo. i. qui tabulā fert. i. epistolas.

+ quiuerum ~
exactor.
Quod cū appo cespite euellit.
+ plante ūst sup culi q ex sūmitatib; arbor
INRIVM. colligunt⁹

Motoriū + paruū instrumtū.
quo opifices utunt qui grandes lapides
in monent. motoria dicuntur a motu.

Ex his aut quas tenent. ut
uinaria cella quę hr uinū.
et armarium

Köln Dombibl. 200, f. 18r

Dombibl. HS Nr. 119 5 R

ciues laici natu maiores. parimodo
in urbib⁹ ad pontifices suos in p̄dictis
festiuitatib⁹ ueniant. et ibi diuina
misteria celebrēt audiant. Quod
si qui improba temeritate hec c̄
tempserint. acōmunione pellant̄.

ccxxxvi. Ut p̄bris potestas p̄dicandi in suis plebibus concedat̄.

Hoc etiā pedificatione omiū eccl
arū. et puritate totius populi no
bis placuit. ut nō solū uicuitatib⁹
sed etiā in omnib⁹ parroechis. uerbū
faciendi claremus p̄bris potestatē.
ita ut si p̄br aliqua infirmitate pro
hibente per se ipsū nō potuerit p̄di
care. scōr patrū omelie aduaconi
bus probatis recitentur.

Ex concilio Vasensi. Cap. vi.

ccxxxvii. Ut clerici qui in rixa inficiunt̄.

si fuerint. quomodo satis faciant.
Inquorū iudicio neq; addexteram neq;
adsinistrā declinandū ē. sed recta
uia gradiendū. In cōcilio nāq; neo
cesariensi cap̄ scriptū ē. P̄br si uxorē
acceperit. deponat̄ abordine. Si ū
fornicatus fuerit aut adulteriū
p̄petrauerit. ampliusq; pelli debæ.
et ad poenitentiam redigi.

Ut uiri ueraces & dñ timentes in cuitatib⁹ & in publicis uicis estimentur.

Ut p̄bt admoneat̄. ut in dominu
cis et festis diebus omnis aduesperas.
et nocturnas uigilias. & admissā
omni modis accurrant. et ut decani
in cuitatibus et in uicis publicis
uiri ueraces. et dñ timentes con
stituant̄. qui desides et neglegen

Excerpt. Rotomag. Cap. viii.

Excerpt. Triburiensi. Cap. L. Cui arnolf rex imfuit.

Quicūq; clericus. aut in bello aut in rixa aut gentiliū ludis mortuus fuerit. neq; oblatione neq; oratione p eo postulet. sed in manus incidat iudicis. Sepultura tamen non priuetur.

ccxxxviii

e pbīris qui crimine capitali accusant. & collegas quib; se excusare possint non habent.

Exc ad excerpt. Cui imfuit Arnolf rex. Cap. vi.

De pbīris qui crimine fornicationis. siue aliquo capitali flagitio accusantur. et non habent collegas cū quib; se excusare possint. aut si forte lapsi commoneant. ut ad dī seruicīū absq; occasione p perent. et ut ipsi decani sacramento adstringant. ut nulla interueniente causa scilicet aut amoris. aut timoris. aut ppinquitatis. aut muneris. negligentes et transgressores reticeant. quin sacerdotib' ppriis eor culpas manifestent. Sacerdotū aut erratа eorū uicia zelo et amore diuino cū debita disciplina corrigere sicut ipsi nolunt paliorum erratib' sententiā iustis dampna

Köln Dombibl. 119, f. 5r

512

RHEINISCHES BILDARCHIV
Unter Sachsenhausen 37
D – 5000 Köln 1
Neg. - Nr.: 212071
Veröffentlichung nur mit
Genehmigung des Archives
* Werk nach § 2 UrhG © *

Dombibl. HS Nr. 119 9R

Ex decr. vrbani pp. cap. ii.

Ex eode. Cap. x.

Ex decr. Adriani pp. cap. xii.

Volutatem ecclesiis tradebant.

Videntes autē sacerdotes atq; leuitæ reliqui fideles plus utilitatis posse afferre si hereditates & agros quos uendebant ecclesiis quibus psidebant ei traderent eo qđ ex fructibus eorū tā psentibus quā futuris tēporibus plura & elegantiora possent mini strare fidelibus cōmunē utilitatē deducentibus quā ex pristino ipsos coeperat pdia & agros quos uendere solebant matriculis ecclesiis tradere & ex fructibus eorū uiuere.

Quo tēpore uiri religiosi se ipsos dño consecrauerūt. ędificantes basilicas ubique fundis.

Ab illo etenī tēpore & deinceps uiri religiosi non solū possessiones & pdia q; illius supplementa absq; necessitate tribuerentur.

Qđ constantinus primus imperator fabricandi ecclias licentiā tribuit.

Equib; uir religiosissimus constantinus primus fidē ueritatis patenter ac eptus licentiā dedit p uniuersū orbem. ut suo degentes imperio ii solū fieri xpianos. sed etiā fabricandas ecclesias. et pdia tribuenda constituit. Denicq; ulē usurat princeps. donaria immissa et fabricā tēpli primæ sedis beati petri principis aplorū instituit. adeo ut sedē imperialē q romani principes prę sidebant. reinqueret & beato petro suisq; successoribus pfutura ecclesiæ: Qđ nullus ecclām ędificare: nisi ille

que possederant · sed etiã semetipsos dño consecrarunt · edificantes basilicas in suis fundis · in honore scõrum martyrũ p ciuitates · ac monasteria innumera · in quib· coetus dño seruientiũ conuenirent. Deniq· reges & pfides ac magistratus · non solũ hinc licentiã tribuere · sed etiã ipsi ppria largiti sunt p uniuersa regna terrarũ · unde alerent egentes qui nihil in mundo possidebant · eccl'as q· fabricarent atq· restaurarent · dõq· & eccl'as eius rite famulantiũ seruorũ

cui eps locũ. locu designauerit.

Nemo eccl'am edificet ante quã ciuitatis eps ueniat. et ibidem crucẽ figat publice. & atrium designet. & ante pficiat qui edificare uult. q, adluminaria et ad custodiã et stipendia custodũ sufficiat. & ostensa donatione. sic domũ edificet. Et postquã consecrata fuerit. atriũ eiusdem eccl'e scã aqua conspergat.

De illo qui usuo prẽdio ẽcl'ã edificare desiderat.

Concil. Aurelian. Cap. viii.

VII.

Köln Dombibl. 119, f. 9r

RHEINISCHES BILDARCHIV
Unter Sachsenhausen 37
D – 5000 Köln 1
Neg. - Nr.: 212070
Veröffentlichung nur mit
Genehmigung des Archives
* Werk nach § 2 UrhG © *

Köln Dom Bibl. 119. f. 27v

Siquis epi nulla ecclastice rationis necessitate compulsus. in suo clero aut ubi forte nie pbit. de reb; ecclasticis aliquid psumpserit uendere. res ipsas ecclie ppie restaurare cogat. & un udicio epi dericat auctus. & taqua furti aut latrocinii reus. suo pri uetur honore.

Qd quantu remediu uenu ob lato ecclesiastica tribuit ee feren ta. tantu dnu pparat fraudatori

Omis itaq; re ecclastice quantitas. sicut remediu uenie tribuit con ferenta. ita dnu rte pparat frau datori. Et ideo nullus sacerdotu. t ministroe exreb; ecclie que inquibu q; locis a fidelib; largunt aliqt au ferat. & uri suo aut cathedre pro prie unitati connectat. Verum ut hui rei solicitas potior habeat. propin quis eius qui estruxer. t dtauerus ecclam licitu sit hanc bone intentio nis habere solercia. ut si sacerdote seu ministru aliqd excellatis rebus puderint defraudare. aut co monitionis honesta cuentione epescam. aut talia epo aut udici corrigen da denuntient. Qd si talia epi agere teptat. metropolitano ei haec in sinuare pcurent. Si aut metropo litan talia gerit. regis hec auribs insinuare non differant. Ipsis tamen heredibus ineisdem rebus non liceat quasi uris proprii potestate pferre. non rapina non fraude ingerere. non uolentia quam cunq; presumere. Siquis hec monita teme rare presumpserit. et male rapta cum con fusione restituet. excommunicationis annue sententia sustinebit. clxx

De clericis q documenta qb; ecclia possessio firmatur distrahun.

Siquis uero de clericis documenta quibus ecclie possessio firmatur aut sub primere aut negare aut aduersarius fortasse tradere. damnabili et punienda obstinatione pre sumpserit. quicquid pabsentiam documen torum damni ecclie illatum e. et de pro priis facultatibus reddat. et communione priuetur. His aut qui in damnum ecclie pcepta et testimonia sce ecclie impie sol licitati a traditorib; susceperunt. pari sen tentia feriantur. discesserun. clxxi

De libris q a patrocinio ecclie

Liberti ecclie qui a patrocinio eius dis cedentes quibus liber personis adheserunt. si admoniti redire e tempserunt. manu missio eorum irrita sit. qua p obedientie e temptum ingrati actione tenentur.

De libertis ecclie clxxii

Liberti ecclie quamunqua moriun tur eorum patrona. a patrocinio eiusde nu qua discedant. nec posteritas quide eorum sicut priores canones decreuerunt. Et

Köln Dombibl. 119, f. 28r

ne forte libertas eorū in futura prole non pateat. ipsaq; posteritas naturali ingenuitate obtinens sese ab ęcclę patrocinio non subtrahat. necesse ē ut tā idē liberta. quā abeis pgenta. pfessio nē epō suo faciant. p quā se exfamili a ęcclę liberos effectos ee. fateant. eiq; patrocinii non relinquant. sed iuxta uirtutē suā obsequium ei. uel obe dientiam prebeant. si sunt.

VI. De lib tis q aquib; cūq; manu mis

Liberti qui aquib; cūq; manu mi sisunt. atq; ęcclę patrocinio cōmenda ti existunt. sicut regulę antiquorū patrū constituerunt. sacerdotali defen sione acuius libet insolentia pteganť. siue in statu libertatis eorū. seu in pecu lio qđ habere noscuntur.

II. De manu missis in ęccla

In ęccla manu missos. t p testamentum ęcclę cōmendatos. si quis in seruitutē uel in obsequiū. t ad colonariā. condi tionē inprimere tēptauerit. a nimad uersione ęcclastica cohercebit.

III. De fugitiuis ęcclę siasticis seruis

Fugitiuos etiā seruos ęcclasticos. do mos suas au familias deserentes. q etiā si reuocati fuerint teneri n̄ possunt. simili ratione ab epō si uoluerit. aut si tta illi meruerint distrahant.

. De epis q nihil suis ęccles. i

c ferui. ęt iam ex familia libe ros facere p̄ sumunt clxx

Epi qui nihil exppriis suo ęcclę xpi conferunt. liberos ex famulis ęcclę ad cōdemnatiōnē suā facere non p̄ sumat. Impiū ē enī. ut qui res suas ęcclę xpi non contulerit. damnū ęcclę inferat. Tales igit li bertos. successor epi. absq; aliqua obpositione ad ius ęcclę reuocabit.

De illis q p aliquo reatu fu gunt ad ęcclam

In synodo aurelianensi prima. sub clodoueo rege. in qua sederunt epi. xxiiii. debis qui ad ęcclam proreatibus suis fugiunt. id con stratū ē obseruandū. qđ antiq; ca nones decreuer. ęt lex romana cō stituit. ut ab ęccla. t ab ęcclę atrio. t a domo epi. t a claustro. quia hęc pro emunitate habent. eos ab sha hi omnino non liceat. sed nec alte ri consignari. nisi ad euangelia datis sacramentis. de morte ęt debilitate ęt oīi poenarū gene re sint securi. tta ut ei cui reus fuerit criminosus de satis facti one conueniat. Quod si sacramēta sua conuict fuerit uiolasse. res per iurii. n̄ solū a cōmunione ęcclę t oīiū clericorū. uerū etiā ęt

28r

28r

Köln Dombibl. 119, f. 63v

ingredi aī. sed ante fores basilice
orans ac deprecans dm pseueret. q'
lī tanto eripiat praculo. Cōplē
to uero anni circulo. introeun
di ecclīa licentia habeat. tamen
uī audientes stet. et n dū cōmu
nicet. Cōpletis aūt trium annorū
circulis. sacre cōmunionis illi
gra ccedat. Oblationes ū n offe
rat nisi postquā alioq vii annoq
curricula expleant. Inhis aūte
omib' annis atq tēporib. carnē
n manducet. nec uinū bibere
psumat. exceptis festis diēb' atq
dominicis. et a pascha usq pente
costes. et qcūq tpe uoluerit. nul
lo uehiculo deducat sī pedib' s
pficiscat. arma n sumat. nisi pa
ganos. Ieunet aūt tres dies p
ebdomadā usq aduesperū. d
ppa q de aclegitima sua cuge
n separet. neformicationis uora
gine corruat. qd ne fiat optam.
Si aūt ante trium annorū cursū
finis utre illius appinquaue
rit. corporis et sanguinis dni
nri ihū xpi particeps fiat.
sin aūt. ut sup statuimus effica
at. tam illius conuersationē et
lacrimarū fontē in omnibus
uidetur floridis actionib' etop
timis operib' pullulare. humanus
circa eū ura sollicitudo puigil ap
pareat. mtisq omib' demonstret.
Optam uos inxpo bene ualere.

Si quis clericus homicidiū fecerit ab ordine cessare debebit.

Siquis clericus qualibet numero
coactē homicidiū fecerit. siue
sit pbr siue diaconus deponat.
legimus in canonib' aplorū quod
epī pbr et diacon q in formicati
one aut puerio aut furto capt
e deponat. quanto magis si qui
hoc inmane scelus fecerit. ab
ordine cessare debebit. Qui em
xpm seq desiderat. debet sicut
ipse ambulauit et ipse ambu
lare. Qui cū maledicet. non ma
ledicebat. Cū pcutieret. non rep
cutiebat. Cū pnobis pateret. n
cōminabat. Et ipse in euangelio
suo pcepit. si quis te pcusserit.
in una maxilla. pbe illi et altera.
Non em debem occidere cū dns
ducat. Audistis qa dictū e anti
quis. Non occides. Qui aūt occi
derit. reus erit iudicio. Ego
aūt dico uobis. quia omis qui
irascit frī suo reus erit iudicio.
Hec malū pmalo reddere. s. sic
apls romanis scribens ait. Noli

63v

Köln Dombibl. 119, f. 69r

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI OCTAVI.

I. De illis quos unus aut ambo parentes sce religioni tradiderint.

II. De uirginib, que sponte n coacte parentū imperio habitū religionis susceperunt.

III. De illis qui se ante legitimos annos totonderunt. & uelauerunt.

IIII. De illis qui semel in clero deputati sunt. aut monachorū uitam expetierunt.

V. Vt canonici qui in monasterio monachorum conuersantur. aut monachice uiuant. aut sub canonica regula constringantur.

VI. Q d monachum paterna deuotio uel ppria pfessio faciat.

VII. De clericis qui se fingunt monachos esse.

VIII. Q d spontaneū ppositū monachi mutare non liceat.

VIIII. Vt monacho sine conscientia sui abbatis uotū uouere n liceat.

X. De uirginib, que ante xii annos insciis mundiburdis suis uelam sibi imposuerint.

XI. Vt clerici in qua ecclā semel legerint. ab alia n recipiantur.

XII. De uirginib, necdū uelatis que tamen in ppposito uirginali se simulauerant pmanere. ſ uiuauerint.

De scīmonialib, si apposito sacro de eadem re.

Quo tempore sacrū uelamen sacris uirginib, imponi debeat.

De eadem re. ſ presumunt.

De scīmonialib, que alias uelare

De uirginib, qua etate uelari debeant.

Q d desponsatā puellā alii uiro n sit licitū dare. monasteriū autē lice& eligere si uult.

Vt aliquis incognitus n cito in monasterio monachorū recipiatur.

De clericis qui monachorū ppositū appetunt. ſ disposuerint.

De uirginib, sacris que ppt districtiorē uitā ad aliud monasteriū ire

Quo uestitu uirgines ad consecrationē uenire debeant.

Vt pret scientiā dni sui. seruus non efficiat monachus. ſ suum.

De illo qui seruum alienū causa religionis docet ctemnere dominum

De fugitiuis clericis.

De sclarib, si se semel p religionē totonderint & post laici efficiunt.

Vt seruus in monasterio n recipiatur nesciente domino suo.

De monachis ac monachab, qui se sacri lega contagione miscuerint.

69r

Köln Dombibl. 119, f. 85v

coniunxit homo non separet.
Vnde nob uisū ē ut cōiugia seruoꝝ nō
dirimant'· etā si diuersos dominos
habeant· sed in uno conuugio pma
nentes dominis seruiant suis· Et
hoc in illis obseruandū ē· ubi le
galis coniunctio fuit· & p uolun
tatē dominorū· ⁊ Prim·
Si furiosi matrimonia cōtraxe
1 pp· Neq; furiosus neq; furiosa matri
monū cōtrahere possunt· sed si c
tractū fuerit· nō separentur·
De desponsata puella si alter
eā in matrimonū possit accipere·
p· Oe cōiugali autē uiolatione req̄
sisti· si desponsatā alii puellā alt'
in matrimonū possit accipere· hoc
ne fiat· modis oīb; inhibend'· quia
illa benedictio qūa nupturę sacer
dos imponit· apud fideles cuiuscūq;
sacrilegii instar ē si ulla transgres
sione uioletur·
De his qui sponsas alienas rapiunt·
si· De his qui sponsas alienas rapi
unt· antiqua· & synodalis sententia
obseruetur· Qd & si forte in ecclā
cuentus talis reperiri dinoscit'· ut p
salutis· & religionis cōpetentia hu
manus qddā debeant tractare pon
tifices· sicut canonica ut eisdē uerbis
utam' doctrina auctoritas quia prior
inquiens definitio durius· posterior
aū qddā tractauit humanius· nullo
m̄ ut ad maximā indulgentiā des
cendamus· alterius sponsę acceptę
sine publica transeat pęnitentia·
Qd si hęc oboedire renuuerit· sine
ulla refragatione anathematizet'·
fautores ū illius· iuxta modū culpę
epi decreto poeniteant· Si ū qd non
optam' de gradu ęcclastico talib;
nuptus se cōsensorē· t inuentorē·
manifeste p dideritꝫ agradu ppio
repellat'· & si ueri similib; exinde
suspicionib; fuerit ppulsatus cano
nice se purget· De eadem re·
P lacuit ut hi q̄ rapiunt feminas uel
furant'· aut seducunt· eas nullatenꝰ
habeant uxores· quāuis eis p modū
cuenat· aut eas dotauerint· t nup
tialit' cū cōsensu parentū suoꝝ acce
perint· Si quis aū uxorē habere no
luerit· canonice & legalit' eā accipi
at· & nō rapiat· Qui ū eā rapuerit· t
furat' fuerit· aut seduxerit· nūquā
eā uxorē habeat· Ite' de eade re·
Q ui ū deinceps rapere uirgines p
sumpserint t uiduas· secdm synodale
beati gregorii definitionē· ipsi & cō
plices eoꝝ anathematizent'· & rap
tores sine spe cōiugii ppetuo maneant·
De his q̄ rapiunt puellas sub nomine

85v

Rerū ecclāsticarū & facultatū raptores. alumnūb. sēç ecclē. anathematizantes aplica auctoritate pellim & dānam. atq sacrilegos eē iudicam. & nīsolū eos s. & iā oīs consentientes eis. q nīsolū qui faciunt. s. etiā qui cōsentiunt. rei iudicant. Augustinus dic. Qui aliqd de ecctā furat. & rapit. nūdē p ditori cō patit. De cadē re.

Hic q dederit t acceperit oblationes altaris. pt epm. t eius missū. & qui dat & q acceptt anathema sit.

Sigis oblationes ecclē extra De cadē re ecctām rapere. t dare voluerit. pter conscientiā epi. uel eius cui modi officia commissa sunt. anathema sit. De cadē re.

Ut hi q monasteria. & loca dō sacrata & ecctās infringunt. & deposita uel alia quelibet exinde abstrahunt. dānū nouies compo nant. & emunitatem tripliciter. & uelut sacrilegi canonicē sententie. subigantur. cunt.

De his q domū dī ctemptibilē dv

Quisquis fastu superbie elatus. domū dī ducit ctemtibilē. & possessiones dō sacratas. atq adhonorē dī sub regie emunitatis defensione cōstructas inhoneste tractaverit. uel infringere psumpserit. aut incendia uel uastationes ausu temerario perpetrauerit. quasi inuasor & uiolator ecclē dī. quē est domus dī unus. a communione omniū fidelium abscidatur.

De cadē re.

Siquis cuius cūq munuscula ecclē scis scripturarū titulis colle ta ne faria calliditate abstulerit. fraudauerit. inuaserit. retentauerit. atq surripuerit. & nonstatim a sacerdote commonit. dō colla ta reddiderit. ab ecclē catholicē communione pellatur.

Ut res ecclē cum multiplicatione restituant.

Est & iā in antiquis ecclesie statutis decretū. ut qui aliena inuadit. non exeat impunitus. sed cum multiplicatione oīa restituat. Unde & in euangelio scriptum est. Quod si aliqd aliquem defraudau reddo quadruplum. De inducis cruciatorii.

Prime inducie. septimane due.
Secde. una septimana.
Tertie. tres noctes.
Quarte. due.
Quinte. una.
Deinde faciat eis elemosinā ecclē. punū miser
einde excōmunicet eos iterum p unum missem.
Post alios tres mises. anathematizet eos.

Köln Dombibl. 119. f. 108v

108v

consequi poterit regni. Paptico officio p̄dicamus. ut sicut decet. & sp̄s s̄cs dictat. mentis nostris oboedientia p̄beatur. ut bona omnia ur̄a res publica consequatur. sicut in exodo p̄mittit. Si audieris uoc̄e dn̄i dei tui. & quę placita fecerit coram eo. & obedieris preceptis eius. et custodieris omnem iustitiam eius. omnē infirmitatē quā inportaui egiptiis. non inportabo tibi. Ego enim sum dn̄s. qui saluum facio te. Et illic iterum tuba potentissima canit. Et nunc isr̄l quid dn̄s deus tuus postulat aliud. quā ut timeas dn̄m deum tuum. & ambules in omnibus uiis eius. & diligas eum. & seruias dn̄o deo tuo ex toto corde. et ex tota mente tua. Custodi precepta dn̄i dei tui. & iustitias quas ego mandabo tibi. hęc me suggerente frequentius. non spernat pietas tua. ante oculos habens domini in euangelio uerba. qui uos audit me audit. & qui uos spernit me spernit. & qui me spernit. spernit eum qui me misit. Nam & apostolus concinens saluatori nostro. ita loquitur. Qua propter qui hęc spernit. non homine spernit. sed deum. qui dedit sp̄m suum scm̄ in nobis. Rectus clementię ur̄ę sacraria. ē publicę felicitatis. ut p̄ instantia ur̄am quā uelut uicarii p̄sidere iussit interris. euangelicis apticisq; p̄ceptis. non dura superbia resistat. sed p̄ oboedientia quę sunt salutifera c̄opleantur.

Generalis admonitio regum.

Propt̄ hoc op̄s dei. bonos quosq; ad populoꝝ regimina p̄ducit. ut p̄ eos omnib' quib' p̄lati fuerint dona suę potestatis impendat. Qđ in anglorum gente factum cognouimus. cui ur̄a gra id circo ē p̄posita. ut bona quę uobis c̄cessa sunt. ita subiectę uobis genti supno beneficio restaurent. Et ideo gloriose fili ea quā accepisti diuinitus gram. sollicita mente custodi. xp̄i ana fide inpopulis tibi subditis extendere festina. zelum rectitudinis tuę. in eorum c̄uersione multiplica. Idoloꝝ cultus insequens. fanorum ędificia euerte. Subditorum mores in magna uitę munditia. ex hostando. terrendo. corrigendo. et boni operis exempla monstrando ędifica. ut illum retributorem inuenias in ęlo.

Exreg. rege fr. Capecl.

Köln Dombibl. 119, f. 126r

reg.
ldāreg

x.ii.

Cum scriptū sit. iustitia eleuat gentem. miseros autem populos facit peccatum. tunc regnum stabilitū creditur. cum culpa quę cognoscitur ctinus emendatur.; Multorū igitur ad nos relatione peruenit quod dicere sine afflictione cordis nimia non ualemus. tta quosdam sacerdotes in illis partibus impudice ac nequiter conuersari. ut & audire nobis opprobrium. & lamentabile sit referre. Ne ergo post quam huius nequicię huc usq; se tetendit. opinio. aliena prauitas aut nostram animam. aut ur̄m regnum peccati sui iaculo feriat. ardenter ad hęc debemus ulciscenda consurgere. ne pauca fames. multorum esse possit perditio. Nam causa sunt ruinę populi. sacerdotes mali. Quis enim pro populi peccatis se ut̄ cessor obiciat. si sacerdos qui exorare debuerat. grauiora committat. ; Sed quoniam eos quorum hęc locutio est inseq̄. nec sollicitudo aut req̄stionē nec zelus excitat ad uindictam. scripta ad nos uestra discurrant. ut p̄sonā si p̄ceptus cum uestra auctoritatis assensu. transmittamus. Quę una cum aliis sacerdotib, hęc & subtiliter querere. & sedm dm debeat emendare. Nec enī dissimulanda sunt quę dicimus. Quia q̄ emendare potest. & neglegit participē se peccati dubio delicti ēstruit. prouidete ergo animę urę. pudete nepotibus quos cupitis regnare felicit̄. pudete prouinciis. & p̄ quam creator noster manū suā ad ferendum excitat. de correctione huius sceleris studiosissime cogitate. ne tanto postmodum acrius feriat. quanto modo diutius & clementer expectat. Scitote autem qua magnū dō nostro sacrificium placationis offerre. si tanti labem facinoris de uestri ctius finibus amputatis.

Dat̄ die. x. k̄ nou. indict. iii.

Vnde supra.

Excellentię uestrę index cordis epistola. quanta in uobis fulgeat cum regia potestate prudentia. tta luculenti copia sermonis edocuit. ut dubium esse non ualeat. quicquid laudabile de uobis fama narrauerit. ; Et quoniam ad hortationem nostram regius animus per laudis

Köln Dombibl. 119, f. 126v

Köln Dombibl. 119, f. 127v

nucatione damnatus. et numquam illi preter multimo mortis fuę cō munio tribuatur.

Ut nullus p̄sumat principe uiuente aliū eligere regū.

Quamquam uicilio anteriori quod anno primo gloriosissimi principis nostri habitum est. de huius modi re fuerit promulgata sententia. tamen placet uerata iuxta quod conuenit custodire traq regis uita constante nullus ul sibi aliquo opere. uel deliberatione. seu cuiuscumq dignitatis lacus. seu gradu episcopatus. presbiterii. aut diaconi consecratus. ceteriq clericatus officii sit deditus. futurum regem prouideat contra uiuentis regis utilitatem. et procul dubio uoluntatem blandimento. uel suasione. per eandem spem. aut alios inse trahat. aut ipse in aluum ac quiescat. Iniquum enim et ualde execrabile xp̄ianus debet haberi. futuri temporis illicitus prospicere. et utq fuę ignaros. uentura disponere. Quod si quisquam talia uiqua deliberatione cū quocumq est meditatus.

hoc sibi nouerit esse sacerdotali moderatione concessum. ut si uenialiter posciis. hoc sine mora presentatis principis auribus studeat publicare. Si aute obtinet ac deliberationis fuę machinamenta noluerit dicere. pessimo plectatur anathemate regis

Ut nemo uitendat uiuente rege. xxvi.

Iam quide manifestum est uniuersali synodo salutem nrorū principum estat et consultū. ꝑ libet uiolare bene sancita. et digna auctoritate munire salubriter ordinata. Ideoq contestamur coram dō. et omni ordine angelorū coram ꝓphetarū atq apl̄oz. uel omnium martyrū choro. coram omni catholica ęcl̄a. et xp̄ianorū cetu ut nemo uitendat uiuente rege nr̄o. nemo uitam principis nrē attrectet. nemo regni eum gubernaculis priuet. nemo tirannica presumptione apicem regni sibi usurpet. nemo quolibet machinamento. ui eius aduersitatem sibi coniuratorum manum associet. Quod si in quopiā horū quisquā nrorum temerario ausu presumptor extiterit. anathemate diuino ꝑcussus. absq

Extat. vi Cap. xviii

127v

Köln Dombibl. 119, f. 159v

uitę tuę · Ieunes aut usq; adno nonā cottidie · exceptis festis dieb, atq; dominicis · Abstineas aut te a uino · medone · mellita ceruisa tres dies p ebdomadā · Arma portare n audeas · nisi ctra paganos · Et ubicūq; ire uolueris · nullo uehiculo deducaris · sed pedib, ppis pgas · a buxore si habeas n separaris · si aut n habueris · aliā n ducas · Tempus aut huius poenitentię · in ępi tui ē arbitrio · ut scdm cuersionē tuā aut extendere · t minuere ualeat ·

Fecisti homicidiū casu · tta ut nullū occidere uelles · t ferire uoluisses ira tua · siue uirga · seu ferro · siue aliq; genere flagelli · sed tu simpliciter ibas · aut in siluā uenatū · et feram sagittare uoluisti · et sic inpulse te uolente et nesciente · hominē pfera occidisti ·

Aut si uocatus fuisti cū aliquib, aliquē ludū · & aliquā rem siue auiculā · siue qddā aliud animal · t in ludo aliqd sagitta t baculo · t lapide t pcussere uoluisti · et sic aut fratrē · aut filiū tuū · aut aliquē hominē interfecisti ·

Aut si stabulas in loco publico · siue in cusiculā tua · siue in alio loco · et pcrā ppt uocū piciebas in illū locū ubi nullū uidisti · et nulli insidiatus es · et tam occidisti aliquē ·

Aut si aliquis te coegerat ut secum luderes · et tu fortior fuisti · eum subtus te strauisti · aut ipse te · et si ctuo · t a suo cultello uulneratus mortuus est ·

Aut si tu operi necessario dū insta bas · securis fugerat de manu tua · aut ferrū lapsū ē de manubrio · et socū & amicū tuū pcusserat · et occisus est · si ista feceris · aut alia horū similia · et nullā malā uolumatē aduersus sup̄dictas psonas · t istorū similes habuisti · xlta dies q̄t uulgus carrinā uocat · tta ut consuetudo ē ieunes · & quinq; sequentes annos poenitteas · Abstinentia aut ciborū inistis quinq; annis misericordiā tribuat · tta ut in primo anno illas tres feriās tertiā · quintā sabbatū redimere possis uno denario · t pcio unus denarii · t tres pauperes pascendo · Et in alio anno oīs feriās · excepto sexta fer · quā semp in pane et in aqua ieunare debes · potestatē habeas redimēdi ptaxato pcio · Et sic

159

Köln Dombibl. 119, f. 192r

& memoratus ē quia caro sunt.
Nesi diceret. Quo eorū infirma
uidit. eo districtiꝰ culpas punire
Qd dē tres uitales spūs. noluit
creare. unū qui carne nō tege
ret. aliū q carne tegeret. sī nō
cū carne moreret. Tertiū qui
carne tegeret. et cū carne more
habent etiā infideles fidē. sed
sine anīā indīm. Quā si utiq habe
rent. infideles nō essent. Sed hinc
in sua pfidia redarguendi sunt.
hinc ad fidei grām puocandi. qa
si de ipso suo uisibili corpore cre
dunt qd minime uidet. cur inui
sibilia nō credunt. quę corporalit
uideri nō possunt. nā quia post
mortē carnis uiuit anima. patet
ratio. sed fidei admixta. Tres q̄p
pe uitales spūs creauit omps ds.
Unū qui carne nō tegit. aliū q carne
tegit. sī nō cū carne moritur. Spūs
nāq; ē qui carne nō tegit. angelus
spūs q carne tegit. sī cū carne non
moritur. hominū. Spūs q carne
tegit. et cū carne moritur. iumentus
omniūq; brutoꝝ animaliū. homo
utiq; sic in medio creatus ē. ut in
ferior angelo. superior iumento.
Utiq; aliqd habeat cāmune cū sūmo.
aliqd cōmune cū infimo. Inmor
talitatē scilicet spūs cū angelo.
mortalitatē uero carnis cū iumēto
quousq; et ipsā mortalitatē carnis
gtia resurrectionis
absorbeat. et inherendo spūi caro
seruet ur inp̄petuū. quia ipse spūs
inherendo carni seruat indīm.
Quę tamē caro nō in rep̄bis imē sup
plicia p̄fecit deficit. quia sēp
deficiendo subsistit. ut qui spūi.
et carne peccauer. semp essent ad
uuentes et carne & spū sine fine
moriant.

Qd homo in p̄ma cōditione sua x.
libero arbitrio donatus sit.

Libertate arbitrii sui cōmissus ē homo statim prima cōditione. ut sola uigilantia mentis admitente. cui ā p̄cepta custodia p̄seueraret si uellet inid qd creatē fuerat. Postqua uero seductione serpentis peuā credidit a natur̄e bono. pdidit partē uigorē arbitrii. nō tamen electionē. ne nō esset suū qd emen dare & peccatū. nec merito indul gere. qd arbitrio diluisset.
Manet ergo ad salutē arbitrii liber tas id rationalis uoluntas. sed ad

Augustin de ci
libro decimum

192r

Abb. 5

Köln Dom 119, f. 192

a' memoriamus ē quia caro sumꝰ.
Nec si diceret. Quo eorū infirma
mdm. eo districcius culpas punire
Qd dī tres uitales spūs noluit
creare. unū qui carne nō tege
ret. aliū q carne tegeret. sī nō
cū carne moreret. Tertiū qui
carne tegeret. et cū carne more
Habent etiā infideles fidē. sed
sī mīmā mdm. Quā si utiq habe
rent. infideles nō essent. Sed hinc
in sua pfidia redarguendi sunt.
hinc ad fidei grām puocandi. qa
si de ipso suo uisibili corpore cre
dunt qd minime uidet. cur inui
sibilia nō credunt. que corporali
uideri nō possunt. nā quia post
mortē caro uiuit anima. patet
ratio. sed fidei admixta. Tres q̄p
pe uitales spūs creauit omps dī.
Unū qui carne nō tegit. aliū q carne
tegit. sī nō cū carne morit. Spūs
nāq. ē qui carne nō tegit. angelus
spūs q carne tegit. sī cū carne non
morit. hominū. Spūs q carne
tegit. et cū carne morit. iumentus
omniūq. brutoꝝ animaliū. homo
utq. sic in medio creatus ē. ut in
ferior angelo. superior iumento.
Utq. aliqd habeat cōmune cū īmo.
aliqd cōmune cū infimo. Immor
talitatē felicis spūs cū angelo.
mortalitatē uero carnis cū iumēto
quousq. et ipsā mortalitatē carnis
gta resurrectionis
absorbeat. et inherendo spūi caro
seruet ur in ppetuū. quia ipse spūs
inherendo carni seruat indm.
Que tam caro nō in reprobis inē sup
plicia pfecte deficit. quia sēp
deficiendo subsistit. ut qui spūi.
et carne peccauer. semp essent mali
uuentes et carne & spū sine fine
moriant.
Qd homo in pma ēditione sua x.
libero arbitrio donatus sit.
Libertate arbitrii sui cōmissus ē Augustini die libro decimo
homo statim prima ēditione. ut
sola uigilantia mentis admitteret.
etiā pcepta custodia pseueraret
si uellet inid qd creatꝰ fuerat.
Postqua uero seductione serpentis
pceua credidit a natura bono. pdidit
partē iugorē arbitrii. nō tamen
electionē. ne nō esset suū qd emen
dare peccatū. nec merito indul
gere. qd arbitrio diluisset.
Manet ergo ad salutē arbitrii liber
tas id rationalis uoluntas. sed ad
monente prius dō. et mutante

Köln Dom 119, f. 192a

& memoriter quia caro sunt.

Nesi diceret. Quo eorū infirma
uidit. / eo districte culpas punire
Qđ dñs tres uitales spūs / noluit
creare. unū qui carne nō tege
ret. aliū q̄ carne tegeret. s. nō
cū carne moreret. Tertiū qui
carne tegeret. et cū carne more
Habent etiā infideles fidē. / sed
s. uitā indm. Quā si utiq. habe
rent. / infideles nō essent. Sed hinc
in sua pfidia redarguendi sunt,
hinc ad fidei grām puocandi. / q̄a
si de ipso suo uisibili corpore cre
dunt qđ minime uideā. / cur inui
sibilia nō credunt. quę corporaliter
uideri nō possunt. nā quia post
mortē carnis uiuit anima. / patet
ratio. sed fidei admixta. Tres q̄p
pe uitales spūs creauit omps dñs.
Unū qui carne nō tegit. / aliū q̄ carne
tegit. s. nō cū carne moritur. Spūs
nāq. ē qui carne nō tegit. / angelus
spūs q̄ carne tegit. s. cū carne non
moritur. / hominū. Spūs q̄ carne
tegit. et cū carne moritur. / uniuscuiq.
omniūq. bruti animaliū. homo
utq. sic in medio creatus ē. ut in
ferior angelo. / superior iumento.
Utq. aliqđ habeat cōmune cū ſmo. /
aliqđ cōmune cū infimo. Inmor
talitate scilicet spūs cū angelo.
mortalitate uero carnis cū iumento
quousq. et ipsa mortalitate carnis
gta resurrectionis
absorbeat. / et inherendo spūi caro
seruet cur inppetuū. quia ipse spūs
inherendo carni seruat indm.
Quę tam caro nō in reprobis int̄ sup
plicia pfecte deficit. / quia sēp
deficiendo subsistit. ut qui spūi.
et carne peccauer. / semp esset mala
uuentes et carne & spū. sine fine
moriant.

Qđ homo in prima cōditione sua x.
libero arbitrio donatus sit.

Libertate arbitrii sui cōmissus ē Augustin' dic
homo statim prima cōditione. / ut libro de ciuit
sola uigilantia mentis admitteret.
etiā pcepta custodia pseueraret
si uellet inid qđ creatē fuerat.
Postqua uero seductione serpentis
peuā credidit a natura bono. / pdidit
partē iugorē arbitriu. nō tamen
electionē. ne nō esset suū qđ emen
dare peccatū. nec merito indul
gere. / qđ arbitrio diluisset.
Manet ergo ad salutē arbitrii liber
tas id rationalis uoluntas. sed ad
monente prius dō. & nutrante

carnis sempiterna. Cra ñ natura
ee incomutabiles angtos. Na si
natura incomutabiles essent.
diabolus utiq ñ ceciduisse. mu
tabilitate utiq nature. suffra
gat inullis contemplatio creato
ris. Inde et priuatus e apostata
angelus. du fostitudine suam
ñ ado sed ase uolutt custodire.
Ante omne creatura angeli
facti sunt. du dictu e fiat lux.
De ipsis enim dicit scriptura. Prior
omniu. creata e sapientia. lux
enim dicunt participando lucis
eine. sapientie uero dicunt.
ignis inherendo sapientie.
Cr du sint mutabiles natura.
ñ tam sint eos contemplatio muta
ri diuina. Ante omne creatu
one mu, ndi. creati sunt angli.
Ante omne creatione angt
los archangelus appellatus e.
Prius enim creatus extitit ordi
nis platione. ñ tepotis quan
titate. Primatu habuit an
gelos diabolus. ex qua fiducia
cecidit. ita ut sine reparatione
laberetur. Cuius plationis ex
cellentia. pphca his uerbis
annuntiat. Cedri ñ fuerunt
altiores illo in paradyso di. abie
tes ñ adequauer ramitate illius.
Omne lignu paradysi. ñ e assimi
latu illi. qm speciosiore fecit eu
ds. Distat edtio angeli. a edtione
hominis. homo enim addi similitu
dine edtus e. Archangelus uero.
qui lapsus e. signaculu di simili
tudinis appellatus e. Testatur
dño pezechiele. Tu signaculu
similitudinis plenus sapientia.
pfectus decore indelicias para
dysi di fuisti. Quanto enim subti
lior e ei natura. tanto plenius
extitit adsimilitudine diuine
ueritatis expssa. Prius de celo ceci
dit diabolus. qua homo ederet.
Nam mox ut factus e. insupbia
erupit. et peiptatus de celo e.
Na iuxta ueritatis testimoniu.
abinitio mendax fuit. et in ueri
tate ñ stetit. qua statim ut
factus e cecidit. Fuit quide in
ueritate edtus. sed ñ stando.
e festim a ueritate e lapsus.
Uno supbie lapsu. du do ptumore
se efert cecidit diabo
lus. Sed homo reuersus ad poeni
tentia. du se inferiore ee cog
noscit. Diabolus uero ñ solu in hoc

surgit

Köln Dombibl. 119, f. 201r

201r